

SC CLARISSIMO PRAE-
S V L I E P I S C O P O V V I N T O-
niensi summo huius Acad^{BRITISH}
mia^e cancellario.

EVERENDAM TVAM dominationem (amplissime presul) nobis multis nominibus desideratam ad Michaelis festum audie^e expectauimus, fore putantes te presente (quo nihil habet hic orbis disertius) ut litterarum studia, que iam diu defensorū inopia penie emarcuerant, iam denio velut vere nouo arborum instar, refloresceret. Huic sic exoptato aduentui tuo, hunc qualem-
cunq; de re logica libellum, licet tanto presule indignum, adornauimus. Cui enim potius q^ui
tibi cancellario nostro honorando dicarem, cu-
ius vnius iudicio quam mille ceterorum cal-
culis mallem approbari? Nec quicquam equidē
hinc venor aliud, quam ut gratam animi mei
erga dominationem tuam significationem de-
clararem. Necessitate eram coactus has olim
aggregi lucubrations ante septennium, cum in
nostris cibis publici prelectoris officio pre-
fiebar. Nam posteaq; regio decreto profliga-

ta fuit dialecticorum turba, nullum habui ad
manum idoneum authorem, quem studiosæ iu-
uentuti (quam instituendam suscepissem) præ-
legerem. Aristoteles licet summus naturæ in-
terpres, tamen difficili quadam sublimitate te-
niores, qui recens logicam auspicabantur, de-
terruit, nec quemvis lectorem desiderat, sed a-
cutum, ingeniosum, eruditum, multaq; lectio-
ne imbutum, aliòqui si hæc desunt, frustra euol-
uitur. Rodolphus ex professore inuentionem,
alteram tantum dialectices partem tractat, nec
is paruorum ingenii, qui paruos adhuc in
literis progressus fecerunt, facilis. Melanchthoni
stylum suum non tam ad discentem quam do-
centem, videtur attemperasse. Reliqui verò re-
centiores, dum rerum flosculos & orationis de-
licias persequuntur, lectorem nonnunquam i-
nani potius oblectamento delinire, quam rem
ipsam docere student. Aristotelem autem quo-
nihil subtilius, solidius, aut neruosius, iis qui
tantæ doctrinæ videbantur capaces, sum inter-
pretatus, interim furtiuis horis hanc operam
his lucubrationibus impendens, in hunc præ-
cipuè usum, ut Aristotelem meo studio redde-
rem faciliorem, & adolescentibus magis fami-
liarem. Non dum absoluto opere, cceptus est
iuvenum manibus teri hic libellus quinquen-
nium,

nium, frustra me interea loci ad æditionem sollicitantibus venerandis viris Medcalfo, Daio, & Talero, collegij nostri präpositis. Magna erat (fateor) horum in me authoritas, non paruipendebam tam insignium virorum con filium, nec inuidebam iuuentuti suum commos dum. Verum necessitatis potius, quām famæ acquirendæ gratia, hic à me suscæptus erat labor. Tandem vbi cœpit hic liber & aliena intrare collegia, iuuentutisque manibus passim teri, adeunt me amici mei Chæcus & warsonus viri singulari eruditione, & complures alij pererudit, minantur non deesse, qui me in uito hoc opus euulgari, & typographis credere student. Sæpen numero hanc mihi, sed surdo, cecinere cantionem. Kecwykus verò qui mihi in officio successit, vir doctus & prudens, scribētium mendis diu pertesus, supra modum efflagitauit æditionem, addens (quod & ipse prius animaduerteram) pulchrè profecisse eos, qui haſtenus huic ediscendo libello insudaue rant, nec dubitare quin longè maiore cum fru Etu legeretur, si typis semel excuderetur.

Quid multa; victus tandem tot importunis amicorum admonitionibus, & precibus, opus ipsum his natalitiis feriis non minori profecto diligentia, quām prius in initio fuit æditum, re

A iij cognos

ta fuit dialecticorum turba, nullum habui ad
manum idoneum authorem, quem studiosæ iu-
uentuti (quam instituendam suscepissem) præ-
legerem. Aristoteles licet sumimus naturæ in-
terpres, tamen difficii quadam sublimitate te-
niores, qui recens logicam auspicabantur, de-
terruit, nec quemuis lectorem desiderat, sed a-
cutum, ingeniosum, eruditum, multaq; lectio-
ne imbutum, aliòqui si hæc desinit, frustra euol-
uitur. Rodolphus ex professore inventionem,
alteram tantum dialectices partem tractat, nec
is paruorum ingeniis, qui paruos adhuc in
literis progressus fecerunt, facilis. Melanchthon
stylum suum non tam ad discentem quām do-
centem, videtur attemperasse. Reliqui verò re-
centiores, dum rerum flosculos & orationis de-
licias persequuntur, lectorem non inunquām i-
nani potius oblectamento delinire, quām rem
ipsam docere student. Aristotelem autem quo-
nihil subtilius, solidius, aut neruosijs, iis qui
tantæ doctrinæ videbantur capaces, sum inter-
pretatus, interim furtiuis horis hanc operam
his lucubrationibus impendens, in hunc præ-
cipuè usum, ut Aristotelem meo studio redde-
rem faciliorem, & adolescentibus magis fami-
liarem. Non dum absoluto opere, cceptus est
pauenum manibus teri hic libellus quinquen-
niu[m]

nium, fruſtra me interea loci ad æditionem ſol-
licitantibus venerandis viris Medcalfo, Daio,
& Talero, collegij nostri præpositis. Magna
erat (fateor) horum in me authoritas, non
paruipendebam tam insignium virorum con-
ſilium, nec inuidebam iuuentuti ſuum commo-
dum. Verum necessitatis potius, quam famæ
acquirendæ gratia, hic à me fuſcæptus erat la-
bor. Tandem vbi cœpit hic liber & aliena in-
trare collegia, iuuentutisque manibus paſſim
teri, adeunt me amici mei Chæcus & watſo-
nus viri ſingulari eruditione, & complures a-
iñ pererudit, minantur non deeffe, qui me in-
uitò hoc opus euulgari, & typographis crede-
re student. Sæpenumero hanc mihi, ſed furdo,
cecinere cantionem. Kecwykus verò qui mi-
hi in officio ſuccedidit, vir doctus & prudens,
ſcribētium mendis diu pertitus, ſupra modum
efflagitauit æditionem, addens (quod & ipſe
prius animaduerteram) pulchrè profecifſe eos,
qui haſtenus huic edifcendo libello inſudaue-
rant, nec dubitare quin longè maiore cūn fru-
ſtu legeretur, ſi typis ſemel excuderetur.
Quid multa; vixtus tandem tot importunis a-
micorum admonitionibus, & precibus, opus
ipſum his natalitiis feriis non minori profecto
diligentia, quam prius in initio fuit æditum, re-

A iñ cognos-

cognoui. Quod si tuæ clarissimæ dominationi
vlla ex parte probatum iri intelligam , voto
meo abunde erit satisfactum . Imo verò ani-
mos dabis , maiora aliquando (Deo volente)
aggreendi. Interim amplissimam tuam do-
minationem C H R I S T V S O P T . M A X .
seruet nobis , præcor , diu in summa dignitate
incolumem . Decimo octauo calendas Fe-
bruarij . Cantabrigiæ ex collegio diuo Ioanni
dicato. 1545.

Reuerendæ tuæ dignitatis studio-
fissimus Ioannes Setonus dicti
collegij socius.

C V I L I E L M V S C A R T H E R V S.

Obscura de re succincte & scribere aperte,
Felicitas rara est ingenij bonitas.
Hoc tamē hic præstar noster Setonus utrumq;,
Qui tenebrosa aperit codice multa breui.

T H O M A S V V A T S O N V S.

MAgnum est exacte nouisse elemēta loquendi,
Et planè sensus discutere ambiguos.
Imprimisq; styli concinnum fertur acumen,
Et rebus prudens ponere iudicium.
A veris, pulchrum est certò distinguere falsa,
Artibus ingenuis excolere ingenium.
Pro summa rerum naturas scire putatur,
Sermonem multis perpetuare modis.
Quid non quantūmuis clarum sapiētia vincit?
Urbes quæ vastas, quæ fera bruta regit,
Iis aptum concinnat iter dialectica cunctis,
Os, animum, linguam, format, & ingenium.
Huius præsidio, fines ars quæq; tuetur,
Præ reliquis claro nomine digna ducis.
Sordibus, aut tenebris, ante hac oppleta iacebat,
Nunc quantum, admota luce, nitoris habet.
Hanc operā rudibus præbet Setonus alumnis,
Ornanda hac ætas arte tenella venit.

Est breuis, est clarus, palmā meritò ferer, ut qui
Miscuerit lumen cum breuitate pari.
Si fructum ex studiis ullum speraueris, istum
Quin emptum paruo conteris ære librum?

ALBANVS LANGDALVS.

MArmore struēta dom⁹ postesauro radiates
Gloria, luxus, opes, tēpore victa cadiūt.
Hoc florebit opus Cornicū secula, dignū
Perpetuò docili posteritate coli.

THOMAS VAVISORVS.

Tempore vis paruo logicā, puo ēre parare.
En paruum magnæ sedulitatis opus.
Hic breuiter discas vero discernere falsū, &
Themate de quouis cum ratione loqui.

Ιωάννης Χῆμος.

Οὐ νεῖττοι οὐδέρι ἐστι τῆς Διαλεκτικῆς
ῆμ θειγικῷ εἴναι τῷ τέχνωμ πλατῶμ λέγει
ταύτην σέτωνος πανύ καλῶστε καγαθῶσ
τοῖσ φιλοπόνοισ νέοισιν ἐισηγήσατο
Σαφῶστε συντομῶστε καὶ μάλα τεχνιῶσ
τάξιτην γίνωσκούσι, καὶ τροπήμωσ μάνθανε
διδάσκαλοι αὐτόμ οὐχ ἔνα τῷ τῷ τολλῶμ ἐρεῖσ
χρύσιπποι ἡ τὸν Δριστοτέλη μάλλον φράσεισ.

De

DE IUDICIO AL- TERA PARTE DIALE- CTICES.

IALECTICA EST
scientia, probabiliter de
quouis themate differen-
di. Huius munus est re-
cte diuidere, definire, &
ratiocinari, quorum sin-
gula maximi sunt mo-
menti, & studio nostro di-

gnissima. In hac autē arte, tria veniunt præci-
pue consideranda, nimirū, vox simplex, propo-
sitio, & argumentatio. De his omnibus ordine
quam poterimus apertissimè, breuissimèque,
dicemus.

Vox, est animantis sonus, gutture, aliisque
oris partibus æditus: vt, Deus.

Vox articulata est, quæ syllabicam compo-
sitionem recipit. vt, Cœlum.

Inarticulata vox, quæ litterarum notis nequit
compræhendi. vt, Hinnitus equorum.

Vox significatiua, est quæ audientem rem
aliquam docet. vt, Caput, Vrbs.

Non significatiua, quæ nulli rei significandæ
desti-

I^O. S E T O^IN I.

destinatur. vt, Ouium balatus.

Consignificatiuam dicimus eam, quæ non nisi aliis adiuncta significat. vt, Ominis, nulus.

Vox significans ad placitum, quæ fингentis arbitrium sequitur. vt, Aurum, sylua.

Naturalis vox est, quæ eandem apud omnes naturalem affectionem præ se fert. vt, Risus.

Vox incomplexa, est dictio simplex per se elata. vt, Iustitia, præceptor.

Complexa, quæ ex duabus vel pluribus simplicibus conflatur. vt, Aeterna virtus, turpe vitium.

Superior, suum inferiorem, & quiddam amplius complectitur. vt, Animal ad hominem.

Inferior, quædam sed non omnia, quæ sua superior continet.

Conuertibiles, quæ nec plura nec pauciora significant, appellamus. vt, Homo & risibile.

Dissentaneæ sunt, quarum omnino diuersa est significatio. vt, Lapis & sol.

Præterea singularis dicitur, quæ vni tantum rei competit. vt, Cato, Cantabrigia, Olympus, hæc papyrus.

Comunis est, cuius nomen pluribus congruere natum est. vt, Scientia, vinum.

Dia-

DIALECTICAE LIB. I.

DIALECTICA est artificium, docēs de qua, uis materia probabiliter differere: hāc in duas secant partes, nimirum inueniendi, & iudicādi. De priori diligenter & satis copiose scripsit Rodulphus. De altera vero nos (volente deo) dicere aggrediemur. Huius summa est utilitas, & ad omnes pene artes, necessaria cognitio, quippe quæ tum re-cte diuidendi & definiendi, tum argumentandi modum docet. Tria sunt hic cognitu præcipua: Vox simplex, quæ terminus dicitur, Propositio, & Argumentatio. Recipit vox sex diuisiones, non quod non sunt plures, sed quod in initio nimium multis non sunt obtuendi tenelli puerorum animi, quibus hæc potissimum scripsimus. Prima vocis diuisione est in articulatam, & inarticulatam. Altera est articulata in significatiuam, consignificatiuam, & non significatiuam. Significatiuarum, aliæ ad placitum, aliæ naturaliter significant. Vox significans iuxta primi fingentis placitum, diuiditur in complexam, & incomplexam. Potest tamen quandoq; eadem dictio voce esse simplex, & complexa significatione: ut, Polypus Taurus. Diuiditur vox in superiorem, inferiorem, conuertibilem, & dissentaneam, quæ circa relationem quandam non possunt intelligi: eadē enim vox aliis, atq; aliis collata, nunc inferior, nunc superior existit: ut, Equus ad brutum inferior, ad Bucephalū fit superior. atq; ita etiam equus ad hinnibile conuertibilis, ad bouem dissentanea vox est. Diuiditur iterum incomplexa in communem & singularem. Communis in prædicabilium genera consumitur, ut in proxima tabula aperte liquebit. Iam reuertere, & contemplare tabulam illam de vocis speciebus illic velut in speculo quodam hæc omnia clare perspicies oculos.

I O. S E T O N I.

oculos posita, si non ipsas definitiones tradidderis obliuioni. Multum iuuat considerare, quæ voces in quas diuidantur, & quæ velut inutiles ab hac arte rehiciuntur. Poterunt & plura vocis membra assignari, ut vniuocæ & æquiuocæ, sed volui contextum ipsum breuem esse, nec quicquam præter definitiones, divisiones, & necessariæ regulas continere, quæ defuderabuntur in his scholiis, adiuentur.

Terminus communis, qui & prædicabilis dicitur, omnibus huius artis candidatis summa cura venit adnotandus. Aduerte igitur, lector, dum hic tibi prædicabile definiamus, ac in suas species diuidamus. Nam nomen & verbum, etiamsi ab incomplexa voce distinguantur, commodior tamen explicandi locus sece offert in proximo libro, qui de propositione instituetur, cuius sunt præcipue partes.

Johs. Turner

DIALECTICAE LIB. I.
Prædicabile.

Species	Generalissimum. vt, Substantia, quantitas.
	Subalternum. lustitiam.
	vt Virtus ad Habitum.
Differentia	Subalterna.
	Ima. vt, Tigris.
	Divisa.
	Constitutiva.
Proprium	Medicum esse.
2	Bipedem esse.
3	Cauescere in senio.
	Speciale.
	Subalternum.
4	Generalissimum.
	Transcendens.
	Separabile.
	Inseparabile.
Accidens	vt Calor.
	Aqua.
	Igni.

IO. SETONI.

DE P R A E D I C A B I L I B V S.
Littera, et confrat.

PR A E D I C A B I L E est nomen simplex,
quod de pluribus enunciari potest.

In quinq; membra consumitur, genus
speciem, differentiam, proprium, & accidens.

Genus, est prædicabile de pluribus differen-
tibus specie in quid. vt, Flos, virtus, metallum

Generum Generalissimum.
 Subalternum.

Generalissimum est genus capacissimum
quod nunquam queat esse species, vt ipsa p-
dicamenta, de quibus mox plura accipies.

Subalternum genus est, quod potest est
species. vt, Virtus.

Species est prædicabile de pluribus diffe-
rentibus numero tantum in quid. vt, Narcis-
sus, Fortitudo.

Subalterna species aliquando generis for-
mam induit, à quo sola ratione discrepat.

Imam speciem vocamus, quæ semper spe-
cies, & nunquam fit genus. vt, Leo.

Differentia, est prædicabile de pluribus es-
sentialiter in quale. vt, Rationale.

Differentia diuisua est, qua genus in sua
species diuiditur.

Con-

DIALECTICAE LIB. I.

Constitutiua est, quæ ad speciē suā refertur. Proprium est prædicabile, quod vni tantum speciei, & omni, & semper accidentaliter inest. *vt, Rudibile, gannibile.*

Accidens est, quod tum adesse, tum detrahi alteri potest, saluo interim subiecto. *vt, Calor, frigus.*

Quod subiecto adimi licet, separabile dicunt. Quod actu nequir adimi, inseparabile.

PRÆDICABILE nihil aliud est, quām vox communis *vt dictum est*, vnde facile liquet, ex quo prioris tabulae ramo educuntur prædicabilium genera. Superioribus enim ista sunt cognata, id quod etiam in omnibus sequentibus licet animaduertere. Nam, priusquam de ipsis quicquām scriptis mus generalem quandam tabulam fluminis instar, in mille riuulos decurrentem, ac singula, quæ in his riuibus libris continentur, concathenata complectentem depinximus. Quam rem in primis studiosis utram futuram existimo, si ingenij vires tentent, quām apte possint omnia in compendium redigere, & inuicem colligare.

Prædicabile, est vox simplex communis, quæ de multis dici potest vniuoce. Quinque sunt prædicabiliū genera: Genus, Species, Differentia, Proprium, & Accidens, quæ sunt definiendi materia.

Genus est prædicabile, quod de pluribus species bus dicitur in quid. *vt, Arbor, Frumentum.* Generum aliud generalissimum, aliud subalternum. Genera lissimum est supremū genus, *vt ipsa prædicamenta.*

Sub

10. SETONI.

Subalternum genus potest esse species, quoties, versatice, ad superiora confertur.

Species est praedicabile, de pluribus in quid, numero tantum differentibus. vt, Aurum, Aequitas.

Subalterna species potest esse genus, si habitudo, vt vocant, mutetur, quantum enim ad rem attinet, cum genere prorsus conspirat: ratione tamen, multum inter se distant. Ima species (quam vulgo appellant specialissimam) est quæ semper species, & nunquam genus vlla collatione fit. vt, Linea, fraxinus.

Differentia, est praedicabile de pluribus essentialiter in quale. vt, Sensibile. Differentia diuisiua est, qua dividimus genus in suas species. Constitutiua est, qua ad speciem suam, quam cum genere definit, refertur. Ita rationale ad animal diuisiua, ad hominem constitutiua dicimus. Alij dicunt differentiam in quale quid praedicari, quod idem sonat ac si dicas in quale essentialiter. Notandum est suprema genera constitutiuis carere, & imas species diuisiuis, raro aut nunquam inueniuntur veræ & germanæ differentiæ.

Proprium, est praedicabile, quod conuersim, & acescidentaliter de sua specie dicitur. vt, Rudibile leonisibus, gannibile vulpibus, mugibile bobus, id est posse mugire. Nam huiusmodi verba potentiam potius quam actum designant. Porphyrius in Isagoge sua quadrifariam diuidit proprium. At nos hic quartam tantum speciem definiuimus, quod reliquæ accidentia verius quam propria, sunt censenda. Proprium etiam speciale, subalternum, generalissimum, & transcendens, breuitatis causa omitto. Quorum singula sunt propria quarto modo, & conuersim praedicantur. vt, Gannibile proprium est speciale, si ad vulpem; sensibile proprium subalternum, si ad animal: per se subsistere, proprium generalissimum, si ad substantiam

DIALECTICAE LIB. I.

siam : habere essentiam proprium transcendens, si ad ens referatur, cum quibus conuersim prædicantur.

Accidens est quod cum adesse, tum abesse potest, citra subiecti corruptionem. Quædam accidentia ita substantiæ inhærent, ut inde re expelli nequeant. ut, Calor igni, nigredo coruis. Cogitatione tamē quod satis est admittuntur, quod à subiecto adimi licet, separabile dicunt: ut, Candor chartæ. Quod actu nequit adimi, inseparabile dicunt: ut, Leuitas igni, humor aquæ. Omne prædicabile, aut in quid, aut in quale prædicatur. Percontanti enim quid sit Plato, aut Socrates, hominem respondemus: roganti autem, quid homo, aut bos, animal respondemus. Ita qualis sit homo, interroganti dicimus rationalem, risibilem, vel clementē esse. Duplex est ergo interrogatio qualis essentialis, & accidentalis, hanc proprium, & accidens, illam vero differentia sibi vendicant.

Individuum, quod dictum est vni tantum rei competere, iis omnibus quinque vocibus vniuersalibus propriæ subiicitur: ut, Bucephalus est equus, est animal, est irrationalis, est hinnibilis, est velox, & iamen Bucephalus non est genus, nec species, nec differentia, proprium, aut accidens, sed ut prædictum est, individuum, & iis omnibus subiibile. Attende ergo quicquid de prædicabili, de prædicamento, de propositione, definitione, argumentatione, & aliis artis vocabulis, diximus aut dicemus, id de rerum vocibus esse intelligendum. A hæ primam, & secundam intentionem dicunt, quæ nos artium & rerum vocabula appellamus. Exempla omnia per vocabula rerum danda sunt, & quarumcunque regularum verifications. At præceptiones & ipsæ regulæ è contrario, per artium voces, potissimum traduntur.

B

Præ

IO. SETONI.

Prædicabilium proprietates, & differentiæ notiores.

Genus, & species in quid,

Reliqua tria in quale,

Genus species & differentia essentialiter

Reliqua duo accidentaliter,

Proprium de specie conuersim,

Cætera non conuersim,

Genus species & differentia nomine & ratione,

Reliqua solum nomine,

Genus, differentia, & proprium, cognata
sunt speciei, & eam necessario sequuntur.

Accidens, non ita speciem comitatur, ut
eam sequi sit necesse.

Genus, & differentia, ad definitiones con-
ducunt.

Proprium, & accidens, ad descriptiones
sunt aptiora.

Proprium, præcipue speciebus suis uest,
ac deinde specierum individuis.

Accidentia, è regione primum & præcipue
competunt individuis, & minus principaliter
deinde speciei & generi.

Omne superius ad suum inferius relatum,
faciem

] prædi-
catur.

faciem generis induit, & eundem ferè locum in argumentando obtinet.

Hæ conuenientiæ & differentiæ utilissimæ sunt cognitu. Aliæ etiam sunt, sed non ita necessariæ, quāvis proprium & accidens ad descriptiones sunt aptiora, tamen iisdem in definiendo, differentiarū defectu, creberrime uti cogimur. Rodulphus vocat omne superius genus, quod à genere & superioribus, similiter oriuntur, argumenta. Nos tamen ne vocum paratetur confusio, hic non abs re genus à specie, & proprium à differentia, separauimus. Diligenter enim nauare operam debet dialecticam auspicaturi, ut statim in initio ipsa vocabula cognoscant ad vnguem, atq; ea superstitiose admodum decernant. Primū ergo de regulis in virang; partem pueris est disputandum. Deinde animaduertendum quo pacto altioribus, hoc est scribendi dicendi; usui subseruant.

Sed quoniam diu erit (exigente id huius libri ordine) priusq; ad propositionem, & argumentationem ipsam peruenitur, sine quibus haud facile poterunt reliqua intelligi: hic visum est, quædam ex secundo, & tertio libro desumpta, inserere.

Propositio, est oratio indicans verum, vel falso. ut, Deus est auctor omnium bonorum. Propositione vera est, quæ ut res est, significat. ut, Adamas trahit ad se ferrum. Falsa, quæ aliter quam res se habet, significat. ut, Omnis senex est liberalis.

Propositio affirmativa est, ubi principale verbum affirmatur.

Negativa, ubi negatur. Exemplum affirmatiæ. ut, Pueri amant otium. Negatiæ: ut, Venter non habet aures.

IO. SETONI.

Argumentatio est, propositionum ad illatiuā nostrā connexio: tria sunt in argumentatione notanda, Antecedens, copula, & consequens.

Antecedens, est prior pars argumentationis copulam præcedens.

Copula, est nota illatiuā, vnde infertur consequēs.

Consequens, est posterior pars argumentationis, notam subsequens.

Argumentatio bona, est cuius antecedens necessario infert consequens. ut, Cernit, ergo oculos habet.

Mala est, cuius antecedens potest esse verum, consequente existente falso: ut, Adolescēs est, ergo prodigus. Facile poterit hoc loco præceptor ille, qui hæc dignabitur docere, plures ex secundo & tertio libro propositionis, & argumentationis diuisiones colligere, quo cætera citius à tenellis intelligantur, & postea ordinem ipsum contextus seruare.

DE P R A E D I C A M E N T I S.

P R A E D I C A M E N T V M , est simplicium terminorum, pariter ac rerum, certa quædam series. Decein sunt huiusmodi: Substantia, Quantitas, Qualitas, Ad aliquid, Actio, Passio, Quando, Vbi, Situs, Habitus.

Nulla est vox, siue singularis, siue communis, quin in aliquo prædicamentorum inueniri potest, modo non sit inter nouem illa genera, quæ his versiculis complexi sumus.

Vox

DIALECTICAE LIB. I.

Vox artis, consignificans, priuatio, fictum,
Pars, deus, excedens, cōplexum vel polysemus,
Ista categoriis haud possunt verba locari.

NVNC est ut simili compendio prædicamenta perstringamus, quæ sunt substantia, quantitas &c. Hæc summa genera, & capita ideo discuntur, quod nullum habent superius vniuocum. In his elementis, seu classibus, res omnes & vocabula eorum reponuntur, ut inter definiendum, ac ratiocinandum, habeas in promptu, vnde velut e' quodam penus, quibus opus est, de promas. Prædicamenta subiiciuntur transcendentibus, sic appellant dialectici vocabula illa, quorum significatio ad rem quamq; se extensit, qualia sunt ens, res, aliquid, & vnum. Ens ergo siue res aequiuoce prædicamenta complectitur, sed hic oportunum videtur, ut quid sint vniuoca, & quiuocæ dicamus.

Vniuoca dicuntur, quorum nomen commune est, & secundum illud nomen eadem ratio substantiarum, ut, Animal, Saxum, Arbor.

Equiuoca vero dicuntur, quorum nomen cōmune est, & secundum illud nomen substantiarum ratio diversa. ut, Sagitta, pisces, capra. Hæc à logicis reiçuntur. Quatuor sunt tantum prædicamenta, re pariter & ratione distincta. Substantia, quantitas, qualitas, & ubi. Reliqua rerum relationes magis, quam res significant.

Expositio carminum.

Vox artis, de qua superius præbuiimus exemplum à prædicamentorum consideratione reiçitur. ut, prædicabile, prædicamentum, proposicio, & cætera. Causa, numerus, verbum, coniugatio, & cætera. Exor-

IO. SETONI.

dium, narratio, epilogus, & cætera in aliis scientiis, quæ quidam in relatione, alij in nulla locant classe.

Consignificans) omnia significat syntegoreumata, qualia sunt vel, &, ac, omnis, nullus. Adde etiam & non significativa, vt, Litteratum, hinnitum, & similia, quæ adduntur à bestiis

Priuatio) quæ nullam rem, sed potius rei absentiam, significat, proprie in nulla est categoria, nisi forte per accidens in ea, in qua res illa, cuius est priuatio, consisteatur. vt, Tenebræ, foramen, cæcitas, ignorantia, obliuio, umbra.

Fictum) verba commentitia designat, qualia sunt Gorgon, Chimæra, Stix, Cerberus, Sphinx, Sirenes, Cyclops, Acheron, Alecto, Plisiphone, Megera, Lazarus, & cætera.

Pars) totius membra, aut qualescumq; totius rei partes designat. vt, Manus, caput, oculus, cor, pulmo, vena, cutis, fundamentum, paries, tectum, radix, ramus, caulis, culmus, gluma, geniculus, & cætera.

Deus) creditur à multis non esse in prædicamento, vt alia quæ sunt actu infinita. vt, Deitas, creator, numen, æternum, & cætera. Deus tamen rectius (opinor) ab aliis dicitur esse perfectissima substantia.

Excedens) id est transcendens, vt ens, res, vnum, aliquid, opinabile, & si quæ sunt alia, quæ nil certi, sed omnia indiscriminatim (vt dictum est) significant.

Complexum) vt, Homo iustus, irrationale animal, quæ non sub uno aliquo, sed in diuersis continentur prædicamentis. verū tamen si voce solum sit complexum, vt corpus animatum, hæc modestia, & talia (quibus vocum inopia vniur) non debet a prædicamento videri alienum,

DIALECTICAE LIB. I.

Polysemus, id est equiuoca, ut acutum, virgo, liber, leue, & cætera, quorum incerta est significatio, & idcirco distinguenda, priusquam in categoriis respondantur. Sed de iis nimis fortasse multa.

DE SUBSTANTIA.

SUBSTANTIA, est res qua suffulciuntur accidentia. Prima, Secunda.

Substantia prima, est individuum substantiarum, unum aliquod designans. vt, Vergilius, hic lapis.

Secunda, est primæ genus, aut species, multa repræsentans. vt, Arbor cerasus,

Proprietates sex.

Nulla substantia est in aliquo subiecto. 1

Secunda substantia & eius differentia, uno-
uoce, & proprie de primis prædicantur.

Prima, hoc aliquid significat. 2

Secunda vero, quale quid. 3

Substantiarum nihil est contrarium. 4

Non suscipit magis aut minus. 5

Prima substantia propriissime contrario-
rum est susceptibilis. 6

Completae substantiarum genera, cœli, ele-
menta, vegetabilia animalia, fossilia, imperfecte
mixta, &c.

Incompletae species sunt, angelus, spiritus,
inanis, dæmon, anima separata, materia, for-
ma, partes, & si quæ sunt huiusmodi.

IO. SETONI.

Substantia

Corporea	Corpus	Incorporea.
Corporis		
Compositum	Compositum	Simplex.
tria ang.		
Viuens	Viuens	Inanimæ.
Sensile		
Animal		Infentiles.
Rationale	Homo	Irrationale.
Plato		Socrates.
Maro.		

SV B S T A N T I A vt planissime dicatur, res est
solida, cui cætera quoq; accidentia obueniunt.
Est enim quasi sustentaculum, ac basis reliquorū
vt saxum, vt ignis, illi crassities, huic raritas veluti
suo susceptibili innititur, & inest.

Prima substantia, singularis est, & infima, quæ de
vna tantum re enuntiatur, vt pote Demosthenes, hic
psitacus, quorum natura (quo minus de plurimis di-
cantur) repugnat. Secunda vero, genus seu species
est primæ, hoc est communior quædam, & amplior,
quam vt ad vnum aliquot significandum astringa-
tur: vt, Demosthenis, species homo, genus ani-
mal. Ita ad hunc psitacum species est psitacus, genus
vero avis.

Nulla substantia est in subiecto, quia ipsa est prius
cates

DIALECTICAE LIB. I.

cæterorum prædicamentorum subiectum, ut ex definitione eius patet. Nam licet vinum in cado sit, non tamen ut in suo subiecto, sed inest ut in loco. Dicitur aliquid inesse nouem modis, veluti in loco vase, toto partibus, genere, specie, fine, efficiente, forma.

Differentiæ & partes substantiæ, quoniam incompletæ sunt, non putantur proprie in prædicamento locari. De primis tamen, proprie, & vniuoce prædicantur, ut latius dicetur, ubi ventum est ad prædicationem.

Quale designat qualitatem circa substantiam. ut cum dico animal, ostendo talem esse substantiam, qualis de pluribus prædicari potest.

Substantia non agnoscit contrariū, quamvis iuxta eius qualitates, & formas, nonnunq; contrariatur: ut Ignis, & aqua, quæ ob mutuā pugnam à phisicis contraria appellantur. At completæ substantiæ nec inuicem contrariantur: nec quicquam aliud iis alienum.

Non intenditur nec remittitur, sed omnis substantia æque est substantia: ut, Bos, brutum, ignis, æs, corpus, ex æquo sunt substantiæ: Vna tamen aliis magis vel minus dici potest, secundum angustiam, aut amplitudinem: ut, Species magis quam genus est substantia, & individuum maxima dicitur, quod plurimi substar, sed nec magis nec minus est secundum prædicamenti essentiam.

Prima substantia, cum singularis sit, propriissime per suam ipsius variationem contrariorum est suscep[t]ibilis. Nam et si opinio, & enunciatio suscipiant contraria, verum & falsum, nulla tamē in ipsis, sed in ipsa re potius, permutatio existit, semper enim eadē permanet hæc propositio. Cæsar pugnat, quicquid agat Cæsar: veram tamen, nisi eo pugnante, non dicimus.

Secunda autem substantia, gratia primarum contrariis

IO. SETONI.

tratiis subiicitur. Dicitur homo diues, quia Cræsus & Attalus, & alij fuere diuites: pauper quia Irus, Cœdrus, & alij rerum inopia laborabant. Longe igitur aliud est contraria habere, & cōtraria suscipere. Pueris dialecticam auspiciantibus, non solum enitendum censio, ut voces quascunq; in suas classes reducere, ac collocare discant, verum etiam ut gradus vocum inter se cognitarum perfecte cognoscant, quo ab imis ad supra, velut per gradus quosdam ascensdere, & cōtra ad ima usq; inde descendere possint, ut sciant quousq; sit progreendiendum, nempe ab omni indiuiduo, cuiuscusq; sit categoriæ, tanquam à primo gradu per intermedia ad summa usq; genera lis est progredi, ubi oportet sistere, ut, Cicero, homo, animal, viuens, corpus, substantia, hic fistendum est. Similis est à generalissimo in quoduis suum indiuiduum descensus, ut substantia, corpus, compositum, viuens, animal, brutum, terrestre, gressibile, quadrupes, equus, Bucephalus, nihil est infra Bucephalum, nec supra substantiam, quod sub huius categoriæ ambitu contineatur. Nam ens reñci à prædicamentis, superius ostensum est, quod res omnes quæ sunt in discrimina im significat, & ultra ens, opinabile, dicitio amplissima, ea omnia quæ sunt, ficticiaq; monstrata quæ non sunt, sed imaginantur, significans. Hic vocum gradus, rem quampiam definituros iuuabis plurimum.

Recitantur à quibusdam hæc, completae substantiæ genera, cœli, elementa, animalia, vegetabilia, fossilia, imperfecte mixta. Mihi videntur vix satis integre huius prædicamenti seriem completere, pannus enim, casdauer, & lac, & talia vocabula, non possunt apte prædictis generibus comprehendendi. Incompletæ substantiæ species sunt, angelus, spiritus, manes, dæmon, anima

DIALECTICAE LIB. I.

nima separata, materia, forma, partes substantiæ, & si quæ sunt huiusmodi. Discant pueri, quot genera sub se continent vegetabile, & fossile, ut huius praedicamenti intelligent immensitatem.

DE QUANTITATE.

QUANTITAS, est cuius gratia diuisibile sectionem participat. ut, Linea sex.

Continua. Discreta.

Continua, est cuius partes in communitermino connectuntur. Eius quinq; sunt species, linea, superficies, corpus, tempus, & locus.

Cōs termini.	{	Lineæ	} est	{	punctum.	
		Supficiei			linea.	
		Corporis				superficies.
		Tēporis				
		Loci			iā, nunc, &c.	

Punctum, est inseabile quiddam, quo solam longitudinem diuidimus.

Linea, est longitudo, latitudine & profundo carens.

Superficies, est longitudo & latitudo, sine profundo.

Corpus est longitudo, latitudo, & profunditas.

Tempus, est primi motus per successionem numerus.

Lo-

Locus, est concaua superficies corporis concaui.

Quantitas discreta est, quæ discretas, & minime continuas habet partes. vt, Numerus.

Numerus est vnitatum collectio. vt, Viginti.

Vnitas est quiddam, non quantum, vnde quemuis numerum licet procreare.

Binarius est numerorum minimus.

Maximus autem numerus non potest assignari.

QUANTITAS est suapte natura in partes diuisibilis. Huius gratia diuiduntur, substantia, qualitas, & quæcunq; participant sectio nem. Nam omne quantum, & solum quantum, est diuisibile, si vt (hic sumitur) diuisione rea lem intelligas. Quantitatum alia continua, alia discreta. Hoc est magnitudo, & multitudo.

Continua est, quantitas diuisibilis in semper diuisibilia, vt Linea, superficies, & cæteræ species. Eius partes in termino aliquo communi connectuntur.

Terminus communis est principium vnius partis, & finis alterius. vt cōmunis terminus linea est punc tum, superficiei linea, corporis superficies, temporis, iam, nunc, præsens, instans, loci, linea, quia locus est superficies, & hic pro re ipsa, hoc est pro mensura loci, sumitur.

Punctum est quiddam, non quantum, inseabile, quo sola longitudo diuiditur. Duo sunt actu puncta in omni linea, principium, & finis: potestate vero infinita sunt, vel in minima linea. Porro vt linea

DIALECTICAE LIB. I.

rea diuiditur per puncta, ita superficies, per lineas, corpus per superficies, tempus per præsens, & locus per lineas diuiduntur. Linea nuda est longitudine reliquis carentibus dimensionibus. Talem autem cogitatione oportet fingere, quod omnis linea ducta secum trahit latitudinem. Quin etiam mente concipienda est & superficies, ut hic definita est, quod omne planum in rebus, profundum habet sibi annexum.

Corpus, ut hic capitulatur (abutimur enim hac voce aliarum defectu) omnem dimensionem designat. Atque ob hanc dimensionis trinitatem, habetur corpus perfectissima quantitas.

Tempus est numerus primi motus, hoc est primum mobile, dum solem & alios planetas rapit, motu suo, & continua revolutione tempus numerat, & æquis spatiis mensurat. A duerte temporis partes, licet sint continuæ inuicem, non esse permanentes, nec ut partes lineæ in continuo positionem habent, qua de re plura te docebit Aristoteles. Quantitas discreta est, cuius partes nullo communi termino adnectuntur, sed separatae inuicem existunt, ut numerus, vel oratio ad nullum limitem cōmūnem copulantur numeri, aut orationis partes. ut quantitas continua perpetuo minui, ita discreta semper augeri potest, hic maximū, illic minimum ignoramus. Quod de numero dictum est, de numero numerante quo res numeramus intellige, ut quinq; decem, centum, &c. quod numeratur, est aut substantia, aut qualitas, aut aliquid aliud. Tempus non numerat motum supremæ spheræ, sed ab eo numeratur, ut prædictum est: & ideo non numerans numerus, & discretum, sed numeratus numerus, & continuum habetur.

Oratio pro tenore vocis, hoc est, pro syllabarum
men-

IO. SETONI.

mensura. Quantitas potest dici, quamquam nec oratio, nec locus propriè quantitates censentur, quan-
doquidem locus (si eius rationem contempleris) ut
ad locatum refertur, in relatione locatur. Oratio au-
tem rectius in tercia specie qualitatis, cum sit vox, re-
ponitur.

Proprietates. III.

Quantitas non habet contrarium.

Non suscipit magis aut minus.

Quantitas est qua res æqualis, vel inæ-
qualis censetur alteri.

Sub hoc prædicamento continentur o-
mnia magnitudinis, numerorum, & mensura-
rum nomina.

Quantitas

Continua Discreta.

Continua

Permanens Diffuens.

Permanens

Superficies Linea.

Superficies

Concaua Connexa.

Concaua

Hæc & illa concaua superficies.

Pri-

DIALECTICAE LIB. I.

Prima & secunda proprietas, facile ex substantiæ proprietatibus cognoscuntur. Tertia huic prædicamento est peculiaris, nam ex quantitate dicitur res esse alteri æqualis, vel secus, nempe tum res æquales dicemus, cum illarum quantitates sunt æquales. Continet sub se quantitas nomina, id est species, magnitudinis, mensurarum, & numerorū. Nomina magnitudinis, longitudo, latitudo, profunditas, altitudo, planum, granum, digitus, spithama, dichas, cubitum, vlna, pes, sequipes, gradus, passus, pertica, stadium, miliare, leuca, parafanga. &c.

Mensurarum, pinta, sextarius, congius, cotyla, dyaulus, modius, amphora, vncia, libra, semis, triens, sextans, chenix, dolichus, pondo, talentum, bilibris, & alia huius generis sexcenta, quæ studiosi pueri sedulo conscribent.

Numerorum, decem, viginti, quadraginta, centum, sexcentum, mille myrias, & reliqua infinita.

DE RELATIONE.

A DALIQVID, dicitur cuius essentia ex alio dependet. vt, Pater.

Relatiua actu ea dicuntur, quæ apte immē referuntur in obliquis. vt, Pater est filij pater.

Relatiua potentia sunt, quorum existente uno, non necessariò sequitur alterum. vt, Sensibile, & sensus.

Proprietates. IIII.

Ad aliquid habet contraria. 1

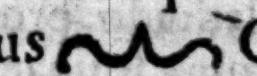
Suscipit intentionem & remissionem. 2

Re-

3 Relatiua propria necessario sese mutuo, cō-
sequuntur. vt, Præceptor & discipulus.

4 Propria relatiua sunt simul natura, hoc est
sese ponunt & auferunt. vt, Loquitur ille,

Ad aliquid.

Magistratus Cognatio etatum noia
Magistratus (&c.)

Prætor Rex, consul. &c.,

Prætor

Vrbanus Peregrinus

Vrbanus

 Hic prætor vrbanus, & ille.

A Daliquid dicitur, cuius essentia non ex se, sed
ex alio pendet. vt pater, & dominus, ex suis
correlatiis filio & seruo. Relatiua actu ea
sunt, quæ apte inuicem, & mutuo sese in obliquis se-
quuntur. vt duplum est dimidiij duplum, & contra,
dimidium est dupli dimidium.

Relatiua potentia non necessario sese consequun-
tur, nam quamuis sequitur, si sensus sit, sensibile esse,
tamen ē contrario non sequitur, quia potest esse sen-
sibile, absq' sensu si sensibile passiue sumatur.

Suiscipit contraria, vt virtus contraria est vitio, non
quod virtus referatur ad vitium. Virtus enim studiosi
est virtus, & non vitij virtus, sunt tamen inuicem con-
traria.

Intenditur & remittitur, vt simile, & æquale ma-
gis

DIALECTICAE LIB. I.

gis, & minus dicuntur.

Necessaria est consecutio in propriis relatiis. vt, Praeceptor est discipuli præceptor, & discipulus præceptoris discipulus.

Relatiua actu sunt simul natura, nam ponunt se, vt, Si dominus est, seruus est, & auferunt, vt si non sit dominus, non est seruus, si non est seruus, nec dominus est. Relatiua propria, & relatiua actu, & secundum esse sunt idem, sic & idem sunt relatiua potentia, impropria, & secundum dici, vt loquuntur. Hæc omnia prædicamenta pene complectuntur, nec sunt ita multum necessaria. Ad hanc classem referendæ sunt, iuxta quosdam, omnes voces, quæ non possunt in aliis collocari, verum quamuis hoc prædicamentum adeo sit capax, vt videatur multis omnia pene reliqua ambitu suo complecti, difficile tamen est, vocabulorum inopia, eius intermedia genera inuenire, etiam si sexcentæ eius species ulro sese quæreni offerunt.

Si certo unum relatiorum cognoscas, & alterum scias oportet, vt si scias Bacchum esse Iouis filium, scis Iouem esse Baccho patrem. Ad hæc si relatiuum definias, eius correlatiui facienda est mentio. Deniq; Ad aliquid quoniam sola est relatio rerum, non vt cætera accidentia sensu obiicitur, sed solo intellectus obtutu apprehenditur. Huius ergo categoriæ sunt quæcunq; non rem, sed rei designant, collationem, vt omnia cognationis, affinitatis, magistratus, & actus nomina.

C

Nomi-

IO. SETONI.

Cognationis

Affinitatis

Magistratus

Aetas.

Pater, filius, aius, proauus, abauus, tritauus, attauus, nepos, pronepos, abnepos, trinepos, atnepos, neptis filia, frater, soror, auunculus, māterter, auita, patruus. &c.

Maritus, vxor, socer, nurus, glos, gener, socrus, leuir, fratria, vitricus, nouerca, priuignus.

Rex, Imperator, Dux, Consul, Dictator, Prætor, Quæstor, Ediles, Tribunus.

Infans, puer, adolescens, iuuenis, senex, decrepitus. &c.

DE QVALITATE.

QUALITAS, est forma accidentalis, quæ res qualis appellatur. vt, Fortitudo.

Hæc in quatuor partes consumit, habitum, potentiam, passibile, & formam.

Addunt autores habitui affectionem, potentiae impotentiam, passibili passionem, & formæ figuram.

Habitus est qualitas sensim acquisita, sensimq; à subiecto mobilis. vt, Dialectica.

Affectio est breuis inclinatio ad aliquid, unde habitus initium sumit & gignitur. vt, Desiderium discendi græca.

Potentia est donum naturæ innatum, quæ quid

DIALECTICAE LIB. I.

quid firmius & magis possimus. vt, Visus;

Impotentia, est illius naturalis vis absentia,
vel potius naturalis quædam imbecillitas, qua
quid minus audemus. vt, Timiditas.

Passibile, est qualitas permanens, quæ sen-
sui passionem incutit. vt, Dulcedo, albedo.

Passio, est momentanea qualitas ex affectio-
ne excitata.

Forma, est ex numeri proportione proue-
niens qualitas.

Figura similiter ex continui terminacione
assurgit.

QUALITAS est secundum quam aliquid dicitur esse quale, vt à fortitudine dicitur homo
fortis, à sapientia sapiens. Addunt authores
habitui effectionem, potentiam, impotentiam,
passibili passionem, & formæ figuram. Ita habitus
& affectio primam speciem, potentia & impotentia
secundam complent, atque ita de reliquis. Habitus
est qualitas non natura, sed studio sensim parta, &
sensim à susceptibili separabilis, vt doctrina. Sub hac
specie virtutes, vicia, scientia, artesque omnes con-
tinentur.

C i

Habitus

IO. SETONI.

Virtus
Vitium
Habitus
Scientia
Ars

- { Iustitia, fortitudo, prudensia, temperantia, mansuetudo, liberalitas, lenitas, magnificencia, patientia.
- { Avaritia, prodigalitas, libido, superbia, inuidia, sordida.
- { Grammatica, dialectica, philosophia, arithmetic, musica, rhetorica, astrologia.
- { Ars fabrilis, textoria, lanificium, pictura, ars militaris, & mechanicæ omnes.

Potentiam definiunt quidam esse qualitatem ad bene operatum innatam, ut durities lapidis, virtus sensiendi, ut auditus, gustus, vir pugil, tenacitas, glutini, ira. Quidam natura, quidam industria fiunt pugiles, & cursores, ut ait Aristoteles. Verum qualitas illa quantum est naturalis potentia, sub hac secunda specie continetur, quantum industria acquiritur habitus, & ita de reliquis affectibus est dicendum.

Impotentia innata quædā imbecillitas est, qua res sunt imperfectiores, & longius à naturali potentia absunt, ut mollities, effeminatio, timiditas. Potentia & potentia diuersæ sunt per se species specialissimæ, sed idem genus constituunt. Nam ubi Aristoteles ait, quatuor esse species qualitatis, intelligit quatuor genera, quæ vocabula sæpiissime apud authores confunduntur. Nos vocum defectu, istas octo species designamus singulatim, quoniam defuere vocabula, quibus habitus & affectio, potentia & impotentia, & reliqua genera simul continerentur.

Passibile permanens est qualitas sensu passionem inferens. ut, Albedo, sonus. Continet hæc species omnia

DIALECTICAE LIB. I.

omnia sensuum obiecta, ut colores, sonos, odores, sapores, & tactiles qualitates quascunq;. Assuescant igitur hic pueri, quinq; sensus cum illorum organis, & obiectis per contraria, & media expedite suis praceptoribus recitare, quæ res in primis copiam orationis auget, ut cætera taceam.

Visus	Oculus	Color
Auditus	Auris	Sonus
Sensus. 5.	Orga	obiecta
Olfact ^o na. 5.	Naris	Odor
Gustus	Liugua	Sapor
Tactus	Avævum	frigidum calidum

Animaduertendum est in tactilibus qualitatibus non vnam esse contrariorum coniugationem, ut in reliquis obiectis, sed plures. ut, Calidum, frigidum, humidum, siccum, molle, durum. &c.

Discant hic adolescentuli, per quæ media recipiuntur obiectorum species, ut aquam, aerem, carnem, & quo pacto, & vnde patiuntur sensus, quomodo impediuntur, & falluntur sensus circa propria obiecta. Deniq; quomodo peragitur omnis sensatio, quæ quanq; magis ad naturalem philosophiam spectare videri possint, tamen hæc in transcursu vñcunq; hic prægustare non erit (opinor) inutile, cum dialectica philosophiæ subseruit, & viam quasi præparat.

Passio quia non permanet, non meretur nomen qualitatis, licet in hoc prædicamento contineatur, etenim nemo appellatur pallidus, quod semel aut iterum palluerit.

IO. SETONI,

Forma est qualitas rei, quæ ex numeri aliqui*s* applicatione contingit. ut, Murus quadratus dicitur, co quod eius forma numero quaternario designatur. Sic trigonus, octonarius, quaternarius, & cæteri termini arithmeticæ. Figura magnitudinem respicit, & est qualitas rei consurgens ex linea*rum* ductione, ut circulare dicitur corpus aliquod, eo quod eius superficies linea circulari sit terminata. Sic lapis triangularis quod angulos tres tribus rectis lineis conclusos habeat. Huc omnes geometriæ termini tendunt. Potest aliquando eadem vox, & forma, & figura dici diuerso modo. ut, Quadrangulus forma est, si respicias angulorum numerum tantum, sin ipsam linearum vel superficiei vel magnitudinis descriptionem consideres, figura est. hoc insuper animaduertendum est, hæc omnia quantitatis esse vocabula, si dimensiones nudas species, sin rationem viamq*ue*, ista ad res applicandi respicias, in hoc collocantur prædicamento. Singulæ prædictarum quatuor specierum innumera corporis animiq*ue* accidentia continet, quæ ex optimis latini sermonis authoribus diligenter colligenda sunt & conscribenda. A iunt Protagoram sophistam ab ortu solis usque ad occasum, de quacunq*ue* proposita re sermonem perpetuare potuisse, tantum animi corporisque qualitatum sibi collegerat acciditum, quibus inter dicendum supra modum fuit adiutus,

Proprietates. III.

- 1 Qualitati aliquid est contrarium.
- 2 Qualia intenduntur & remittuntur.
- 3 Qualitatis est quod res similes & dissimiles dicuntur.

Similia

DIALECTICAE LIB. I.

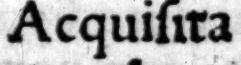
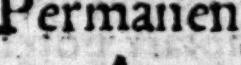
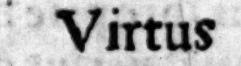
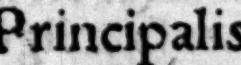
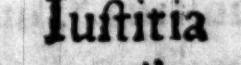
Similia sunt quæcunque simili imbuuntur
qualitate.

Dissimilia verò quæ diuersa.

Denominativa sunt substantiuum & adiectiu-
uuim, partim nomine, partim re congruentia.

Substantiuum appellant logici abstractum,
adiectiuum concretum.

Quædam sunt voce tantum, quædam re tan-
tum, quædam re & voce simul, denominativa,

	Qualitas	
Animæ		Corporis.
Animæ		
Acquisita		Naturalis.
Acquisita		
Permanens		Transiens.
Permanens		
Moralis		Intellectualis.
Moralis		
Virtus		Vitium.
Virtus		
Principalis		Minus principalis.
Principalis		
Iustitia		Fortitudo. &c.
Iustitia		
		Ciceronis iustitia,

IO. SETONI.

QVALITATES inuicem contrariantur. ut, Bonum & malum, calidum & frigidum, albus & nigrum, vel frigiditas & caliditas, albedo & nigredo, &c. Secunda proprietas potius de qualibus intelligitur, quam de ipsis qualitatibus. ut doctus, iustus, albus, altero magis & minus dicitur. Albedo, iustitia, & cætera abstracta propriæ nec intenduntur nec remittuntur, quod concreta, hoc est qualibus creberrimū est. Istæ voces simile & dissimile qualitates non sunt, sed in prædicamento relationis. Res tamen secundum earum qualitates similes vel dissimiles appellantur, non aliter ac secundum quantitatem dicitur, quodvis æquale, aut inæquale. Insuper infinita denominatiua ex hac classe sumuntur, itaque hic visum est, quid sint, explicare. Denominatiua partim nomine similiter enim incipiunt, partim re, hoc est significatione congruunt. ut, sapientia sapiens, prodigalitas prodigus. Intelligenza est igitur definitio de iis, quæ nomine pariter & significatione sunt denominatiua, atq; ad huius definitionis analogiam facile aptari potest eorum definitio, quæ re aut nomine tantum sunt denominatiua. Virtus & studiosus re solum, pater & paternitas tantum voce sunt denominatiua. Marmoreum autem lignum & lapideum (opinor) proprie non esse denominatiua, quoniam substantiā, verius quam accidens significant. quando idem prorsus est marmorea columna & marmor, lignea mensa & lignum. Intellige ergo substantiū & adiectiū in accidentibus potius quam in substantia, ut iustitia & iustus, non autē homo & humanus. Longior essem, si conarer recensere ea, quæ sub huius prædicamenti ambitu continentur, tam innumera ac diuersa sunt, possunt qui volunt Marmelium consulere, cui multum debemus

DIALECTICAE LIB. I.

ob suam in prædicamentis operam, quanquam & alibi & in hoc prædicamento non semel (me iudice) sit lapsus. Nec hominem taxo, cui potius agendas esse gratias censeo, quod in re ardua, quod potuit, præstitit.

DE ACTIO N E.

A C T I O , est vis ab agente in passum proueniens. vt, Secare. Diuiditur multifariā, vt in tabula sequenti leges.

Omnis actio est in motu.

Omnis actio infert passionem.

Proprietates. II.

Contrarietas reperitur in actio ne.

Actio recipit plus & minus.

Actio

Perdurans Subitanea.

Perdurans

Animati Inanimati.

Animati

Sensilis Insensilis.

Sensilis

Voluntaria Non voluntaria.

Voluntaria

Ambulare Studere.

Ambulare

Ambulatio Ciceronis,

Nihil

NI HIL est in hac categoria, quod interprete negeat. Nemo qui regulas gustauit grammatices, ignorat quid sint actio & passio. Verum hic largius aliquanto sumitur actio, quam apud grammaticos. Nam proficisci, insidiari, loqui, licet non vocce, significatione tamen sunt actiua.

Contrarietas est in actione, ut calefacere frigescere. Intenditur ac remittitur actio. ut, Siccare, frigescere, plus aut minus dicimus. Nec omnis nec sola actio habet contraria, unde habere contrarium, nec primo, secundo, tertio, aut quarto modo convenit actioni. Non est itaque proprium actioni, sed potius quædam conuenientia, ac idem de secunda proprietate huius capitii, & aliorum prædicamentorum penè omnibus proprietatibus, est dicendum.

DE PASSIONE.

PASSIO, est actionis in aliquo effectus, & illatio. ut, secari, percuti.

Diuidi potest in animæ & corporis passiones, ac inde in varias species, ut postea erit manifestum.

Proprietates.

Passio participat contraria. ut, Calefieri, frigefieri.

Præterea recipit passio plus & minus. ut, Aliud alio magis seceratur, & minus.

Passio

DIALECTICÆ LIB. I.

Passio

Animæ

Animæ

Corporis.

Brutæ partis

Intellectus.

Brutæ partis

Sensituæ

Appetituæ.

Externi

Interni.

Vifio

Auditus, gustus, &c.

Vifio

Socratis vifio, & hæc, & illa.

DO C E T Aristoteles in physicis nihil esse re ipsa inter actionem & passionem, quæ tamen ratione adeo idem non sunt, vt inuicem opponantur. Nemo nescit actionem & passionem esse relatiua, véluti situm & habitum quæ sequuntur, quæ ne esset magna relatiuorum confusio discentibus, non immerito à philosopho separatim tranduntur. vt, Omnis actio ab aliquo, sic omnis passio est in aliquo. Ad hæc, quemadmodum in actione passiue vocis aliquot verba recitantur: ita hic contra in passione quædam actiuæ vocis ponuntur. vt, Timere, mærere, intelligere, videre, audire, tangere, & huiusmodi. Nam superius monuimus, omnem sensum patiendo suam exercere operationem, non agendo. Nec emittunt quippiam oculi vel aures inter sentiendum, sed aliquid recipiunt potius, nimirum sensibilium species, & similitudines ad ipsa organa pertingentes. Non sumitur hic

IO. SETONI.

Nic passio ut illa quæ est in tertia specie qualitatis, hic enim est ut definitur vis ab agente illata, illic vero ut ex passione excitata qualitas.

QVANDO.

QVANDO est rerum affectio ex tempore relicta. ut, Hodie, cras, olim.
Multum cum tempore conspirat, sed omnino idem non est.

Proprietates. II.

- 1 Quando non habet contrarium.
- 2 Non dicitur plus aut minus. Eius partes semper fluunt. ut, Temporis.

Quando
Circumstans Præsens.

Circumstans
Præteritum Futurum.

Præteritum
Olim Nuper.

Olim
Seculum Lustrum.

 Hoc & illud sæculum.

Tempus

DIALECTICAE LIB. I.

TEMPVS (ut prius docuimus) est numerus primi motus nullo ad alias res respectu, at quando rerum actiones & euenta respicit. Quando igitur non est tempus simpliciter, nam tum esset quantitas, sed est applicatio temporis ad personam, rem, vel factum, & ideo dicitur affectio relictæ ex tempore. ut heri, olim, nuper. &c. Quando est & ipsum prædicamentum, & interrogatio eiusdem, veluti & ubi, proximum prædicamentum. Est ergo in hac classe quicquid apte ad interrogacionem quando respondetur. Non intenditur hoc prædicamentum. videtur tamen incrementum sumere, quando dicimus sero serius, id est magis sero. Eius partes nunquam non fluunt, ut partes temporis.

Circumstans continet præteritum & futurum, non quidem simpliciter, sic enim sunt partes temporis, sed ut euenta rerum respiciunt.

VBI.

VBI est quæ à loci circumscriptione procedit corporis locatio. ut, Londini, vel in foro esse. Respicit personam, rem, & facta,

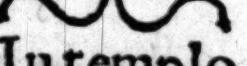
Proprietates.

Non est capax contrariorum propriè.

Nec admittit intensionem & remissionem.

Vbi

10. SETONI.

Vbi		
In aere		Extra aerem.
In vrbe		Extra vrbem.
Sub tecto		Sub dio.
Publico		Priuato.
Sacro		Prophano.
In templo		In curia.
		In templo Petri, Pauli.

VBI E S T ipsa corporis in loco circumscriptio. Est enim applicatio loci ad rem alię quam. vt, Romæ, in templo, in gymnaſio, non est tamen nuda rerum relatio. vt, Quando, & reliqua quæ ſequuntur prædicamenta, ſed unum eſt & quatuor rerum generibus. Quando & vbi mul- tum ponderis habent in omni controvēſia, & theſ- toribus cum primis in vſu, logices negotio parum admodum ſubſeruiunt. Non fuſcipit contraria nec plus aut minus, niſi vtrungq; impropriè ſecundum diſtantiam locorum intelligas. vt, Surſum, deorū ſum, oriens, & occidens. Eſt vbi prædicamentum pariter & interrogatio, vnde quicquid ad quæſti- onem vbi proprie responderetur, ſub hac claſſe lo- catur.

DIALECTICAE LIB. I.

catur. ut, Vbi crescit iuncus, in loco palustri. Vbi cas-
pitur scarus, in mari.

DE SITV.

Situo significat corporis positio vel ordinatio.
SITVS est partium rei positio. VI, Sessio, Seden-
tatio.

Proprietates.

Nihil est situi contrarium.

Non suscipit incrementum, nec decrementum.

Situs

Naturalis Violentus.

Naturalis

Mutabilis Immutabilis.

Mutabilis

Continuo Aliquando.

Continuo

Cœli Ignis.

Cœli

 Solis vel lunæ sphaeræ.

VIDE T V R situs multis esse qualitas, ut acutum
obtusum. sed id verum non est, nempe obtus-
itas gladii non vlla qualitas est in gladio, sed
potius partium gladii positio. Scindit enim scannum
cum eius extremum in tenuem aciem acuitur, alioqui
sidenia sit acies ferri, non aquæ scindit præ obius-
tate

IO. SETONI.

rate, hoc est præ spissitudine situs partium. Sedere & stare non propriæ positiones, sed ab iis (ut à philosopho in relatione dictum est) denominatiua sumuntur. Nihil est situi contrarium, licet stare & sedere videantur esse contraria. Præterea dicimus aliud alio maius & minus supinum, primum, & declivum, quæ tamen omnia ex æquo arbitror situs iudicanda.

Huius categoriæ sunt sessio, statio, accubitus, rarietas, spissitudo, asperitas, leuitas, acclivitas, inflectio, inclinatio, obtusitas, acuitas, & si quæ sunt aliæ parvum rei positiones.

Contendunt quidam quod de supino & prono &c aliis concretis diximus, de abstractis potius esse intelligendum, quanqu supinum & supinitas, declivum & declivitas ad idem prædicamentum pertinere computantur, veluti cætera quæcunqu denominatiua. Huius interrogatio est quo modo situatur respondetur, iacet, sedet, recumbet, pender, erigitur, & cæteræ positionum varietates.

DE HABITV.

HABITVS est alicuius circa aliquid applicatio. ut, Annulatum, ocreatum, vel petasatum esse.

Proprietates. II.

- 1 Nihil habitui contrariatur.
- 2 Non dicitur habitus plus & minus.

Habi-

DIALECTICAE LIB. I.

Habitus

Domesticus ~ Peregrinus.

Domesticus

Decorus ~ Indecorus.

Decorus

Virilis ~ Muliebris.

Virilis

Ocreatūm esse ~ Armatūm esse.

Ocreatūm esse.

His & illis ocreis ocreatūm esse.

HABITVS est vestium, aut armorum, in corpore vestiendo, ornando, vel defendendo, vel alicuius alterius circa corpus applicatio, nec tam ad vestium materiam aut formam in habitu, quam ad vestiendi rationem & usum circa corpus est respiciendum. Tunica enim si ipsum panum contemplaris, substantia est. At tunicatum esse, hoc est modus ipse vestiendi corpus tunicis, habitus est. Fingendaque sunt nomina quoties desunt, ut calciatura, armatura, & similia. Nihil est similitudinis inter hoc prædicamentum & primam speciem qualitatis, licet nomine omnino conueniant. Quando, Vbi, Situs, Habitus, easdem prorsus habent proprietates, vel ut rectius dicam easdem convenientias. De iis fusius scripsit quidam, sed tanta cum difficultate, ut iuuentus non multum intersit eum euoluere. Facile poterit Momus quispiam, qui nihil unquam cädide interpretari didicit, omnes quas his in tabulis assignauimus, diuisiones re-

IO. SETONI.

præhendere, sed studiosæ, & obsequenti iuuentuti, potius quam præfractis, & omnia cauillaturis hanc operam insumpsimus. Scio enim omnem virilem habitum non esse decorum, nec omnem decorum habitum esse domesticum. Sic obiecturis ergo discordum est, quod quemadmodum unum membra-
 tum diuiditur, ita nonnunquam & reliquum diuidi posse. Insuper in membris diuidentibus proximum genus intelligendum est, ne nimis late se extendat membrum diuidens, sed hæc adhuc planiora facia-
 mus. In primi prædicamenti tabula compositum corpus in viuens & inanime secuimus. Iam si quis cauillabitur malam esse hanc diuisionem, quia latius se extendit compositum: nam terra inanime est, & aqua, nec tamen composita corpora. Hic facillime responderi potest, in inanime intelligendum esse gen-
 nus suum, nec pro aliis sumi posse quam pro inanis-
 matis compositis, hoc qui non admittit, inter diu-
 dendum vix ullum prædicamentum à summis ad in-
 finia exakte diuidere potest. id quod videre est in
 plerisq; aliis prædicamentorum tabulis, hic breuiter
 & rudi minerua prædicamenta tradidimus, præser-
 tim sex posteriora, quæ Aristoteles sicco pede prætes-
 ri: quod non ita multum ad dialecticam, aut philos-
 sophiam conducerent, sunt tamē (sicuti prædiximus)
 iudicis dum ista ediscuntur exercendi pueri, ut cum
 condiscipulis suis in regulis periculum faciant, quæ
 stionibus & interrogationibus mutuis assuecant,
 adeo ut nulla sit vox omnino quam non possunt fa-
 cile in sua categoria, atq; adeo in sua propria specie
 locare, vel saltem rationem reddere, cur non sit ei in
 prædicamentis locus, nec ad cetera prius progredi
 debeant, quam ista adamussem calleant.

DIALECTICÆ LIB. I.

POST PRÆDICA- MENTA.

OPPOSITA sunt, quæ non possunt eidem simul simili respectu congruere.

Relativa sunt, quæ nō possunt sine collatione intelligi. vt, Præceptor & discipulus.

Priuatiua sunt habitus & priuatio eiusdem, quæ successiue eidem nata sunt aduenire. vt, Visus, cæcitas.

Contraria sunt sub eodem genere posita, quæ ob maximam distantiam sese mutuo à suo suscepitibili expellunt, nisi alterum eorum sit inseparabile.

Contraria immediata sunt, quorum alterum non potest non inesse suo suscepitibili. vt, Sanguis vel ægrum animali.

Media simul possunt à suscepitibili abesse. vt, Album & nigrum à lapide.

Bonum semper malo contrarium est; malum nunc bono nunc malo.

Non necesse est si unum contrariorum actu sit, alterum quoq; actu esse. vt, Calidum potest esse, & si non sit frigidum.

Necesse est contraria in eodem esse prædicamento.

I O. SETONI.

Impossibile est ea simul eidem, seruato eodem respectu, competere.

Contradicторia, (quæ vocant simplicia) sunt voces, quæ affirmationi, & negationi subiacent. vt , Sedet non sedet , sapientia non sapientia.

IAM sese offert occasio de oppositis reliquisque postprædicamētis dicendi, quæ ideo in nullo certō prædicamēto recensentur, quod varia sit eorum acceptio , hoc est scilicet secundum partes prædicamentis locantur, nō tamen ipsa summa capita, vt opposita, prius, & motus.

Postprædicamenta vocat Aristoteles quasdam divisiones & definitiones, & regulas aliquot, non alio (opinor) nomine, quam quod ea post suam de prædicamentis introductionem tradiderit, atque eodem modo de anteprædicamentis iudicandum putamus. Opposita non possunt eidem simul inesse. i. non simul cōpetunt eidē singulari. Additum est simili respectu, ob relatiua, nam potest unus idēmque vir simul esse & pater & filius, sed non eodem respectu, id est, non eiusdem. Priuatiua sunt habitus & priuatio eiusdem. Habitūs hoc loco est qualitas certo tempore alicui inesse destinata. vt gustus, lumen. Priuatio eiusdem defectus, quæ quandoq; solum actum, vt tenebræ, quādōq; & actum & potentiam priuat, vt cæcitas. Contraria sunt in eodem prædicamento , quæ maxime inter se repugnant , & sese mutuo à suo susceptibili expellunt. vt , album & nigrum , nisi alterum sit inseparabile, hoc est innatum, vt igni calor, quæ licet per frigus non separatur ab igne, frigori tamen est

con-

DIALECTICAE LIB. I.

contrarius: & aduenienti frigore separatur ab aere, aqua, & aliis suis subiectis. Susceptibile est, quod potest esse subiectum, & accidentia recipere.

Ad contrariorum definitionem, analogice reducuntur cætera, quæ minus sunt contraria: ut fuscum, & album, flavum & nigrum, nam proprie de extremis tantum intelligitur superius data definitio. Contradictoria vocant, terminum finitum & infinitum, ut sanatur non sanatur. Valla verba tantum, & non nominata, infinitari posse existimat. At Cicero bonum & non bonum pro contradictoriis utitur, horum alterum de omni re vere enunciatur. vt, Plato studet, Plato non studet, vnde cōtradictoriis hoc peculiare videotur, quod in altera contradictionis parte, addito verbo, inuenitur verum vel falsum, siue res existat, siue secus. vt, Socrates est, Socrates non est, alterum verum est, siue sit Socrates, siue non sit, quod non in re liquis oppositionibus inuenitur, nam quod non existit, nec sanum, nec ægrum, est. nec videns, nec cæcum, nec pater, nec filius. Filius enim non omnino erit, si non sit qui genuit.

De differentiis, hoc est, de dissentaneis, satis est dictum: quæ proprie non opponuntur, licet sint oppositis simillima.

Obiectiones, dixerit aliquis, non possunt homo & brutum simul eidem cōgruere, ergo aut mala est oppositorum definitio, aut homini & bruto conuenit. Sic occurrentum est, vbi dicitur non posse opposita simul eidem conuenire, intelligendum est illa diuersis temporibus eidem rei singulâri congruere: vt, Idem homo nunc sanus nūc æger, hoc in dissentaneis est impossibile. At iterum obiecties dissentaneorum definitionem quibusdam oppositis conuenire. Nam calidi & frigidi omnia diuersa est significatio, quid

IO. SETONI.

ni ergo dissentanea? Quia nimirum illa sunt dissentanea propriæ, quorum omnino diuersa est significatio, & quæ nullo alio oppositorum modo repugnant, nam tale quiddam in definitione illa est intelligentia. Ratus si quis obiecerit relativa opposita eiusdem simul posse congruere, vt Apollo idem pater & filius fuit. Palam est hic non eundem seruari ordinem, & respectum, non enim unius & eiusdem pater & filius erat Apollo, sed filius Iouis, & Phaetonis pater. Assuecant pueri ad hunc modum singulatas regularum, sed potissimum definitionum particularias, examinare, & ex iis solutiones obiectorum eruere.

Tempore, natura, ordine, honore prius.

Prius primo modo est, quod alterum tempore præcessit. vt, Senex iuene prior.

Secundo modo cum essentia consequentiae non conuertitur. vt, Vnum duobus prius.

Tertio modo quod ordine præcessit. vt, Litera syllabis.

Quarto modo, quod perfectione præstat. vt, Sol luna.

Simul itidem ea propriissimè dicuntur, quæ in eodem tempore habent originem. vt, Gemelli.

Secundo modo cum consequentia essentia conuertitur, & neutrum est alterius causa. vt, Duplum, & dimidium. Ex uno modo una apparet, et atina sunt simul natura.

Tertio modo simul ea dicuntur, quæ ex aduerso

DIALECTICAE LIB. I.

uerso idem genus conuidunt'. vt, Volatile,
gressibile, aquatile.

Porrò idem tripliciter diuiditur, nempe idē
genere, specie, & numero.

Idem genere sunt, quæ sub eodem genere
continentur. vt, Homo & brutum.

Idem specie sunt, eiusdem speciei indiuidua,
vt, Socrates, Plato.

Idein numero sunt, quæ rem eandem sin-
gularem designant. vt, Stratimocles & Aristo-
telis pater.

Quæcunq; sunt specie idem, genere sunt
idem, non contra.

Quæcunq; sunt idem numero, sunt specie &
genere idem, non è diuerso.

Quid diuersum sit, & quot modis dicatur,
facile per hæc potes colligere.

DE MOTV.

MO T V S sex habet species, generationem,
corruptionem, augmentationē, diminu-
tionem, alterationem, & lationem.

Generatio est non existentis in essentiam
productio. vt, Cum ex semine fit arbor.

Corruptio existentis est desitio, vt, Quando
lignum comburitur.

IO. SETONI.

Augmentatio est in toto maioris quantitatis acquisitione. quando puer inget m.

Diminutio vero est quantitatis in toto decrementum. quando puer fit derrepente

Alteratio est qualitatis in aliquo producione vel destructio. cum ab in dote fit dote

Eius sex sunt modi.

Alteratio fit	Ab Extremo	in	Extremum
	Ab Extremo		Medium
	A Medio		Extremum
	A Medio		Medium
	Ab Habitu		Priuationem
	A Priuatione		Habitum.

Latio est localis permutatio. vt, Solis motus ab oriente in occidentem, & rursum hinc in orientem.

Quies motui per omnia ex opposito responderet. Hic septem habendi modos, & alia post-prædicamenta, ne sim prolixior, omitto. Hæc igitur de voce simplici haec tenus.

Prius primo modo. vt, Senex puero. Secundo. vt, vnum duobus. Nam si sint duo, sequitur vnum esse, sed non conuertitur sequela. Nam existente uno non statim necessarium est duo esse. Tertio modo prius est, quod ordine præcedit, vt prohœmiū narratione, protasis, catastrophe. Quarto modo dicitur prius, quod perfectius, melius, honorabilius. vt, Sol luna,

præ-

DIALECTICÆ LIB. I.

præceptor discipulo, anima corpore, rex subdito. &c. E regione per omnia intellige posterius. Simul t. m^{is} pore, vt gemelli. Secundo modo, vt duplum et dimidium, nam firma in iis est consecutio, vt si duplum sit, est & dimidium, si dimidium & duplum, horum neutrum est alterius causa. Tertio modo simul sunt omnia eiusdem divisionis membra diuidentia, vt iustitia, fortitudo. &c. Idem genere vt grammatica, rhetorica. Specie idem, vt, Basilius, Ambrosius. Idem numero, vt Romulus & cōditor Romæ, nihil est in iis, quod magnopere eget expositione. Ex his intellige diuersum,

DE MOTU.

GENERATIO vt ex semine fit arbor, herba, aut frumentum. Corruptio, vt quando lignum comburitur. Augmentatio & diminutio, quando quantitas rei in toto augetur & minuitur. vt Puerorum corpora usq^{ue} ad periodum quādam ætatis augeantur. Senum vero corpora diminuuntur, præsertim quum sint decrepiti. Alteratio est mutatio qualitatis, vt quum ex albo fit nigrum, aut fuscum. aut est corruptio qualitatis, vt ubi ex docto fit indoctus, ex luminoso fit tenebrosus. Motus localis est in loco, vel circa locum mutatio. In loco vt motus maris vel lapidis circa locū, vt motus primæ sphæræ, quæ nullo loco circūscribitur, sed omnia intra se compræhēdit. Motus vt has sex species complectitur, largissime sumitur. Aristoteles negat in quinto physicorum generationem & corruptionem esse motus, quod eo in libro solum accidentalem motum considerat. In tertio vero physicorum libro, ubi applicat motum prædicamentis, dicit tot esse tantum motus species quot sunt entis. Generationem & corruptionem, quæ fiunt circa substantiam pro prima species computans, augmen-

IO. SETONI.

mentationem & diminutionem, quæ respiciunt quætitatem pro secunda, alterationem & lationem pro tertia & quarta, quarum hæc circa prædicamentū ubi, illa circa qualitatem versatur. Motus motui opponitur, ut forma vel actus. Quies autē motui opponitur, ut priuatio vel finis. Tot modis dicitur quies, quot motus, ut quies à generatione, corruptione, augmentatione, & sic deinceps facile per motum intelligi possunt quies, quia oppositorum eadem esse disciplina possunt. De simplici themate quærimus quid sit? & quotus plex? ut quid virtus, quot, & quæ sunt eius species? De cōposito themate quærimus verum ne an falsum? necessarium an contingens, & alia multa, sed à rudimentariis, qui paruos adhuc progressus in dialectica fecerunt, nec secundum librum, aut tertium attigerunt, satis erit quærere, qualis vox sit virtus? qualis vox sit auaricia? aut triticum? articulata an inarticulata? complexa ne an incōplexa? Superior an inferior? atq; ita usq; ad prædicabilia. Rursum quale prædicabile? utrum genus? species? differentia? proprium, an accidens? num in quid an in quale? num essentialiter an accidētaliter prædicatur? Si genus sit, quas habet species? & contra, si species quod proximū genus quæ inferiora & superiora ab imis ad suprema usq;, in quo reponitur prædicamento? Si substantia quæ habeat in se accidentias? quas proprietates? si qualitas quod habeat subiectum? Postremo sit ne qualitas acquisita an innata? permanens an fluxa? Si passibilis, cui sensui inferat passionem? quæ organa? quæ obiecta illius sensus? quæ sentiendi medias? quæ media & extrema obiectorum. Deniq; quæ ei cognata? quæ opposita, quæ dissentanea? perutile mihi in initio videtur ad hunc modum puerilis ingenij vires experiri.

Primi libri finis,

SOLIBER SECUNDVS DE PROPOSITIO- TIONE.

INITO TANDEM LIBRO PRIMO DE SIMPLICIVOCE,
RESTAT VT ALIQUID DE COMPO-
SITA, ID EST, DE INTEGRA ORATIO-
NE, QUAM LOGICI PROPOSITIO-
NEVM APPELLANT, DICAMUS.

Sed prius dicendum est (vt pollicitus sum)
quid sit nomen, & verbum, vnde conflatur
propositio.

Est igitur nomen, definitore Aristotele, vox
ad placitum significans sine tempore, cuius par-
tes nihil repræsentant seiuictæ. vt, Arbor.

Verbum, vox est ad placitum consignifi-
cans tempus, cuius partes separatim nihil desi-
gnant. vt, Scribo.

Propositio est oratio indicativa, verum vel
falsum significans. vt, Auaritia est radix omniū
malorum.

Eius tres sunt partes, duo termini, hoc est,
subiectum & prædicatum, & copula.

Subiectum dicitur, quod præcedit copulam.

Prædicatum verò quod eam sequitur.

Copula verbum principale extrema con-
nectens

IO. SETON I.

nectens. vt, Apelles fuit elegantissimus pictor.
Appelles, subiectum est; fuit, copula: elegantis-
simus pictor, prædicatum.

Explicanda est propositio, si fuerit impli-
cita, & verbum adiectuum in substantium
soluendum, eodem prorsus sensu remanente. vt,
Cæsar pugnat, i. Cæsar est pugnans.

RE L I C T A tandem in cōplexa voce, de com-
posita aliquid est dicendum, ea autem com-
plexa vox, quæ appellatur terminus, facile ex
incomplexa depræhenditur, quando vt diximus ni-
hil aliud est, quam duæ simplices pariter elatæ, vt a-
cutus ensis, fuluum aurum, & cætera, cum quibus ni-
hil commertij habebimus in hoc libro. Hic ab illa cō-
posita voce nobis auspicandum est, quæ nominibus
verba coniungit, atq; hæc etiam bifariam sumitur, vel
vt oratio imperfecta suspensum habēs sensum. vt, Sa-
cerdos in tēplo, deū contemni, si rescripseris, qui non
operatur, & cætera vel vt perfecta, cuius expletus &
absolutus est sensus, in qua nihil amplius desyderatur.
vt, Nulla virtus senescit vnq;. Perfecta vox, hoc est
perfecta oratio, vel sententia consumitur in indicati-
uam, imperatiuam, optatiuam, subiunctiuam, & infi-
nitiuam, ex quibus logici tantum indicatiuam (quam
propositiōem vocant) recipiunt. Reliquas poëtis
rhetoribūsque (quibus subseruiunt) ielinentes.
Propositio & quæ illi accidūt, huius secundi libri sunt
argumentum. Partes nominis separatæ nihil signifi-
cant, licet aliquando videantur designare, vt in hac
uoce sorex, rex, nil designat Verba consignificant tē-
pus, id est præter significationes, temporis differen-
tiam.

DIALECTICAE LIB. II.

riam inducūt, utputa præteritū, præsens, vel futurū, & est verbum semper eorum, quæ de alio dicuntur nos ta, ut, Scribo, ex iis propriæ omnis' constat sententia, cætera orationis supplimenta, dialectici veritatem in primis spectantes, pro partibus nolunt computari. Propositione est oratio indicatiua, hoc est ex verbo in dicatiuo constans. Subiunctiua quoq; oratio, & aliæ cum pro indicatiua ponuntur, propositionem consti tuunt. ut, Vellem vinum gustare, id est, volo.

Eius partes sunt tres, subiectum, & prædicatum, quæ sunt propositionum materia, & copula, quanquā alij sub prædicato copulam intelligant. Grammatici dicunt subiectum & prædicatum, suppositum & ap positorum. Viues obiectum, & dictum, in hæc tanquam in simplices partes soluitur propositio. Omnis virtus est habitus bonus, virtus hic est subiectum: est copula, habitus bonus prædicatum. Signa non sunt partes subiecti nec negationes. Explicanda est propositio quæ fuerit implicita, & verbum adiectum in subs tantium conuertendum. ut, Plato disputat. Plato est disputans, quod nō semper oportet, nam non est idē. Hic puer suauiter canit, & hic puer est suauiter cānēs, nec idem sonāt. Nescit aliquis mortem, & aliquis est nesciens mortem. Aut igitur nō soluenda sunt huiusmodi pronunciata, aut sic soluenda, ut prorsus idem sensus remaneat, ut, Nescit aliquis mortem, id est nes

IO. SETONI.

mo scit mortem. Afferit quidam posse pronuncias-
sum ex sola prima, aut secunda, nonnunquam ex
terta persona constare, vbi certa possit intelligi.
vt, Pluit, ningit, sed grammaticorum est hæc dos-
cere.

Propositionum alia categorica, alia hypothetica: illa simplex, hæc composita. De hypothetica postea suo loco est dicendum.

Categorica est simplex propositio uno tan-
tum principali verbo contenta. vt, Inscitia est
loquax.

Categoricam quadrupliciter diuidunt, primo
in vniuersalem particularem, indefinitam, &
singularem. Iterum in affirmatiuam & negati-
uam, deinde in veram & falsam, postremo in
necessariam, contingentem, & impossibilem.

Vniuersalis propositio est, quando vniuer-
sale signum subiecto ^{omniuersali} præponitur. vt, Omnis
potestas est à deo. Nulla turpitudo est cum ho-
nestate coniuncta.

Particularis est, quando subiecto præponi-
tur nota particularis. vt, Aliqua mulier lin-
guam refrenat. Quidam monachus non est in-
doctus. Indefinitam dicimus, quando nullum
signum antecedit subiectum. vt, Labor impro-
bus omnia vincit. Hæc de communi subiecto
sunt intelligenda.

Sin-

DIALECTICAE LIB. II.

Singularis enunciatio est, quando subiectum est vox singularis. vt, *Londinum est yrbium præclarissima*. Hoc falernum non est dulce.

Signa vniuersalia sunt, omnis, quisque, unusquisque, rotus, vniuersus, singulus, cunctus, uterque, quis non, nullus, nemo, & neuter.

Signa particularia sunt, unus, alter, aliquis, quidam, quilibet, quiuis, quispiam, quisquis, quicunq;. &c.

Affirmativa dicitur, vbi principale verbum affirmatur. vt, *Forma est inconstans*.

Negativa vero vbi principale verbum negatur. vt, *Charitas non est suspiciofa*.

Propositio vera est, quæ cu[m] significatione sua re consentit. vt, *Deus est omnipotens*.

Falsa autem est, cuius significatio à re dissentit. vt, *Stellæ desidunt*.

Necessaria est, vbi prædicatum necessario conuenit subiecto. vt, *Smaragdus est lapis*.

Contingēs dicitur, cuius extrema nulla necessitate cohærent. vt, *Philosophus est diues*.

Impossibile est, cuius significatio ex natura rei repugnat veritati. vt, *Lapis sentit*.

Quinque modis dividitur propositio. Primo secundum substantiam (vt dictum est) in categoricam & hypotheticam, quæ latine sonant Simplicē & Cōpositam

IO. SETONI.

fitam. Categorica ergo est simplex propositio uno
tantum principali verbo contenta. ut, Magistratus
virum arguit. Vultus indicat iram. De hypothetica in
fine huius libri dicetur. Categorica in vniuersalem,
particularem, infinitam & singularem, diuiditur. Vni-
uersalis est, in qua vniuersalis nota præponitur toti
subiecto. ut, Omnis potestas impatiens consortis erit.
Nulla tyrannis diu durat. Particularis itidem, in qua
nota particularis subiectum præcedit. ut, Aliqua cul-
pa est inexcusabilis. Aliquis senex non est morosus.
Signa vniuersalia sunt, omnis, quisque, unusquisque,
totus, vniuersus, singulus, cunctus, uterque, quis-
non, nullus, nemo, neuter, & cætera. Signa par-
ticularia sunt, unus, alter, aliquis, quidam, quilibet,
qui quis, quispiam, quisquis, quicunque. Quidam ras-
men fit frequentius, singularitatis nota, nec vnuquam
aliter sumitur, si Vallæ credas. Sunt qui vniuersalibus
adisciunt aduerbia quædam, ut, semper, nunquam.
Et particularibus, aliquando, quandoque, interdum,
sed sequentem vocem potius quam integrum pro-
positionem distribuunt. Quod facile deprehendas si
ipsa aduerbia dissolueris. ut, Nunquam crescit lapis,
id est, lapis nullo tempore crescit. Semper ridet De-
mocritus. i. Democritus omni tempori ridet. Hæ pro-
positiones non sunt vniuersales. Infinitam dicimus,
in qua subiectum signo vacat. ut, Pax bello optatior.
hæc iuxta Vallæ sententiam ferè semper cum vniuers-
sali cōspirat. Censet Lodouicus infinitam ex sensu, nunc
in vniuersalem, nūc in particularem, quandoq; in sin-
gularem transire. ut, Virtus est præponenda opibus,
vniuersalis est. Animal respirat particularis, homo
adest, singularis, si prius, de aliquo fueris loquutus.
Hæc de communi subiecto sunt intelligenda. Nam si
subiectum singulare fuerit, qualemq; signum præ-
cedat

DIALECTICÆ LIB. II.

cedat, singularis est propositio. Propositio singularis est, cuius subiectum est terminus singularis. ut, *Thas* mœfis fuit, & crefluit. Nec refert, quæ negatio aut quod signum præcedat, nihil enim vitium habent in voce singulare. Huius species est collectiva propositio: licet vniuersalitatem præ se ferat. ut, *Omnes sapiens* ses græci fuere septem. i. hi omnes pariter fuere septem. & ut ad Papyrium dixit Fabius: *Omnes magistratus & populus Romanus, maiorem habent potestatem, quam dictator i non Consul, non Praetor, non Quæstor, non Aedilis per se singulatim, sed omnes una iuncti.* Aduerte igitur cum signum vniuersale nunc diuisiue, nunc collectiue sumatur, nullā esse propositionē vniuersalem, nisi diuisiue sumatur nostra vniuersalis. Viues inter vniuersalem, & singularem mistā facit. ut, *Socrates semper deambulat in Academia.* Idem recenset vniuersales conuenientiæ, & reflexas. ut, *Omnia tua causa volo. i omnia quæ conuenient.* Aristoteles omnia diligenter scripsit. i. omnia quæ scripsit, quas ego omnes singulares dixerim. Quantitas enim propositionis ex subiecto potissimum est estimanda. ut, *Sol eleuat vapores singulis diebus, particularis est.* Cicero omnes Romanos amicabat eloquentia, singularis est. Nec tamen vniuersalis nota in ipsis caret sua vi, sed eam in sequentem dictionem imprimit: efficitq; ut ea vniuersaliter supponat, & copulariue descendat, de quo suo loco plus radicentur. Adhæc Categoricam diuidit Tullius invenientem & negantem. i. in affirmatiuam & negatiuam. Alij vocant affirmationem, & negationem, quæ in connexionem verbi incumbunt. ut, *Avaritia est insatiabilis, Sol non est calidus.* Affirmatiua est, ubi principale verbum affirmatur. ut, *Pueri sunt fusi.* Negatiua, ubi principale verbum negatur. ut,

IO. SETONI.

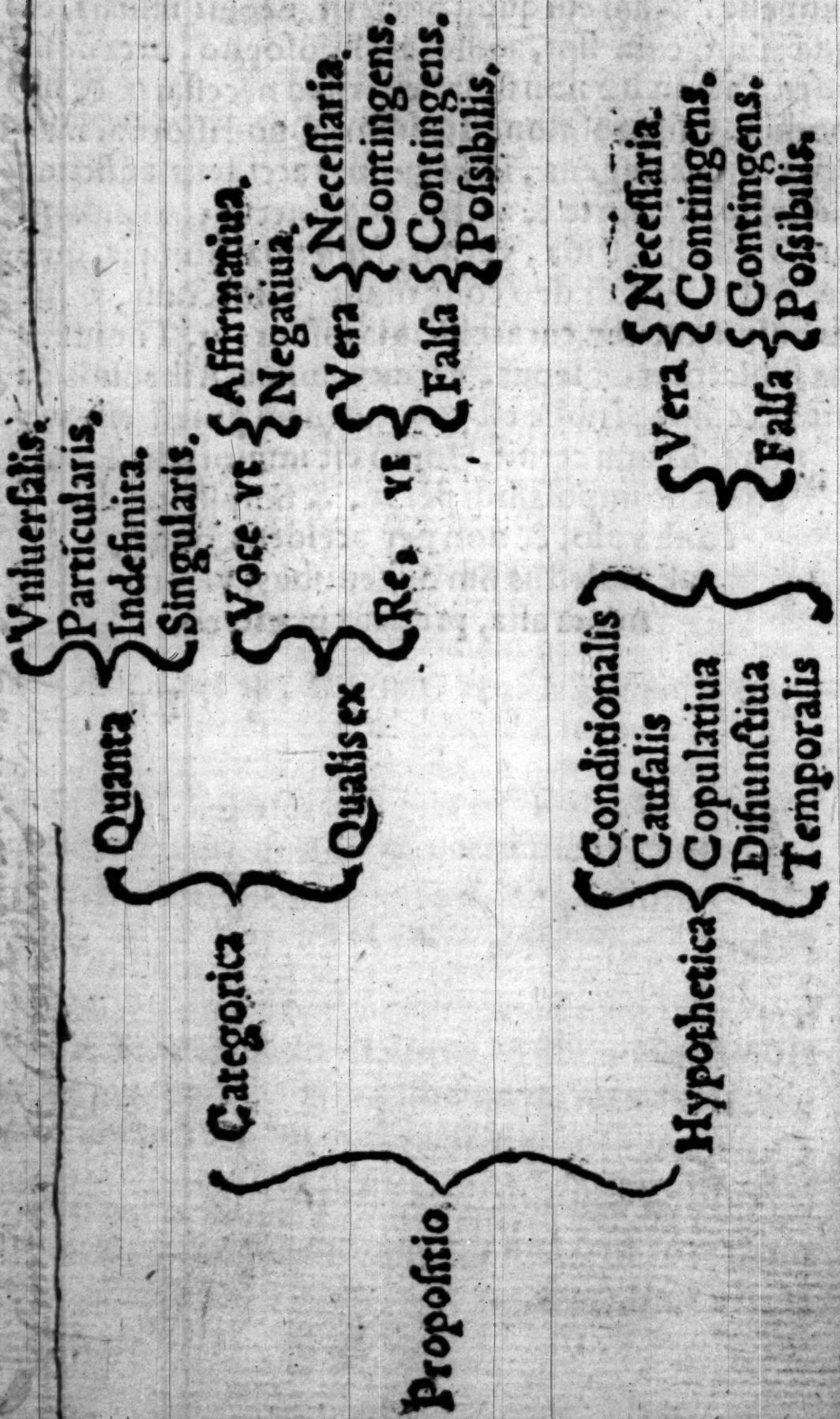
Virtus non est caduca. Mista hic fortasse locum habet.
bit. vt, Socrates aliter disputat quām Plato. Tu omnibus
præterquām pecunia abundas. Negatio vim
suam amittit, ni principali copulæ addatur. Hæc enim
sunt affirmatiuæ. Odi sapientem, qui sibi non sapit.
Pater, qui non castigat liberos, eos indulgentia cor-
rumpit. nec semper necessum est negationem expri-
mi. vt, Arrogans est alius sapiente bonoꝝ, & cætera.
De negatione infinita nihil hoc loco mihi dicendum
est, de qua, & aliis non paucis, plura subtilius, quām
utileius à quibusdam præcipiuntur. Præterea Cate-
gorica in veram & falsam, vt ex eius definitione lis-
quet, dirimitur. Quarum gratia hæc omnia hacce-
nus docuimus. Frustra enim (vt prædiximus) cætera
cognoscis, si neficias veram propositionem à falsa de-
cernere. Propositio vera est, quæ vt res se habet, si-
gnificat. vt, Christus piorum preces exaudit. Troia
olim deruta fuit. Deus impietatem puniet. Falsa, quæ
aliter quām res est, designat. vt, Deus non respicit
mortales. Opes reddunt hominem felicem. Valla
semiueram & semifalsam addit, in qua re eum nemo,
quod sciam, dignatur imitari. Postremo ultima enun-
ciationis diuisio, quæ est in necessariam contingens
rem & impossibilem, ex vera & falsa gignitur. Nam
vt vera in necessariam & contingentem, ita falsa in
impossibilem & contingentem secatur. Necessaria
est, vbi extrema simpliciter perpetua necessitate co-
hærent. vt, Fortitudo est virtus, id sit quoties definizio-
nem, aut eius pars definito tribuitur. vt, Virtus est habi-
tus voluntatis bonus. Mendacium est vitium. Leo est
rugibilis. Huius certa & perpetua est veritas, nec tem-
poris fluxu mutatur. Contingens dicitur, cuius præ-
dicatum contingenter cohæret subiecto. vt, Iuuen-
tus est studiosus, Mercator est cupidus. Harum non
est

DIALECTICAE LIB. II.

est necessaria ueritas, sed ex a quo verē vel falsē pos-
sunt esse. Nam etsi quod præterit, nequit mutari, &
quæ sunt, cum sint, authore philosopho, necesse sit
esset. Tamen hæ non simpliciter, sed necessariæ ex hy-
pothesi. i. suppositione dicuntur. Quod illorum ma-
teria sit contingens, id sit quoties accidens adiicitur
subiecto, nisi forte & abstracto subiecto conueniant.
ut, Deus est iustitia, ueritas, sapientia, bonitas, quæ
in abstractis soli deo congruunt. Subiectum, vi hie
definitur, dicitur, cui accidentia insunt. vt, Timiditas
subiectum est lepus, Virtutis anima, Albedinis pa-
ries. &c. Impossibile est quæ nunquam potest esse uer-
ita. vt, Saxum cernit, Homo est immortalis. Hoc
etiam de impossibili per se, & simpliciter di-
ctum volo, & non per accidens. quod,
ne molestus sim dissentibus, velut
multa alia, prudens prætereo.

Eij.

TO. S I T O N I.

DIALECTICAE LIB. II.

DE QVÆSTIONE.

EAS DEM omnino cum propositione diuisiones recipit & quæstio. alia enim est simplex, alia composita. Simplex in vniuersalem, particularē, indefinitam, singularem, in veram & falsam, in affirmatiuam & negatiuam, in necessariam, contingentem, & impossibilem dirimitur. Nec mirum quum quæstio nihil sit aliud, quam propositio cum interrogatione elata. vt, An oppositorum eadem sit disciplina? Ali non sint Antipodes?

DE INTERROGATIONIBVS.

TRES sunt interrogations propositionis, quæ, quanta, qualis, quibus interrogamus naturas pronunciatorum, & quæ illis accidunt omnia, vt si quærere velles, quæ, quanta, qualis, sit hæc propositio: Quisque homo avaritiae studet, respondeamus esse categoricam, vniuersalem, affirmatiuam, falsam, & contingēt. Quæ, quanta, qualis: Non est aliquod brutum insensile, respondeamus esse categoricam, particularē, negatiuam, veram, & necessariam, & ita de similibus.

E iii

Quæ-

Questio, dempta interrogationis nota, propositio est, ita mirum videti non debet, si easdem cum propositione divisiones recipiat, sed quia in quæstione, nihil est obscurum, tria illa interrogationum genera aggrediar. Habet enim propositio, iuxta suas divisiones, aliquot interrogations, quas vulgo vocant quæstionia, quæ: quanta: qualis: quæ querit, si ne propositione categorica, an hypothetica, quanta querit, si ne vniuersalis, particularis, indefinita, an singularis. Qualis affirmatiua ne an negatiua, ut percontanti quæ: quanta: qualis: sit hæc, usus in naturam vertitur. Respondemus esse categoricam, indefinitam, & affirmatiuam. Deinde si iterum roges, qualis affirmatiua, adiçimus esse affirmatiuam veram. Postremo si qualis vera interrogatio, affirmamus esse veram contingentem. Atque hoc modo de vna quæ propositione licet interrogare, donec absoluta fuerit responsio. Quod si prima interrogatione perfecta sit responsio, non ultra querendum est, ut quæ: quanta: qualis est quisquis homo est bipes. Huic interrogacioni satis factum erit, si dixeris esse categoricam, vniuersalem, affirmatiuam, veram, alioqui donec penè satis fecerit, aduersarius, ultra per postremam illam interrogatiuam licet sciscitari, nempe ut prima propositionis divisionem, secundum substantiam. i. essentiam, & secunda secundum quantitatem, ita tres reliqui secundum qualitatem, dantur vnde interrogatio quæ: substantiam quæ querit: quanta: qualitatem: Denique qualis: Propositionis qualitatem querit, hoc est num affirmatur, num vera sit, num necessario vera, an secus?

DIALECTICAE LIB. II.

DE SVPPPOSITIONE.

SVPPPOSITION est significationis terminorum in propositione acceptio, plurimum momenti habet ad inquirendam veritatem. Veritas autem pronunciati ex quantitate, qualitate, verbo, & affectionibus est inquirenda, sed præcipue ex quantitate, ut patebit ex regulis.

Subiectum semper capitur in vniuersali vniuersaliter, in particulari particulariter, in singulari singulariter.

Prædicatum vero in vniuersali affirmatiua, immobiliter supponit, & confuse capitur.

In particulari, & singulari affirmatiuis, particulariter.

In vniuersali, particulari, & singulari negatiuis, vniuersaliter, nisi fuerit singulare.

Vera est igitur vniuersalis affirmatiua, cum prædicatu omnibus & singulis sui subiecti singularibus congruit. Negatiua quando nullis.

Particularis est vera, quando prædicatum vere affirmatur de aliquo, vel aliquibus, eorum quæ in subiecto continentur, aut negatur, si sit negatiua.

Singularis nullam habet dubitationem, quod vnum & non amplius respicit, quare vera est

E IIIij sin-

IO. SETONI.

singularis affirmatiua, quando extrema conueniunt. Negatiua, quando disconueniunt.

Exempla hæc sunt: Omnis homo equitat, non erit hæc vera, nisi unusquisque hominum equitat: falsa si Cæsar, vel ullus aliis non equitat. Et hæc: Aliquis homo pingit, vera erit si Zeufis solus aut ullus pingat, falsa quando nemo pingit.

Notandum est maiorem esse vim in nota uniuersali quam particulari, & negatione quam in affirmatione. Denique uniuersalia pronunciata, tum in ascensu, tum in descensu, coniunctionem copulatiuam assumunt, quemadmodum & particularia disiunctiuam.

Versiculi.

A Aprius extreum reddit generale.

Sed altrum semper confundit.

E Generale E reddit utrumque.

I Particulariter I quicquid sibi sumit habebit,

O Particulare prius facit O, generale secundum.

Pro solo & certo discretum sumitur uno.

ITA M quoniam res est valde & in primis necessaria, noscere quid verum & quid falsum, plura adhuc pueros docere oportet, de veritate cionoscenda, quæ præcipue in suppositione eluiscit. Supposis-

omni alio usq;
omni alio: pieq;

DIALECTICAE LIB. II.

no est significatiū termini in propositione acceptio. Termini proprie dicuntur in propositione duo, subiectum & prædicatum, qui varie pro quantitatis ratione sumuntur. Nunc enim latior, nunc angustior est extremerū significatio. Subiectum in vniuersali largissime significat, in singulari parcissime, in particulari medio quodam modo. vt, *Hic homo est medicus.* Subiectum, id est, *hæc vox, hic homo, solum unum certum hominem, & non amplius signat.* Alius homo est medicus. Homo in hac propositione Galenum, vel Hyppocratem, vel quemvis alium medicum significat. *Omnis homo est medicus.* Hic vero homo pariter pro vnoquoq; homine sumitur, nec minus diuersitatis in negatiuis reperiuntur. Atq; hoc est quod dictum est in prima regula. Subiectum in vniuersali vniuersaliter, in particulare particulariter, in singulare singulariter capitur. Vniuersaliter hoc est pro vniuersis, & singulis suis significatiuis. Particulariter, hoc est pro vno aliquo, sed non pariter pro vnoquoq; significatiuo. Singulariter hoc est pro vna tantum singulari, & eo certo, nec potest (opinor) plausius & manifestius de his dici, quam in textu expli- cuimus. Ascensus fit, ab inferioribus ad cōmuniōra, vt, *Iustitia est amplectenda, & fortitudo, & temperātia, & prudētia: ergo Omnis virtus est amplectenda.* Hoc oppidum est expugnabile, vel hoc, vel illud, & ita de cæteris, ergo Aliquod oppidum est expugnabile. Descensus fit e regione à superiori ad inferiora, vt, *Omnis ciuitas mœniis est munita. ergo Londinum, & Roma, & singulæ sunt mœniis munīta.* Aliqua quadrupes est mutula, ergo vel hæc, vel hæc, vel illa, est mutula, & sic de singulis. Signa & negationes alterant suppositionem. Aduerbia, con- junctiones, & cætera orationis supplementa, non mutant

IO. SETONI.

mutant suppositionem propriè, licet veritatem & sensum alterare possunt. Non est idem sensus in his, Quidam homo vigilat, & quidam homo semper vis gilat, at tamen extrema in utrâque similiter supponunt, nimirum particulariter. Copularum autem ampliations, & restrictiones (quas vocant) prudens omitto. vt, Polycletus sculpsit, Polycletus sculpturus est, Polycletus potest sculpare, quæ facile ingeniosis patebunt. Notandum est præterea voces quæsque trifariam accipi posse. Quandoq; personaliter, hoc est significatiue, vt fraxinus nō facit fructum : Quandoq; materialiter, hoc est pro ipsa nuda voce. vt, Fraxinus est nomen fœminini generis. Aliquando copulativum, hoc est pro natura sua communi. vt, Fraxinus est species arboris : Frumentum est genus : Albedo est accidentis, & cætera, quæ omnia de industria prætereo. Nam à græmaticis petenda est suppositio propria & impropria, materialis, & personalis, nos quæ propria sunt huius artis solum exequemur. Ad hæc suppositio respicit solū modo contingentes propositiones, quæ ad veritatis varietatē attinet. Nā in necessariis haud ita multum refert ad sensum vniuersaliter ne, an particulariter quid enuncies. vt, Smaragdus est lapis, & quæque Smaragdus est lapis. In contingenti materia non ita est. Multum enim interest an dixeris, quidam homo pingit, & quisque homo pingit, quum hæc sit vera, quædo solum Zeuss pingit, aut Apelles, aut ullus hominum pingit: illa vero falsa erit, si ullus sit omnino, qui non pingit, sed de his prius satis diximus.

DIALECTICÆ LIB. III.

DE REPUGNANTIVM
FORMIS.

PROPOSITIONVM genera quadrifaria
Priam inuicem referuntur, nimirum ut cō-
trarietas, subcontrarietas, cōtradiccio,
& subalternatio.

Contrariæ sunt duæ vniuersales, altera affir-
mativa, altera negativa. vt, Omne metallum li-
quescit, Nullum metallum liquefecit.

Subcontrariæ duæ particulares, hæc affir-
mativa, illa negativa. vt, Arbor est satiua, Ar-
bor non est satiua.

Contradicторiæ sunt, vniuersalis & particu-
laris, quarum altera affirmatur, altera negatur.
vt, Omnis eruditio auget virtutes, Aliqua eru-
ditio non auget virtutes. vel, Nulla mater tru-
cidat liberos, Aliqua mater trucidat liberos,
vel duæ singulares: vt, Terentius fuit comicus,
Terentius non fuit comicus.

Subalternæ sunt, vniuersalis & particularis
pariter affirmatiuæ, aut pariter negatiuæ. vt,
Omne vitium est fugiendum, Aliquod vitium
est fugiendum. aut sic, Nullum bellum est lici-
tum, Aliquod bellum non est lictum.

10. SETONI.

Omnis virtus
bore paritur.

Contrariae

Nulla virtus
labore paritur.

Subalternata

Contrariae
Subcontrariae

Contrariae
Contrariae

Subalternata

Aliqua virtus
bore paritur.

Subcontrariae

Aliqua virtus non
labore paritur.

Prædictarum leges.

Contrariae hanc sortiuntur naturam, vt si
una sit vera, alteram esse falsam est necesse.
Nam si vera sit, Omnis avarus est miser: falsa
est, Nullus avarus est miser, non cōtra requi-
gitur, nisi in contingentia materia.

Subalternata nūquam repertuntur simul fal-
sæ, sed in cōtingentia materia possunt simul esse
veræ. vt, Conscius paller, Cōscius non paller.

Cōtradicторiae acerrimæ &c ex diametro in-
ter se pugnant, quippe quæ nūquam neq; pa-
riter

DIALECTICAE LIB. II.

etiter veræ, neq; pariter falsæ reperiuntur. Sed si hæc sit vera, falsa erit illa: è contrario, si illa falsa fuerit, hæc necessariò vera erit.

Subalternæ non opponuntur, ut dictum est, sed particularis in veritate sequitur vniuersalē, non contra. Vniuersalis autem in falsis sequitur suam particularem, non contra. Nempe ut existenti vniuersali vera, vera est & eius particularis: ita è regione falsa particulari, falsa quoque est necessario eius vniuersalis. Nec vniquam falsi sunt hi canones, qui tum ad probandas propositiones, tum ad disputandum mire sunt utiles.

DE modalibus & hypotheticis aliâs, interima de oppositione aliquid est dicendum. Dictum autem est in compositas voces, quatuor modis opponi, verum propositionis proprie trifariam, tantum habetur oppositio, licet quadrifariam refellantur, nimis contrarietas, subcontrarietas, & contradic̄tio. Subalternæ verius inuicem referuntur, quam opponuntur. Cæterum reliquæ species inter se se opponuntur. Contraria sunt duæ vniuersales, in qualitate repugnantes. Hoc est vniuersalis affirmativa, & vniuersalis negativa, eiusdem per omnia subiecti, copulae & prædicati. ut, *Omnis piscis est mutus.* Nullus piscis est mutus. Subcontraria sunt duæ particulares similium partium, in qualitate repugnantes. ut, *Aliqua culpa est excusabilis, alia qua culpa non est excusabilis.* Contradicitoria sunt duæ propositiones earundem partium, sed cum quâs aliae, tamen qualitate repugnantes. Altera enim vniuersalis

IO. SETONI.

uersalis est, altera particularis, & altera affirmatur,
 altera negatur. vt, Omne bonum est à deo, aliquod
 bonum non est à deo. Scientia præstat virtute, nul-
 la scientia præstat virtute. vel duæ singulare. vt, Mi-
 lo interfecit Clodium, Milo non interfecit Clodium.
 Talibus dialectici, nescio quo iure, nullum locum in
 figura (vt loquuntur) nec in æquipollentia, aut cons-
 uersione reliquere. Has enim solent dialectici voca-
 re. contradictorias de lege, & non contradictorias
 de forma. Nam quamvis formam contradictionis
 non seruant, hoc est repugnant quantitate, tamen le-
 gem subeunt eandem, hoc est, qualitate per omnia
 repugnant, vt contradictorizæ. hinc est quod in repu-
 gnantium tabula, quam figuram dicunt, non locan-
 tur. Subalternæ sunt vniuersales & particulare, pa-
 riter affirmatiæ vel pariter negatiæ. vt, Omne per-
 iurium est castigandum, periurium est castigandum,
 aut sic, Nulla fraus est licita, aliquæ fraus non est lici-
 ta. Porro in hac mutua enunciationum collatione,
 non solum viuanda est omnis æquiuocatio, amphi-
 bolia, translatio, verum etiam curandum est, ne pro-
 positionum partes vlo modo mutentur, id quod etiā
 in æquipollentiis, conuerzionibus, argumentatio-
 nibus obnixe debet obseruari. Hæ enim non repu-
 gnant, Omnis equus est solipes, Nullus bos est soli-
 pes, Nec istæ, Galea est leuis, & nulla galea est leuis,
 si leuis in priori vt aspero opponitur, in altero vt graz-
 ui, sumatur. Nec istæ, Omnis stolidus est infans,
 quidam stolidus est infans, si infans in altera solum
 sumatur metaphoricæ. Satis de formis dictum est.
 Nunc de legibus dicendum est simili breuitate. Con-
 trariæ hanc legem obseruant, vt in vero nunquam
 conueniant, in falso aliquando conueniant, si mate-
 ria sit contingens, si ergo prior sit vera, necessario ses-
 quis

DIALECTICAE LIB. II.

quitur alteram fore falsam, non contra, possunt enim simul esse falsæ. ut, Omnis homo est medicus, nullus homo est medicus. Sub contrariæ imitantur contraries, sed ex aduerso: nam non possint vñquam simul esse falsæ, veræ possunt in contingentibus. ut, Consciens palleat, conscius non palleat, vbi materia non sit contingens, quoties vna est vera, altera est falsa. cōtra, si hæc falsa, illa vera erit necessario: ut, Brutum sentit, brutum non sentit, atq; hoc etiam in contrariis tenet similiter. Cōtradictoriarum acerrima est pugna, nam ut ex diametro locatur, ita ex diametro (ut est in proverbio) repugnant. Quippe quæ nunquam simul veræ, nec simul falsæ inueniuntur, in vlla materia, sed si prior sit vera, posterior erit falsa, nam tum quantitate tum qualitate repugnat, quod in cæteris nō est necessarium. Subalternæ proprie non opponuntur, quætate tamē semper sunt dissimiles, & nōnunq; etiā aliqua qualitate. nā licet sunt pariter affirmatæ vel negatæ, nō tamē sunt semp̄ pariter veræ vel pariter falsæ: sed vbi contingens est materia, potest hæc esse vera, illa falsa. sed hoc est generale, quod particularis sequitur suam vniuersalem, in veris, non cōtra: & vniuersalis sequitur particularem in falsis, namq; ut existente vniuersali vera, vera est & particularis. ita c̄ regione falsa particulari, falsa erit & eius vniuersalis, generales & firmi sunt ij canones. Has igitur leges velim à pueris adamussim obseruari, quæ sane ingeniōsis vix vnius horæ negotium facessunt, tamen ratiocinaturo ingentem materiam ministrant.

DE AEQUIPOLLENTIA.

AEQVIPOLENTIA EST ALI-
quot pronunciatorū verbis differētium
eadē significatio. Hæc ad veritatē inue-
stigan-

post contra se posse in
posse negatio pars aequipolere pote totam
IO. SETONI.

stigandam plurimum conducit. Quandoquidem omnis propositio eiusdem est substantiae, quantitatis, & qualitatis, cum ea cui aequipolleret, & idem prorsus sonat.

Uniuersalis affirmativa praeposita negatione aequipolleret suae contradictoriae. ut, Non omnes possunt esse diuites. i. Aliqui non possunt esse diuites. Non omnis qui te blande alloquitur, est amicus. i. Aliquis qui te blande alloquitur, non est amicus. Non tota Europa paruit Alexander. i. Aliqua pars Europae non paruit Alexander. &c.

Uniuersalis affirmativa postposita negatione aequipolleret (penè semper) suae contrariae. ut, Omnis spucus sermo non procedat de ore vestro. i. nullus.

Uniuersalis negativa proposita negatione contradictoriae suae aequipolleret. ut, Non nemo fatebatur. i. aliquis fatebatur. Non nihil deerat. i. quiddam. Nonnunquam repræhenditur veritas. i. aliquando.

Postposita negatio in uniuersali semper facit contrarias aequipollere. ut, Nemo non sibi melius mallet quam alteri. i. unusquisque. Nullus vir non cæcutit aliquando. i. quisque.

Vtræque uniuersalis pariter praeposita & postposita negatione, cum sua particulari conspirat.

DIALECTICAE LIB. II.

vt, Non omnis episcopus non est hospitalis,
Nonnulli homines non amant literas .i. aliqui
homines non amant litteras.

Particularis affirmativa præposita negatione,
in contradictriam transit, vt, Nō se quisquam
odio habet .i. nullus.

In neutra particulari potest negatio gemi-
nari, nemo omnium (quod sciam) dixerit, Non
quidam non studet, pro eo quod est, vniusquis-
que studet.

Quod ad hanc rem spectat, iubebo studiosos
latinissimos autores consulere , potius quam
dialecticorum turbam , qui in æquipollentiis
assignandis toto cœlo solent errare.

Proximum est, vt ad æquipollentiam, & cōuer-
sionem, sermonem conuertamus . Potest æqui-
pollentia dupliciter accipi , vel in dictionibus,
vel in orationibus : In dictione, vt idem est nonnihil
& aliquid, nihil non & omne, de quibus Erasmus in
copia sua differit eruditissime , sed hic de ea, quæ in
oratione est, æquipollentia dicendum occurrit, quæ est
diuersarum propositionum eadem significatio . Hæc
(vt cætera taceam) ad præcedentis tabulæ cognitio-
nem multum conducit. Omnis enim propositio æqui-
pollens , in sensu eadem est , cum ea cui æquipollit.
est etiam essentiæ & quantitatis & qualitatis per o-
mnia. Nam quoniam hæc, quisquis sibi melius mal-
let quam alteri, est categorica, vniuersalis, affirmati-
ua, vera, contingens, sic erit, & hæc illi æquipollens.
Nemo sibi non melius mallet quam alteri, & quia idem

F

prositus

IO. SETONI.

prospero sonant, eundem locum in praecedenti tabula
occupant. Falso putant quidam affirmationem non
æquipollere, perperamque multa de negatione præ-
cipiunt. Certe mea sententia hallucinatur tota penè
dialecticorum turba, in tradendis æquipollentiis, nō
obseruantes latini sermonis proprietatem, à qua ne
latum quidem vnguem erat recedendum. Alij omis-
sis regulis ad exempla configiunt, sed præcepta cer-
tiora, & utiliora credo. Prima regula.

1. **Præposita negatio in vniuersali facit contradicto-
rias æquipollere.** vt, Non quisq; verum cernit, Idem
est acsi dicas, quidam non cernit verum. Quandoque
tamen, vt in scriptura vbi hebraismus est, æquialer
contrariæ. vt, Non omnes qui dicunt mihi domine,
domine, intrabunt in regnum cælorum. i. Nulli qui
dicant mihi domine, domine, intrabunt in regnum cæ-
lorum, id sit potissimum interposito verbo inter ne-
gationem & signum. vt, Non glorietur omnis caro,
id est nulla. Non misericaris omnium, qui operantur
iniquitatem. i. nullorum. Secunda regula.

2. **Postposita negatio ex vniuersali affirmativa facit
vniuersalem negationem.** vt, Omnis immunditia nō
est inter christianos nominanda, id est nulla. Tertia
regula.

3. **Vniuersalis negativa præposita negatiōe æquipol-
let suæ cōtradictrioræ.** vt, Nō nemo ait. i. aliquis. Non
nihil deest. i. quiddā. Nōnunq; repræhēditur veritas,
id est, aliquādo. Quanq; tales propositiones ex adver-
biis cōpositæ nō sunt dicendæ vniuersales, sed potius
inter dictiones est æquipollentia. Postposita negatio
in vniuersali negativa facit contrarias æquipollere,
non equidem dum sunt cōtrariæ æquialent, sed quæ
alioqui essent contrariæ, ablata negatione. vt, Nemo
non sibi parcit, id est vnuusquisq; sibi parcit. Nullus vir
non

DIALECTICAE LIB. II.

non cæcūt̄ aliquando, id est quisq;. Nihil nō mouētur ab alio, id est omne. Verum hæc infinita magis est dicenda, quam vniuersalis. Nullam ætatem non decet religio, hunc enim sensum habet: Religio decet omnem ætatem. Ita & hæc, Nusquam non est virtut̄ locus, infinita est, licet vniuersalis speciem præ se ferat. Nec hic tam propositiones, quam illarum partes æquipollent. Quarta regula.

Vtrāq; vniuersalis negatione pariter præposita, & postposita subiecto, cum sub alterna conspirat, id est cum particulari. vt, Non omnis episcopus non est lucro deditus, id est, Quidam episcopus est lucro deditus. Nonnulli pisces non sunt surdi, id est, Aliqui pisces non sunt surdi. Quinta regula.

Particularis affirmativa præposita negatione in cōtradicторiam transit. vt, Non potest quisquam simul sorbere &flare, id est, nullus. Non mortui te laudent domine, id est, nulli. Alias propositiones, quas Valla particulares putat, singulares potius dixerim. vt, de grege non ausim quicquam deponere tecum, id est, nihil. Efficiam, posthac ne quenquam voce lacebras, id est, nullum, in quarum partibus & dictionibus potius cernitur æquipollentia, quam in integris propositionibus. Valla ait idem pollere quoque quum subiecto, postponitur negatio, in particulari. vt, Aliquis beatus non est quisquam, vel Quispiam non est beatus. Verum æstimo particularē postposita negatione, raro aut nūquam fieri vniuersalem, nisi cum sit comparatio. vt, Aliquis non est me fortunatior. Quisquam non est te melior, id est, nullus. In neutra particulari potest negatio geminari. Absurde enim dixeris, Non quidam, vel, Non aliquis vir non legit. Absurdius, Quidam non homo non pingit. Absurdissime, Non est non iustus non Socrates. Recte tamen

IO. SETONI.

men dicimus. Non sum non fortunatus, & non tu non es felix, non autem non tu non non es felix. Non est ergo situs negationum negligendus. Adhæc in lingua latina duæ negationes si in idem cadant, affirmant. vt, Non nihil scit. i. omnia græce vehementius negant, δικλερογονει, id est nihil scit prorsus. Negant etiam latine, quādo in diuersa incumbunt. vt, Nullus est mihi neq; pater neque mater. i. desunt mihi parentes. Denique multa sunt linguae propriæ. vt, Quid non vastauit. i. omnia vastauit. Num ego te coegi. i. non coegite. Nonne prædixi ita futurum. i. etiam prædixi ita futurum. Cæue lædas i. caue ne lædas iuuenesque senesque. i. omnes. sed longum esset omnia prosequi. Cætera ab authoribns petenda sunt. Nam consuetudo optima est (vt ait Fabius) loquendi magistra.

DE CONVERSIO NE.

IAM AD conuersionem conuerendus est sermo.

Conuersio propositionis est apta extremorum commutatio. Eius duo sunt genera; simplex, & attenuata.

Simplex conuersio dicitur, ybi transpositis terminis eadem remanet quantitas.

Ita vertitur vniuersalis negatiua, & particula-
ris affirmatiua. vt, Nulla virtus est inuidia, nulla
inuidia est virtus. Aliqua intemperantia est vi-
tium, aliquod vitium est intemperantia.

Attenuata autem conuersio est, quando com-
muta-

DIALECTICAE LIB. II.

mutatis partibus minuitur quantitas. Nam mutatis signis ex vniuersali colligitur particularis. vt, Omnis æquitas est virtus, aliqua virtus est æquitas.

Hæc species vertendi peculiaris est vniuersali affirmatiæ.

Præterea in conuertendis propositionibus semper eadem qualitas debet remanere.

~~E I~~ Simpliciter vertendo signa manebunt.

Ast A cum Veritas signa minora cape.

Conuersionis apud authores non admodum frequens est usus, verum apud quætionistas, qui nihil non euertunt, nihil frequentius. Conuersio est apta mutatio extremorum, apta est quando iuxta sequentes canones fit. Duæ sunt species eius: Simplex & attenuata, æqualem & inæqualem appellare possimus. Simplex est, quando mutatis partibus, quantitas seruatur. ita vertitur particularis affirmativa, & vniuersalis negativa. vt, Intemperantia est vitium, ergo aliquod vitium est intemperantia. Nulla inuidia est virtus, ergo, Nulla virtus est inuidia. Aequale ex æquali colligitur, & remanet eadem quantitas. Conuersio autem attenuata est, vbi transpositis terminis diminuitur quantitas, vniuersali signo in particulare conuerso. vt, Omnis æquitas est virtus, ergo, aliqua virtus est æquitas. Non hic ex æquali æquale, sed ex vniuersali colligitur particularis. Ad hunc modum potest vtraq; vniuersalis conuerti. Sed quoniam vniuersalis negativa simpliciter conuertitur, hoc est, vi negationis ex vniuersali vniuersalem colligit. vt, Nullus homo est quadrupes, ergo, Nulla

I O. S E T O N I.

quadrupes est homo, ideo magis peculiaris est hæc species vniuersali affirmatiuæ. necessario enim sequitur particularis, vbi vniuersalitas colligitur. Alij per accidens conuerti dicunt, vbi quantitas attenuatur. Solent quidam ad excitanda (ut opinor) puerorum ingenia, quasdam propositiones excogitare, & eis proponere, quales sunt, Nulla vestis facit monachū, Nullus homo est fœmina, Nullus puer fuit episcopus, quas sic solent vertere, Nihil faciens monachum est vestis, nulla fœmina est homo masculus, nullus episcopus existens episcopus, fuit puer. Particularis negatiua non proprie conuertitur, quod generaliter non tenet eius sequela, nā non sequitur: Aliquod animal non est homo: ergo aliquis homo non est animal. Tertiam speciem versionis (quam vocant cōtrāpositionem) prætereo, cuius apud eruditos nulla est mentio. A, vniuersalem affirmatiuam. E, vniuersalem negatiuam, I, particularem vel indefinitam affirmatiuam. O, particularem negatiuam denotat.

E I simpliciter vertenda signa manebunt,
A sī A si veritas signa minora cape.
O quoties veris vertito simpliciter.

Si conuersa sit vera, conuertens quoque vera erit, non ē contrario sequitur. Logici priorem propositionem conuersam, posteriorem conuertentem dicunt. Mala est conuersio, vbi non seruatur eadem qualitas. Non enim debet affirmatiua in negatiuam, aut vera in falsam, aut deniq; necessaria in cōtingentem, conuerti sed affirmatiua in affirmatiuam, negatiua in negatiuam, vera in veram, & ita de ceteris.

De

DE MODALIBVS.

DIALECTICI vocant propositionem modalem, quum hæc vocabula adduntur, necesse, impossibile, contingens, possibile: ut, Necesse est quæ ortum habent, & finem habere. Impossibile est omne metallum liquescere. Contingit, vel possibile est quasdam arbores esse infrugiferas.

Necesse, signi vniuersalis affirmatiui; impossibile, vniuersalis negatiui; contingens vel possibile, particularis affirmatiui (contingens non: particularis negatiui, vim obtinet. Addunt alij plures modos, sed possunt omnes facile sub his quatuor complecti. Reperitur geminus sensus in modalibus, diuisus & compositus: ut, Possibile est sedentem ambulare, hæc in sensu diuiso vera est, in sensu composito falsa. Similiter per omnia opponuntur, æquipollent, & conuertuntur, ut Pure. Nisi quod plæruntq; in conuersione modi ipsi manent ijdem. Verum quod modalium natura facile ex his prædictis puris depræhendi potest, illas de industria leuiter perstringo.

NON defunt, qui propositionem diuidunt in puras, & in modales. puras vocant barbari deinceps, quod prædicata subiectis insunt: modales quibus modi apponuntur. Modi purarum naturam & sensum prouersus mutant. Modi sunt, necesse, impossibile, possibile, contingens, quibus cognoscitur modalium quantitas, non aliter quam ex signis deprehenditur quantitas purarum. Necesse quasi signum vniuersale affirmatiuum. Impossibile vniuersale negatiuum reputatur. ut in textu habetur. Addunt alij plures modos, vtile, honestum, verum, certum, iucundum, facile, consuetum, honeste. &c. cum eorum oppositis falsum, difficile, incertum, inutile. &c. quæ omnia ad prædictos quatuor possunt reduci. In his duplex est quandoque sensus, diuisus, & compositus. ut, Possibile est tacentem loqui. hæc propositio in sensu diuiso vera est, duo tempora denotans, nempe significat eum qui iam tacet, posse alias loqui, falsa vero est in composito sensu, vnum tantum importans tempus, significatque, possibile esse tacentem, dum tacet, posse loqui, & ita in reliquis. Natura autem modalium facile ex prædictis puris deprehenditur. Similiter enim per omnia opponuntur, æquipollent, conuertanturque, nisi quod plerunque modi ipsi manent iidem in conuersione. ut, Necesse est omnem patientiam esse virtutem. ergo, Aliquam virtutem esse patientiam est necesse. Contingens est aliquem medicum esse diuitem, ergo aliquem diuitem esse medicum contingit. Impossibile est omne animal esse hominem, ergo aliquem hominem esse animal est possibile. vbi aduertendum est impossibile, commutari in possibile. A estimanda est modalium quantitas ex modis (ut dixi) Nam potest particularis dici quoad dictum, ut vocant, hoc est quo ad subiectum, quæ

DIALECTICAE LIB. II.

quæ iuxta modum est vniuersalis. vt, Necesse est ali-
quam stellam minorem esse sole, contra, quæ iuxta
modum particularis est, secundum subiectum sæpe
est vniuersalis. vt, Possibile est mulierem linguam
refrenare. Verum has ego, quarum admodum rarus
est apud authores usus, siccō pede prætereo, etiamsi
minime nesciam, quo hinc subtilitates inter sophi-
stas oriuntur, & argumentationum gryphi inexpli-
cables.

DE PRAEDICATIONE.

PRAEDICATIO est vera prædicabilis
de suo subiçibili affirmatio.

Essentialis.

Accidentalis.

Prædicatio essentialis, est prædicatio, cuius
alterum extremorum est de essentia alterius.
vt, Vitis est arbos.

Accidentalis est prædicatio, cuius neutrum
extremum ad alterius essentiam attinet. vt, Ne-
ro est tyranus.

Propria prædicatio est recta, vbi superius de
suo inferiori (recto loquendi ordine seruato)
enunciatur. vt, Sol est astrum.

Impropria vero est innaturalis, vbi inferius
de superiori suo, aut æquale de æquali, enuncia-
tur. Hæc ad usum dialecticorum parum atti-
uet, qui tantum quæ propria sunt, recipiunt.

Nunc

Nunc prædicationem (ut vocant) leuiter oportet perstringere. Quidam duplē constituunt, unam quinque prædicabilibus, alteram quatuor prædicatis propriam, de qua vide Aristotelem in topicis. Nos hic priorem tantum attingimus, quæ ex isagoge Porphyrii colligitur, quæcūq; nihil est aliud, quam verē & affirmatiuæ propositionis species, ut ex eius finitione constat. Est enim vera, affirmatio ynis uersalis de subiçibili suo. ut, Terentius est comicus. Hanc in essentialem & accidentalem diuidunt. Essentialem est ubi genus, aut differentia, de specie, sine in diuiduo, vel species de indiuiduo enunciatur. ut, Clemētia est virtus. Animal est sensibile. Bucephalus est equus. Accidentalis vero est, ubi proprium aut accidens de subiçibili enunciatur. ut, Vulpes est gannibilis. Tigris est velox. Propria est prædicatio, ubi de suo inferiori superius, aut de absoluto concretum interfertur. ut, Camelus est animal. Nix est alba. Mare est vastum. hæc, quod naturam sequitur, merito naturæ lis, & recta appellatur. Aduerte quod diximus in contextu, propriam esse prædicationem, quoties superius de inferiori interfertur, sic esse intelligendum, scilicet superius ad significationem vel ad prædicacionem. ut, Animal est hinnibile, propria est, quia hinnibile licet significatione sit animali inferiori, tamē quo ad prædicationem superius est, quia proprie de animali enunciatur. Animal autem de ea improprie. i. contra loquendi rectum ordinem. Impropria discitur ubi inferior de superiori, aut æquum de æquo, aut absolutum de concreto interfertur. ut, Metallum est aurum, animal est animal, vastus est mons. hæc, quia ordinem naturæ inuertit, merito logicis reiçitur. Deniq; tres sunt prædicationis interrogations, quæ, qualis, & cuius, quibus sicuti propositionis natura

DIALECTICAE LIB. II.

exigit respondemus. Vt percontanti quæ, qualis, & cuius sit hæc prædicatio. Fortitudo est virtus, respondemus essentialē, propriam, & generis de specie, & ita de reliquis.

DE DEFINITIONE.

HIC attexendæ sunt definitio, & deuisio, quibus ob affinitatem, descriptionem & partitionem adiungam.

Definitio igitur est, qua quid sit res explicatur, vt Homo est animal rationale. Cōstat proprie ex duabus partibus, genere, & differentia.

Genus semper in eodem reperitur prædicamento cum definito. Quod si differentiæ inueniri nequeant, earum vices proprium aut accidens supplebunt, vnde nonnihil ad definendum conducit prædicabilium & prædicamentorum cognitio.

Obtinendum est, vt definitio cum definito conuertatur, & idem prorsus sonet, vt aperta sit, & vt quid sit res, explicet.

Germana & essentialis dicitur definitio, quando vera exprimatur differentia. Reliquæ rectius descriptiones vocantur. Nam etymologia, interpretatio, notatio, periphrasis, & huiusmodi, non merentur definitionis nomen, licet eam magna ex parte referant.

Descriptio

IO. SETONI.

Descriptio rem apposite explicat, vnde non
abs re, accidentalis definitio, à quibusdam solet
appellari.

Definitio & diuisio addito verbo, propositiones
fiunt, quo sit ut in hoc libro explicantur: verum
quo melius intelligatur definitio, finienda pri-
us venit etymologia, quam quidam nominis defin-
itionem dicunt. Etymologia est vera verbi ratio. ut,
Sapientiae amator, pro philosopho, quod viuum pa-
rit pro viuiparo. Etymologiæ similes sunt interpræ-
tatio, metaphora, expositio, proportionalis expli-
catio, periphrasis, notatio, & huius generis aliæ,
quæ apud alios reperiuntur, quæ omnia Rodulphus
sub nomine rei compræhendit. Nam non sunt defi-
nitiones, licet ita apud rhetores non raro dicantur.
Interpretatio est dilucida aliqua nominis expositio,
ut celeriter comedere protuburcinari. Metaphorica
expositio est, ubi vox à genuina significatione, ad nō
propriam transfertur. ut, Ver est anni pueritia. Sene-
ctus est vitæ occasus. Proportionalis seu similitudin-
aria expositio, sit ex mutuo duorum analogia. ut,
Scientia est in anima, quod oculus in corpore, vel
mens in homine, quod deus in mundo. Periphrasis
est, qualiscumq; nominis circumlocutio, ut cum eū, ante
quem portantur fasces, dicimus, pro consule. No-
tatio aliquem peculiari nomine exprimit. ut, Si dicas
illum, qui se cubito emungit, pro falsamentario. qua
de re consule Erasmus in copia sua. Etymologia yti-
mur, cum in ipsa voce est controuersia. Primo enim
excutienda est verbi vis, ne sermonis vitio obscure-
tur disputatio, vnde in initio constituendum, & velut
paciscendum, qua significatione vocis velimus vii:

DIALECTICÆ LIB. II.

ne de aliis rogati, de cæpis respondeamus, vt est in proverbio. Nec solum præstare debet dialecticus, vt diatriba vocibus æquiocis, & ambiguis careat, sed etiam ne verborum obscuritas vlo modo cōcertantes disturbet. Ad quam rem conducunt imprimis cognitio phrasis, & linguarum peritia. deinde vt de nomine semel conuenit, statim (si opus sit) adhibenda est rei definitio. Volunt enim tum Plato, tum Cicero, vt omnis dissertio à definitione sumat exordium, vt intelligatur quid sit de quo disputatur. Definitio igitur est, qua quid sit res, explicatur. vt, Homo est animal rationale. Animal est viuens sensibile, tales definitiones germanas & essentiales vocant. Nec aliud videtur definite quam rem intra fines naturæ suæ cōclusam explicare. Ut ilissimum ergo est, vt quicunq; definire vellet, aliquid prius vniuersam rei naturam, & rationem interius, & exterius lustratam habeat. Ad hanc rem nō nihil cōducit exacta imprimis prædicabilium, & prædicamentorum cognitio, nempe cum omnis finitio proprie ex genere & differentia conficitur. Primo omnium scire expedit in quo prædicamento res illa reponitur, quæ definienda venit, quam speciem vel definitum vocamus: quo semel depræhenso, non erit difficile in eodem reperire genus definiti, reperto tandem genere, descendere oportet quasi per diuisionē, & ad eius differentias vtrinq; (vt patet in superiori libro) collocatas. Quarum altera cum genere adiuncta, definiti naturam explicabit. vt si hominem definire velles, facile liquebit hominem sub substantia contineri, sub eadem ergo erit & hominis genus, id animal est, animalis autem differentiæ sunt, rationalis & irrationalis. Harum altera, nempe ea quæ cum definitio conuenit, cum genere hominem compleat, & definit. vt, Homo est animal

IO. SETONI.

Descriptio rem apposite explicat, vnde non
abs re, accidentalis definitio, à quibusdam solet
appellari.

Definitio & diuisio addito verbo, propositiones
sunt, quo sit ut in hoc libro explicantur: verum
quo melius intelligatur definitio, finienda pris-
us venit etymologia, quam quidam nominis defin-
itionem dicunt. Etymologia est vera verbi ratio. ut,
Sapientiae amator, pro philosopho, quod viuum pa-
rit pro viuiparo. Etymologiæ similes sunt interpræ-
tatio, metaphora, expositio, proportionalis expli-
catio, periphrasis, notatio, & huius generis aliæ,
quæ apud alios reperiuntur, quæ omnia Rodulphus
sub nomine rei compræhendit. Nam non sunt defi-
nitiones, licet ita apud rhetores non raro dicantur.
Interpretatio est dilucida aliqua nominis expositio,
ut celeriter comedere pro suburcinari. Metaphorica
expositio est, vbi vox à genuina significatione, ad nō
propriam transfertur. ut, Ver est anni pueritia. Sene-
ctus est vitæ occasus. Proportionalis seu similitudis-
naria expositio, sit ex mutuo duorum analogia. ut,
Scientia est in anima, quod oculus in corpore, vel
mens in homine, quod deus in mundo. Periphrasis
est, qualiscumq; nominis circumlocutio, ut cum eū, ante
quem portantur fasces, dicimus, pro consule. No-
tatio aliquem peculiari nomine exprimit. ut, Si dicas
illum, qui se cubito emungit, pro falsamentario. qua
de re consule Erasmus in copia sua. Etymologia yti-
mur, cum in ipsa voce est controuersia. Primo enim
excutienda est verbi vis, ne sermonis vitio obscure-
tur disputatio, vnde in initio constituendum, & velut
paciscendum, qua significatione vocis velimus vii:
ne

DIALECTICAE LIB. II.

ne de aliis rogati, de cæpis respondeamus, vt est in prouerbio. Nec solum præstare debet dialecticus, vt diatriba vocibus æ quiuocis, & ambiguis careat, sed etiam ne verborum obscuritas vlo modo cōcertantes disturbet. Ad quam rem conducunt imprimis cognitio phrasis, & linguarum peritia. deinde vt de nomine semel conuenit, statim (si opus sit) adhibenda est rei definitio. Volunt enim tum Plato, tum Cicero, vt omnis dissertio à definitione sumat exordium, vt intelligatur quid sit de quo disputatur. Definitio igitur est, qua quid sit res, explicatur. vt, Homo est animal rationale. Animal est viuens sensibile, tales definitiones germanas & essentiales vocant. Nec aliud videtur definite quam rem intra fines naturæ suæ cōclusam explicare. Utilessimum ergo est, vt quicunq; definire vellet, aliquid prius vniuersam rei naturam, & rationem interius, & exterius lustratam habeat. Ad hanc rem nō nihil cōducit exacta imprimis prædicabilium, & prædicamentorum cognitio, nempe cum omnis finitio proprie ex genere & differentia conficitur. Primo omnium scire expedit in quo prædicamento res illa reponitur, quæ definienda venit, quam speciem vel definitum vocamus: quo semel deprehenso, non erit difficile in eodem reperire genus definiti, reperto tandem genere, descendere oportet quasi per diuisionē, & ad eius differentias vtrinq; (vt paret in superiori libro) collocatas. Quarum altera cum genere adiuncta, definiti naturam explicabit. vt si hominem definire velles, facile liquebit hominem sub substantia contineri, sub eadem ergo erit & hominis genus, id animal est, animalis autem differentiae sunt, rationalis & irrationalis. Harum altera, nempe ea quæ cum definitio conuenit, cum genere hominem compleat, & definit. vt, Homo est animal

IO. SETONI.

mal ratione. Iam perfecta est & germana definitio cum ex genere & differentia constet. Quodsi quando veræ differentiæ inueniri nequeant, earum in definiendo vices supplebunt proprium aut accidens. vt, Asinus est animal solidis pedibus, auritum, fæcundum. sunt autem in summa secundum Agricolam tres recte definiendi leges. Prima, vt definitio. & pluram neque pauciora quam definitum complectatur, sed de quocunque unum dicitur, dicatur & alterum. vt, Quicquid est homo, est animal rationale, & contra, quicquid est animal rationale, est homo. Altera, vt quid sit res, hoc est, substantiam eius explicet. Habet enim & accidentia suam essentiam. i. substantiam. Tertia, vt apte, hoc est neque ambiguus nominibus, neque obscuris, aut ex longinquo deductis constet. Adhibetur enim, vt ait Aristoteles sexto topicorum, cognoscendi gratia. Profuerit plurimum ad hanc rem, notas res atque explicatu facilem definire, quod si diligerenter & cum ratione fiat, pauplatim & difficilium spes erit. Iuuabit etiam crebras a liorum definitiones soluere, & rationem singulorum verborum exigere, iudiciumque parare, & usu tractandæ rei viam nobis patefacere. vt, Ius est decretum maioris potestatis, ad tuendum ciuitatis statum, ex aequo & bono institutum. Ciuitas est multitudo collecta, ad statum rerum tuendum per se sufficiens, quæ consensu sit legum vitæ que coniuncta. Has definitiones ad vnguem explicat Rodulphus, ego compendij causa relinquo, poterunt, qui volunt, ab eo petere. Descriptio est (vt idem Rodulphus author est) quæ rem verbosius exprimit, nec in hoc adhibetur. vt, Quid sit res indicet, sed vt qualis sit, velut ob oculos inspiciendum ponit. Hæc crebro poëcis, nonnunquam oratoribus in usu est. vt, Eleganter, apud Vergilium

DIALECTICAE LIB. II.

gillum describitur fama. Fama malum, quo non aliud velocius ullum. &c. Et apud Ouidium solis regia. Regia solis erat sublimibus alta columnis. Clara miscante auro, flammaque imitante pyropo. Altera est descriptio, quam quidam accidentalem definitionem dicunt, propterea quod differantiam per proprium & accidens colligit: haec apposite, hoc est conuersum (ut loquuntur) rem explicat. Itaq; non abs re sub definitione contineri solet.

DE DIVISIONE.

PO ST QV A M quid sit vnumquodque cognoscimus, proximum videtur, vt quod duplex sit intelligamus. Diuisionis ergo locus (cuius est insignis utilitas) nos admonet, vt quid ipsa sit, paucis exequiamur.

Diuisio est communioris in sua inferiora accommoda diductio.

Trifariam potest vnum in multa diduci, diuisione, partitione, & enumeratione, de quibus ordine dicam.

Quinq; sunt diuisionis species.

Prima quae & perfectissima est generis in species. vt, Animal partim homo, partim brutum est.

Proxima est generis in suas differentias. vt, Substantiarum haec corporea, illa incorporea.

Tertia subiecti in accidentia. vt. Animalium aliud

aliud sanum, aliud ægrum.

Quarta accidentis in subiecta. vt; Feritas alia leonis, alia tigridis, alia cæterarū beluarum. &c.

Quinta deniq; accidentis in accidentia. vt, Alborum quædam dulcia, quædam amara, quædam medium saporem tenent. &c.

Aliud, partim, hoc, & illud, & reliquæ sectionis notæ, plæriūq; apud autores designat diuisionē.

Bona est diuisione cum omnia sua membra pariter diuisum æquant, & cum diuisum non cum aliqua parte, sed cum omnibus simul captis cōuertitur.

Obtinendum ne quid in hac desit, aut superfit, vt de definitione dictum est.

Postremo debet vtraq; breuis esse & aperta, vtpote quæ manifestationis gratia adhibentur.

Partitio est totius in partes discretio. vt, Cū ciuitatem in ædes, plateas, portas, mœnia, fos-
sas, partiamur. Sit (inquit Fabius) diuisione rerum plurium in singulas: Partitio singularium in partes discretus ordo. Omnis diuisione finita est, & certa habet membra. Partitio vero nōnunq; manca fit, & ex iunctis, ne dicam infinitis partibus, constans.

Diuisum de suis partibus vere enunciatur. Non autem partitio. Qui ergo hæc non distinguunt, artem destruit.

DIALECTICAE LIB. II.

Enumeratio est, quoties multa, quæ vni alicui insunt, recensemus. vt, Cicero eloquens orator fuit, prudens senator, & grauis philosophus.

Proxima est diuisio, cuius per necessaria est utilitas, tum ad rei quæ diuiditur naturā demōstrandum, tum ad definiendum, quando definire nihil aliud est, quam ex genere per differentias diuisio, in speciem descendere. Iuuat vero potissimum diuidēdi scientia, ad differendi orationisq; copiam parandum. Eiusdem nanc; artificij est vnum aliquoq, duod multa ambitu suo complectitur, in partes spargere, & multa in vnum colligere, ac quasi in angustum agere: verū trifariā potest vnum in multa diduci, diuisione, partitione, & enumeratione. Diuisio est communioris in sua inferiora accommoda diductio: accommodā cens seo, quando in omnes suas partes & eas quidem certas, sit sectio. Quinq; sunt species diuisionis. Prima, quæ & perfectissima, est generis in suas species. vt, Animal partim homo, partim brutum est. vel colorū alius albus, alius niger, alius medius. Hic diuisum genus est, scilicet animal, eius autem membra diuidentia, homo & brutum, species sunt animalis. Sic album & nigrum respectu coloris species sunt, licet alias ad substantiam collatæ sint accidentia.

Proxima est generis in differentias suas vt substantiarum, hæc corporea, illa incorporea. Hic extra diuisionem, membra ipsa sunt diuisiæ differentiæ.

Tertia est subiecti in accidentia: vt, Animalium aliud sanum, aliud ægrum. Sanum & ægrum accidentia sunt, animal vero subiectum, vel susceptibile dicitur, horum accidentium.

Quarta est accidentis in subiecta, vt, Astutia alia

IO. SETONI.

humana, alia lupina. &c. Hic è regione accidentis in substantiam, dirimitur. Nam astutia accidentis est hominis, lupi, & vulpeculae. &c.

Quinta denique accidentis in accidentia, est sectio. ut febrium, hæc acuta, illa lenta, hic tum diuisum tum membra sunt accidentia. Agricola censet omnem divisionem esse generis in species, quod quidem negari non potest, cum diuisum ad membra divisionis res fertur. Nos tamen docendi gratia, simpliciter & citra mutuam inter se collationem, ista tradidimus: citius me assequuntur pueri, cum dico genus nunc in species, nunc in differentias, & accidentia diuidi: quam si solum dixero in species diuidi posse. Boethius, Faber, Melanthon, & non pauci alij, putant nomine Pysisimon admittere divisionem, ut canam alias domesticus, alias marinus, alias celestis. At Rodolphus (cui ego assentio) negat id posse fieri. Sectionis notæ sunt hoc, aliud, partim cum geminantur, & apud grecos, Men, & de, quæ cerebro apud authores designant divisionem, sed non semper.

Bona est diuisio, cum omnia membra pariter æquante diuisum, ut predictis divisionibus liquet, & non cum una aliqua parte seorsum, sed cum omnibus simul captis conuertitur. Intelligimus diuisum in ipsis membris quum opus fuerit, verum amplissimus rixandi campus habetur, quando subiectum, aut accidentis in accidentia secatur. Nam in huiusmodi imperfectioribus divisionibus, videntur membra esse laiora quam diuisum, ut si dicam, Homo alias albus, alias niger, alias medio colore. Si dixeris, hic diuisum addendum esse partibus, statim clamitabunt Sophistæ, mutatam esse faciem divisionis, cum homo albus non sit accidentis. Hic ergo idem respondendum puto, quod in elegantiis Valla, nimirum posse aliquan-

DIALECTICÆ LIB. II.

quando aliquid intelligi, quod non licet exprimeré. Nam in hoc Salustiano, Periit fame, morte omnium pessima, subauditur mortium, quæ vox exprimi non debet. Et ita apud Ciceronem, Putabam te interrogasse Pompei, vnum ne esset cœlum, an innumerabilia. Intelligimus cœla, quod verbum absurdum videbitur, si eloquaris. Obtinendum est, ne quid in diuisione supersit, ne quid defit, vt de definitione dictum iam est. Postremo, debet vtracq; breuis, & aperta esse. Nam turpe est (vt ait Quintilianus) id obscurum esse, quod in eum solum usum adhibetur, ne sunt cætera obscura. Partitio est totius in partes discretio. Cicero proprie scripsit partitionem vocari, cum totum quasi in mēbra non in species discerpitur: vt si corpus partiaris in caput, thoracem, ventrem, manus, pedes: aut Domum in fundamentum, parietes, & recta. Sit, inquit Fabius, diuisione rerum plurium in singulas, partitio vero singularum in partes discretus ordo, & recta quædam collatio, prioribus sequētia connectens. Idem latine sonant diuisione, & partitio. At qui hæc nō distinguit, artem destruit, vt ait ille, Omnis diuisione finita est, & certa habet mēbra. Partitio si: nonnunq; manca, & ex incertis ne dicam infinitis partibus cōstans, quo sit vt credam speciem in individua nō diuidi proprie, sed partiri potius, quanquam rhetores non admodum inter hæc distinguere solent. Enumeratio quoties multa quæ vni alicui sunt recensēmus, vt cum dico, Cicero fuit eloquens orator, prudens senator, & grauis philosophus: hæc inter dialecticos rarissime habet locum. Nunc quoniā tum definitio tum diuisione ex omnibus pene locis ducuntur, necessum hic habeo, locorum diuisionem, quæ apud Rodolphum habetur, subiçere, & quid quæc sunt breuiter, & rudi Minerua aperire.

IO. SETONI.

Interni	In substantia	Definitio	Substantiae.
		Genus	
		Species	
		Proprium	
Externi	Circa substantiam	Totum	Qualitat. Virtutis.
		Partes	
		Cōiugata	
		Adiacentia	
Externi	Cognata	Actus	Effectum Destinatum
		Subiecta	
		Causa	Efficiens
		Euēta	Finis Effectum
Externi	Applicata	Locus	
		Tempus	
		Connexa	
		Cōtingētia	Antecedētia
Externi	Accidētia	Nomen rei	Adiuncta
		Pronūciata	Consequēt.
		Comparata	Paria Maiora
		Similia	Minora
Externi	Repugnantia	Opposita	
		Diuersa.	

DIALECTICAE LIB. II.

Dictum est quid definitio, genus, species, & proprium, reliqua solito compendio perstringam.

Totum est, quod in varias sui partes decerpitur. vt, Domus in fundamentum, parietes, & tectum.

Pars totius quasi membrum, ipsi toto annexum. vt, Corpori caput.

Coniugata sunt, quæ sub eodem cadunt iugo, vt, Sapiens, sapientia, sapienter.

Adiacens est modus rei inexistentis, quo aliquid aliud quam secundum substantiæ suæ denominationem appellatur: vt, Homini prudenter.

Actus est id quocunq; aliquo modo exercere afficiq; dicimur: vt, Dolere.

De subiecto ante diximus.

Causa est ad quam aliquid sequitur.

Efficiens ex qua 2. aliquid fit.

Finis cuius gratia 3. aliquid fit.

Euentum est quod ex causa sequitur.

Effectum quod ex efficienti 2.

Destinatum quod ex fine 3. producitur.

Tempus, & locus, hic pro prædicamentis quando, & ubi accipiuntur.

Connexa, licet sint extra rem, eam tamen

denominant. vt, Vxor marito.

Contingentia sunt accidentia, quæ contingenter circa rem eueniunt. vt, Pallor ægrotationi.

Pronunciata sunt, quæcumq; quisquam scripto, vel dicto, significauit.

Nomen rei est vox ad rem significandā consensu hominum destinata.

Comparatio est, quando duo in uno conseruntur. vt, Furtum est capitale, ergo & mendacium.

Similitudo est, vbi duo in duobus referuntur. vt, In Nassain facilis est introitus, egressus difficultis: ita in vita proliue est iter, exitus vero non perinde perutus.

Repugnantia continent apposita, & differentia, de quibus satis altero libro est dictum.

PRIMA locorum diuisio est in internos, & externos. Interni iterum partim sunt in substantia, partim circa substantiam. In substantia sunt semper definitio, genus, species, proprium, de quibus altero libro egimus sub proprio comprehenduntur passio, & differentia, idem interdum & pars & totum potest esse, ad diuersa relatum. vt, Manus pars corporis, totum ad pollicem & dígitos, totum & pars, & coniugata, non egent explicatione. Circa substantiam sunt adiacens, actus, & subiectum. Adiacens est modus, qui inest subiecto, & id denominat.

DIALECTICAE LIB. II.

nat. vt, Iustitia homini. Aetus & actionem, & paſſionem, quas ſupra finiuiimus, continent. De ſubiecto etiam ante dictum eſt. Locus externus diuiditur, in cognata, applicata, accidentia, & repugnantia. Cognata, cauſas & evenia continent. Cauſa eſt ad quam aliquid ſequitur.

Materia ex qua
Forma per quam } aliquid fit.
Efficiens à qua
Finis cuius gratia }

Materiam & formam inter partes ſupputat Agricola. Euentum vocat, quod ad cauſam ſequitur, alij Effectum dicunt: is tamen id ſolum effectum dici contendit, quod ex efficienti producitur, & destinatum, quod ex fine. Applicata dicuntur, locus, tempus, & connexa. Tempus & locus nihil ſunt hic aliud, quam prædicamenta quando & vbi, de quibus in ſuis locis prius egimus. Solent oratores cum in accusatione, cum in defenſione, tempus & locum in primis diligenter obſeruare, & inde ducere argumenta. Connexa dicuntur, quæ cum extra rem ſunt, eam tamen denominant, vt, Regnum regi. Accidens quinque ha-bet species, contingentia, pronunciata, nomen rei, comparata, & similia. Contingentia ſunt accidentia, quæ circa rem contingunt, ea conditione, vt ſine eis, res & illa ſine re exiſtere poſſunt. vt, Pallor ante & gro-rationem, & iurgium ante cædem. poſt enim quis pallere, vt non & groret, & & grotere vt non palluerit. Pronunciata ſunt dicta, & ſcripta authorum, & quo-rumcunq; de rebus ſignificationes, quidam a reſtibus philosophi in artificialem hunc locum dicunt.

I O. S E T O N I.

Nomen rei, vox est ad rem significandam consensu hominum instituta. Inter comparationem & similitudinem hoc interest, quod in comparatione, iuxta Rodolphum, duo in uno, in similitudine vero duo in duabus conferuntur, exemplum prioris: Catoni licet sequi bellum ciuile, ergo & Ciceroni sequi bellum ciuile. Similitudinis exemplum est. Ut equum non reddunt meliore phalare, ita nec hominem fortunatæ ornementa. Repugnantia deniq; complectuntur opposita & dissentanea, quæ in primo libro expressa sunt. Si cui videbuntur hæc nimium succincte præcipi, Agricolam consulat, qui eadem fusius explicat. Plurimum certè iuuaret inuentionem si quis præter locos illos generales in superiora tabula depictos, singulas etiam illorum species (ut in Ecclesiastica admonet Erasmus) ordine numerosius animo complectaretur. Multo enim facilius loca ipsa separatim per omnia sua membra ducta, quam generaliter explicata, argumens scribentis subministrabunt. Huius ius rei gratia quandam inuentione tabulam conscripsimus, quæ si patetur diuisionū multitudo, inseretur hoc loco.

Tabula de inuentione.

Defid

DIALECTICAE LIB. II.

DEFINITIO PER LOCOS CE-
nerales ducta.

HOMO est animal rationale.

HLeo quadrupes est rugibilis.

Homo est, quod capite, humeris, pectore, ventre, manibus, pedibusq; constat.

Terra est pars mundi infima.

Prudens est vir prudentia præditus.

Stornus avis est nigra, albis distincta maculis.

Tyrannus est, qui vnus rerum potitur, & ius ab arbitrio suo dicit.

Timiditas est impotentia ceruo, damæ, lepori, paucisq; aliis naturalis.

Ceruisia est potus ex aqua, hordeo, lupuloq; factus.

Triangulus est figura habēs tres angulos duobus rectis æquales.

Statua est imago sculptoris manu effecta.

Rhetorica est bene dicendi scientia.

Aedificator est qui domos, templa, ædificia, portus erigere.

Homo est animal, cuius vñi cætera omnia sunt animalia.

Triarij sunt milites in postrema acie collocati.

Amygdalus arbor est, quæ primo omniū floret.

Vxor

IO. SETONI.

lexis. **V**xor est foemina, viro maritata.

itece **C**ædes, est mors violenta, iurgium, odium, in-
bus. **U**idiam, contumeliam, iniuriam, plærunque
sequens.

diun **M**eretrix est, quæ cultui corporis voluptatiq;
studet.

equē **F**urere est, non cognoscere homines, non leges,
non senatum, non ciuitates, & corpus suum
cruentare.

onūs **I**ustitia est virtus, quæ ex sententia Ciceronis
vnicuiq; sua tribuit.

npas **L**ynx avis est columba minor, pedibus vtrinque
in binos digitos scissis.

onūs **P**aterfamilias est, qui ita præest familiæ, ut præ-
ceptor discipulis.

c. **V**irtus est vitium fugere.

arilis **O**bliuio est scientiæ amissio.

uas **P**ater est qui liberos habet.

niuis **V**irtus est placidis abstinuisse bonis.

en. **P**OTES T quandoque definitio ex duobus aut
pluribus locis duci, sed nomen ex eo habet, qui
est manifestior. Hæc ex quatuor diuersis locis
est petita. **B**ubo avis est nocturna, à boum mugitu dis-
ta. **V**ncunguis carniuora, aquilam magnitudine re-
ferens. Nōnulli fortassis quasdam ex his descriptio-
nes, libentius quam definitiones vocarent. Verum
Agricola, quem in his rebus libentius imitabor, na-

DIALECTICAE LIB. II.

les appellat definitiones. Non tam fortasse quod rei essentiam, quam rem ipsam conuersim explicant, apud quem (quantum ad inuentionem attinet) definitio, & descriptio, vnum eundemque locum consti-
tuunt, nisi poëtarum descriptionem intelligas, cum qua nihil est nobis commertiū. Definiendi munus magni & excellentis viri est, qui non solam vniuersam definiendæ rei naturam, sed & alia plurima, quæ eam circumstant, percipit. Neq; quicquam aliud atque acrem à tardo, doctum ab indocto, distinguit, atque definiendi peritia, quo magis conuenit, vt crebro definitionibus tenelli animi exerceantur. Superest modo vt diuisio etiam per locos ducatur, atq; hic Rodolphi, viri eruditissimi exempla adducam, quem nol-
lem vlo pacto sua fraudari laude.

DIVISIO PER LOGOS.

AC quoniam perfectæ differentie origo ex forma est, inde ordiamur.

Corporum aliud animatum, aliud expers a- A fo-
nimæ.

Arborum aliæ ex semine sunt, aliæ sponte na- a ma-
scuntur.

Feritas alia serpentis, alia avis, alia reliquarum a sub-
beluarum est.

Animalium aliud mansuetum, aliud ferum. ab ad-
tibus

Hominum aliis studio, aliis lucro, aliis vo- ab ac-
luptati operam dat.

Animalium aliud parentis efficacia, aliud pu- Ab e-
trefacta entib-

IO. SETONI.

trfractione gignitur.

fectis Animalia quædam fœtum, quædā ouum, quædam vermem pariunt.

ti. Rerum domesticarum aliæ ad necessitudinem, aliæ ad voluptatem, aliæ ad usum pertinent.

z. Opum parandarum gratia, alij iustam nauant operam, alij foenerantur, alij vi rapiunt, alij fraude subducunt.

o. Animalia hæc terra, illi vero mari degunt.

ore. Flores aut hybreni sunt, aut verni, aut æstiui, aut autumnales.

exis. Homines partim serui sunt, partim domini, partim neutrum.

tin. Musicorum quidam literas sciunt, quidam bus. ignorant.

nū. Quidam homines laudati sunt, quidam vituperati, quidam silentio latent.

ipa. Populares quidam infra regem sunt opibus, quidam pares, quidam superiores sunt.

ili. Aliorum vitæ propositum industria formicam imitantur, aliorum segnities similis est miscis.

NOMEN rei, opposita, & dissentanea, prorsus aliena sunt à diuidendi ratione. Præterea absurdum esset, ut una diuisio, ex duobus locis ducatur, quod in definitione non est rarum. Nunc restat ut exerceat sese pueri, multis tum definitionum, tum

DIALECTICAE LIB. II.

tum diuisionum exemplis. Nulla enim ars citra usum potest percipi: tantum abest ut exacte definire, & recte diuidere quis possit, nisi prius eius rei sibi usum fecerit. Ex his (definitione & diuisione dico) omnis fere nascitur disputatio, & argumenta tanquam ex fonte deriuantur, atque haec de categoricis dicta sufficientant.

DE HYPOTHETICA PROPOSITIONE.

HYPOTHETICA propositio est, quae duas categoricas cum nota hypothetica in se complectitur: ut, Temperantia est virtus, & intemperantia est vitium.

Diuidi potest (ut simplex) in ueram & falsam, deinde in affirmatiuam & negatiuam.

Quinq; numerantur hypotheticæ species.

{ Conditionalis { Causalis &
 { Copulatiua { Temporalis.
 { Disiunctiua

Conditionalis est, vbi geminæ categoricas conditionali nota iunguntur.

Copulatiua, vbi nota copulationis categoricas coniungit: atq; ita finiendæ sunt reliquæ species.

Conditionalis vera est, vbi antecedens probat consequens, aliâs falsa.

Co-

IO. SETONI.

Copulatiua est vera, cuius vtrāque pars est vera. vt, Iustitia est virtus, Fraus est scelus.

Falsa, si altera pars sit falsa. vt, Homo est rationalis, & homo est immortalis.

Disiunctiua è regione est vera, si altera pars sit vera. vt, Terra minor est sole, aut mentiuntur philosophi.

Falsa, vbi vtrāque pars sit falsa. vt, Argentum præstat auro, vel literæ virtuti sunt præponendæ.

Causalis similis est conditionali. nam vera est tantum, quando pars posterior per priorem probatur. vt, Quia homo est capax rationis, est risibilis. Denique quod ad veritatem spectat, idem de temporale est sentiendum. Hæ etenim sunt veræ. Dum quis currit, mouetur. Dum sis probus, es amandus. Non autem hæ: Dum bibis, peccas. Dum scribis, ludis. Quoniam prior pars non probat secundam, nullam agnoscunt hypotheticæ conuersiōnem, nec oppositionem præter contradictionem, præposita negatione toti propositioni.

Copulatiua vniuersalitatem, disiunctiua particularitatem quandam præ se fert, quo fit, vt inuicem contradicant, vbi partes sunt oppositæ. Bifariam sumi potest interdum, tum copulationis, tum disiunctionis, nota: illa comple-

DIALECTICAE LIB. II.

plexim aut sigillatim, hæc disiunctive aut copulatim.

Omittitur nonnunqu nodus venustatis gratia, qui tamen licet non exprimatur intelligi deber.

TANDEM ad hypotheticam enunciationem ventum est, quam multo compendiosius, quam alteram absoluemus. Nam de hypotheticis facile iudicabit is, qui categoricarum naturam probe norit. Nam aliud non est hypothetica enunciationem, quam duæ consultæ categoricæ. Dividitur hæc ut simplex in veram & falsam, iterum in affirmatiuam, & negatiuam, quæ omnia non in verbum, sed quatenus sunt hypotheticæ, in connexionem, hoc est in notam hypotheticam incumbunt. Notas voco omnes coniunctiones, quas dynamicis grammatici dicunt, & aduerbia temporis, loci, similitudinis, comparationis, & similia, ut si, &, nec, vel, aut, quia, dum, tam, quando, & que. &c. Pro diuersitate harum, distinguuntur species hypotheticarum, sed ipse breuitatis ergo, eas tantum quæ præcipue habentur, explicabo. Hæc quinque sunt, conditionalis, copulativa, disiunctiva, causalis, temporalis. Quanquam duæ ultimæ argumentationum formæ, magis quam species censendæ sunt. Ad has reduci possunt quæ reliquæ sunt. In conditionali respicere oportet conditionem, nam vera non est, nisi prima propositio secundam probat, hoc est, ex necessitate inferat. ut, si præcepta dei seruaueris, saluus eris. Si parentes oderis, es improbus. Hæc falsæ sunt, Si non es monachus, non es pius. Si yxor sic formo-

IO. SETONI.

sa, est honesta. licet fortasse partes sunt veræ, & hæc
vera est, quamuis falsæ sint partes, si equus volabit
erit alatus. Copulariua non est vera, nisi utrāque pars
pariter sit vera. vt, Hortentius fuit vir eloquēs, & finz
gulari memoria præditus. Falsa vbi una pars est fals
sa, vt Alexander fuit potentissimus, & sobrius: hanc
quia nullam habet in se conditionem, quidam ab hys
potheticis rejciunt. Disiunctiua ē contrario vera est,
cuius una pars est vera: vt, Fraus est licita, vel mercas
tores delinquunt. Falsa non est, nisi vbi utrāque pars
simul falsa fuerit: vt, Scurrarum vita est honesta, vel
nemo auaro felicior. Causalis & temporalis, condiz
ionalis naturam imitantur. Falsæ enim sunt, nisi
prior propositio alteram necessario probauerit, pris
oris exemplum. vt, Dies est, quia sol est in nostro o
rizonte. Posterioris exemplum dum quis viuit, spiz
rat. dum quis cernit, oculos habet. Nec refert utra
pars in his præponatur. vt, Nox est nobis, dum sol
est in altero hemispherio. Sunt hæc omnia de hypos
theticis affirmatiuis intelligenda. Non conuertuntur
hypotheticæ, nec oppositionem habent, nisi contra
dictionem, quum toti propositioni præponitur ne
gatio, vel auferitur præposita. vt, Si vis ad vitam in
gredi, seruanda sunt mandata. Contradictio est, non
si vis ad vitam ingredi, seruanda sunt mandata. Non
dum apud antipodes est sol, nobis nox est. Contradiz
ctio dum apud antipodes est sol, nobis nox est: qui
modus faciendi contradictionem, generalis est etiam
in categoricis. vt, Omnis auarus est miser, non omnis
auarus est miser. Nemo odit seipsum, non nemo odit
scipsum, & ita de reliquis. Omittitur interdum nota
venustatis causa. vt, Liberali ingenio prodest lenitas,
prauo nocet. Pauperi desunt multa, auaro omnia.
Præsente præceptore auscultant discipuli. Optare
potes

DIALECTICAE LIB. II.

potes quæ velis, consequi quæ velis, non potes. Omnis copulatiua participari videtur vniuersalitatem, & omnis disiunctiuæ particularitatem. Itaq; sunt qui tradunt copulatiuæ contradicere disiunctiuæ, ybi partes sunt oppositæ. vt, Scipio Hannibalem vicit, delevitq; Cartaginem. Non vicit Annibalem Scipio, vel Cartaginem non delevit. rursum, Nullus poëta doctior est Homero, vel nullus antiquior. Est aliquis poëta doctior, & antiquior Homero. Est porro atq; dendum nodum copulatiuum, posse bifariam accipi aliquando, aut cōplexiin, aut sigillatim. vt, Omnis nostra vis in animo & corpore sita est, si & capiatur cōplexim vera & categorica est: Si sigillatim, est copulatiua falsa: significat enim omnē vim in animo esse: & itidem omnem esse in corpore, vtrunque est falsum. Huius generis sunt, lac & piscis sunt venenum, duo & tria sunt quinq;. Anima & caro vn^o est homo. Argumentatio est antecedens, & consequens, & alia similia. Disiunctionis etiam nodus nunc disiunctiuæ, nunc copulatiuæ capit. vt, Omne animal aut homo est, aut brutum. Si sumatur aut disiunctiuæ, est falsa proposicio. Nempe designat omne animal esse hominem tantum, vel omnem Animal esse brutum. Si nota copulatiuæ accipiatur, designat hominem & brutum pariter inter se, Omne animal complecti. Multæ sunt huius generis propositiones, quas hic repetere magis esset lōgum quam necessarium.

SECUNDI LIBRI FINIS.

IO. SETONI.

SOLIBER TERTIVS
DE ARGUMENTA-
tione.

VMMVS HVIVS ARTIS SCOPUS, ad quem omnia
diriguntur, est argumentatio,
Cui explicande tertium librū
destinauimus. Primum ergo
quid argumentatio, deinde
quotuplex sit, postremo quæ
ci affinia sunt, demonstrandum est: qui ordo
suprà nobis est seruatus.

Argumentatio est propositionum ad illati-
uam notam connexio. vt, Chremes fuit ebrius,
ergo futilis.

Tria sunt in argumentatione notanda: Ante-
cedens, nota, & consequens.

Antecedens est prior pars argumentationis
notam præcedens.

Consequens vero posterior, eandem subse-
quens.

Nota deniq; velut nodus quidam est, ipsas
partes connectens. vt, Catilina fuit proditor
patriæ, ergo merito Roma expulsus. Hic anté-
cedens, Catilina fuit proditor patriæ: ergo, no-
ta; merito Roma expulsus, consequens.

Ante-

DIALECTICÆ LIB. III.

Antecedens quandoq; in duas secatur partes;
Priorem vocant maiorem, alteram minorem,
de quibus suo loco dicemus.

Argumentum est probabile, inuentum ad fa-
ciendam fidem de re aliqua, alijs medium vocat.

Argumentatio in bonam & malam consumitur.

Bona est cuius antecedens necessario inferr
consequens. vt, Cernit, ergo oculos haber.

Mala est, cuius antecedens, aut non omnino,
aut non ex necessitate probat consequens. vt,
Attalus fuit diues, ergo liberalis.

QUONIAM in primo libro terminum in complexum, ac in secundum propositionem explicuimus, postulat ordo, vt in hoc tertio libello illustretur argumentatio, qua nihil in tota dialectica spacioius, amplius, aut maius. Quemadmodum enim ab exiguis fontibus orta flumina augescunt spacio, & in immensum crescunt, ita & omnis scientia a paruis principiis initium faciens, latius inde emanat, & progressu ad maiora evagatur, tandemq; in amplissimam immensitatem expatriatur. Argumentatio est propositionum ad illatiuam notam conexio, vel vt aliis placet, Oratio qua quis rei, de qua dicit, fidem facere conatur. vt, Nero fuit tyrannus, ergo indignus imperio. Hæc non aliter ex pronunciatis, quam ex terminis pronuntiatum componitur. Et vt in hoc subiectum, copula, & prædicatum, sic tria quoq; notanda sunt in omni argumentatione, antecedens, nota, & consequens. Antecedens est quicquid notam antecedit, Consequens quod notam

IO. SETONI.

sequitur. Nota utriusque nodus est. ut, Lucretia seipsum interfecit, ergo fuit homicidij rea. Antecedens est, Lucretia seipsum interfecit: ergo nota, fuit homicidij rea consequens. Antecedentis quandoque duæ sunt partes, maior, & minor: de quibus suo loco plura dicemus. Antecedens ratio, propositumque dicitur. Consequens intentio, conclusio, illatio, complexio, connexio, sequens, & thema appellatur. Notæ sunt, ergo, ideo, igitur, proinde, itaq; & si quæ sunt huiusmodi. Totam autem utriusque connexionem, argumentationem, ratiocinium, sequelam, consequentiam, vulgo consequētiā. Cicero conclusionem dicit. Argumentum, vocant alijs medium, alijs minus recte antecedens. Consequentiarum hæc bona, illa mala. Bona est, cuius antecedens non potest esse verum, nisi etiam consequens una sit verum. ut, Nullum regnum scelere partum est diuturnum: ergo nec Philippi Macedonis regnum est diuturnum. Mala est cuius antecedens potest esse verum, consequenti exstenti falso. ut, Pulugium est medicamentum: ergo non est nutrimentum. Non defuere qui bonam in geminam speciem diuiserunt, alteram à materia, alteram à forma nominantes, & rursus quām materialem vocant, in aliquot species, quas hic repetere longius esset, opinor, quam utile.

Quatuor sunt argumentationis formæ.

Σyllogismus ΣEnthymema
ΣInductio Σ& Exemplum.

Enthymema ad syllogismum, exēplum ad inductionem referunt. Aristoteles illud rhetoricum syllogismum, hoc rhetoricam inductiōnem

DIALECTICAE LIB. III.

nem nominat.

Syllogismus est oratio, in qua ex duabus præmissis concessis, necessario per concessas infertur conclusio. vt,

Omnis ars alit artificem
Pictura est ars, ergo } Ars.
Alit artificem }
}

Tres sunt in omni syllogismo enūciationes, maior & minor propositio nodum præcedentes, ac eundem sequens conclusio.

Tres sunt etiam simplices voces in syllogismis, maior, minor, & media, doctis extrema non minantur.

Maius extreum est, quod in maiori propositione sumitur cum medio.

Minus extreum, quod in minore propositione cum medio sumitur.

Medium vero dicitur, quod in utraq; præmissa capitur.

Materia syllogismorum ipsa sunt ΑΞΙΩΜΑΤΑ.

Forma est ΑΞΙΩΜΑΤΩΝ dispositio.

Modus est pronuntiatorum quantitatis & qualitatis ratio.

Figura est certa debitaq; dispositio mediij.

IO. SETONI.

Bis duo prima tibi numerat, totidemque secunda.
Ultima que restat retinet sex verba figura.

Medij dispositio.

Præcedit copulam prima medium sequiturque,
Ast bis præcedit terna sequiturque secunda.
Præmissæ medium maior minorque capessunt,
Hoc tamen ut Scyllam semper conclusio uitat.

Argumentatio bona quatuor sub se species contineat, Syllogismum, inductionem, enthymema, & exemplum. Duæ priores perfectæ sunt, & secundum philosophum dialecticis proprie. Duæ reliquæ imperfectæ, captiosæ, & poëtis familiariores. Syllogismus est oratio, in qua concessis maiore & minore, necessario per eas sequitur conclusio. Syllogismus ratiocinatio dicitur à Cicerone, ab aliis collectio. Maior & minor propositio, quia præcedunt nodum, præmissæ appellantur. Conclusio ex præmissis inducitur, quæ partes varie, à variis nosminantur, ut hic patet.

DIALECTICAE LIB. III.

Syllogismi	Ab Aristotele	Propositio maior
	A Cicero	Propositio
	A Quintiliano	Propositio
	A Themistio	Intentio
2. Pars.	A Boethio	Sumptum vel propositio
	A Rodulpho	Sumptum Expositio
	A Rodulpho	Sumptum Expositio
	A Rodulpho	Sumptum Expositio
3. Pars.	Ab Aristotele	Propositionem minorem
	A Cicero	Assumptionem
	A Quintiliano	Assumptionem
	A Themistio	Assumptionem
Ab Aristotele	Boethius	Sumptu vel propositionem
	A Cicero	Sumptu vel propositionem
	A Quintiliano	Sumptu vel propositionem
	A Themistio	Sumptu vel propositionem
Ab Rodulpho	Boethius	Assumptionem
	A Cicero	Conclusio
	A Quintiliano	Complexio
	A Themistio	Connexio
Ab Rodulpho	A Boethio	Conclusio appellatur.
	A Rodulpho	Conclusio
	A Rodulpho	Intentio
	A Rodulpho	Intentio

IO. SETONI.

Maius, minus, & medium extremū, vulgo termini & extremitates nominantur. Maius extremum sumitur cum medio in maiore propositione. Minus in minore sumitur cum medio. Maior in conclusione prædicatur. Minus subiicitur. Medium in utrāq; præmissa capit, nec unquam ingreditur cōclusionem. Notandæ sunt in syllogismo, materia, & forma. Ad formam spectat modus & figura. Modi sunt quatuordes cīm, & tres figuræ, ut docent versiculi.

Bis duo prima tibi numerat. &c.

Barbara, Celarent, Darij, Ferio, integri habentur.

Ad quos ducuntur reliqui, cum perficiuntur.

Cæfare, Camestres, Festino, Baroco, Darapti.

Felapton, Disamis, Datisi, Bocardo, Ferison.

Addunt alij quinq; alios modos primæ figuræ, quos vocant indirectos, quod in conclusione maius extremum minori subiicitur, cum cōtra sit in reliquis. Varietas figurarum ex medio prouenit, quandoquidem medium in prima figura est subiectum, in maiore, & prædicatum in minore. In secunda bis prædicatur medium, in tertia vero medium bis subiicitur i.e. in utrāq; præmissa ut versus indicant. Præcedit copulam &c. Medium ut distichon indicat nō ingreditur conclusionem præmissæ medium. &c. Conclusio igitur ex maiori & minori extremo conflatur, quæ directa vocatur, quoties maius extremum de minore prædicatur. Præterea, Conclusio cogitatione est prima syllogismi pars, maior hoc est eius ratio, vel causa, secunda, & minor ultima. Verum priusquam syllogismum absoluam, docendi sunt pueri, quo pacto sese inter argumentandum gerant.

De disputatione.

Disputatio est aliquorum de re controversa argu-
mentosa conflictatio, in hoc latens veritas diligenti
exami-

DIALECTICAE LIB. III.

examine discutitur, quippe ut in arbore putanda segmента reiçimus, ita in dissertatione concisis falsis, & ambiguis, ad vera & indubitata sensim peruenitur. In omni autem disputatione debet esse, qui ratiocinia proponat, & qui ei ad illa respōdeat, alter oppugnator, alter propugnator appellatur. Illi inuentio præcipue, huic iudicium semper ob oculos est ponēdum. Alter argumentis seu gladio proscindere, ferire, penetrare conetur, alter dialecticæ iuditio, velut clipeo quodam, ictus declinabit, vitabitq; Petitiones imperium franget, eruenti resistet, sesēq; illesum, & intactū tuebitur, hoc est veritati, seu sacræ ancoræ adhærebit. non licet vni eidemq; incepta semel dissertatione, nunc opponentem nunc respondentem agere, velut impetrati grammaticastri, qui ob imperitiam alternatim questiones agitant. Imo dialecticorum est obnixe iuicem ratiocinandi formam seruare, ne disputantium vices vlo modo confundantur.

Disputantis officium.

Disputantis officium est prius meditari quod proponat, scopumq; aliquem in animo præfixum habere, quo (si possit) denso argumentationum agmine aduersarium impellat. Huc rationes suas omnes dirigat, nec ullam finat ansam arripere ad alia deflectēdi, obstruat viam aufugienti, & angulos quærentem reuocet, retrahātq;, & quasi vallo quodam vndique obsistat, ne quoquo pacto refugium inueniat, aut e cassibus elabatur. Facile autem tergiuersabitur antagonist, sesēque e faucibus eripiet, si multa simul, & turbato ordine proponamus, aut si argumentationem absque forma & uinculis proferamus. Vrget ergo disputator anguste, ut ad totam connexionem, aut ad eius partes respondeat, non perplexe, sed clare, & certa cum asseueratione. Responsū animo verset,

IO. SETONI.

num consonum & idoneū sit, aut secus, deinde quale quale sit, argumento aliquo impugnet. Si sequela de- negabitur, argumentationis formam allegabimus. Sin propositum aut eius pars negetur ab aduersario, nouo medio confirmetur, donec tandem veniamus ad aliquid quod certum sit, taleque ut negare id ad- uersarius non possit. Si quid elargiatur, ex ipso aliud colligendū est, deinde ex iam collecto rursus aliud in- ferendum, & ex illo denique aliud, donec tandem ad primum illud perueniamus, quod reliquarum argu- mentationum serie conati sumus asserere, quod per- fecto arduum non erit, si in utrunque partem, hoc est ad confirmandum, infirmandūque, accedamus in- structi. Argumenta dabunt loci, quæ (ut præmonui) in argumentationis speciem sunt colligenda, atque ita decenti ordine obiectienda, quoad voti compotes simus, vel donec resoluendus sit aduersarius, & nos- tro arbitrio quasi è compedibus emittendus, id quod tum placitumq; fieri solet, cum seu captiuus in laqueos ducitur, vel rationem missam facere, à digniore ali- quo qui disputationi præsidet, iubemur. Exemplum, ut si quis neget sapientem esse diuitem, probabis hoc pacto. Sapiēs nullis caret opibus, ergo est diuēs. An- tecedens probabis ad hunc modum, Sapiens habet opes quas vult, ergo non caret ullis, & iterum ante- cedens sic suadebis. Sapiens nullas cupid, ergo habet quas vult. antecedens rursum. Sapiens non putat opes esse bonas, ergo nullas cupid. Deni⁹ sic adhuc proba- bis antecedens, Sapiens solam virtutem in bonis esse iudicat, ergo diuitias non putat esse bonas. atque ita deinceps in infinitum, quicquid negatur nouo media stabilies.

Officium respondentis.

Respondentis est (qui diuersa tuctur, & pro vero pugnat

DIALECTICAE LIB. III.

pugnat.) Primum in initio statim ratiocinium quo proponitur ordine repetere, deinde deliberare & secum prius in animo meditari, diligentēque apud se statuere, quid sit respondendum, cauerēque ne ad redargutionem, ut vocant, hoc est, palinodiam, nec ad falsum concedendum verūmve negandum, nec ad negationem, aut ullam absurditatem afferendam impellatur. Cauendum in primis ne illa rerum similitudine decipiatur. Animaduertet sedulo, quibus involuitur nexibus ratiocinium, & quibus modis dis solui oportet, quod confirmatum est. Reputet antea tacite apud se, quo videatur argumentatio spectare, & quasi e longinquo respiciat, num si hoc aut illud afferat, pacatum finem, veluti portum quendam, sit habitura. Res, pariter & connexio examinanda est, antequām suam proferat in medium sentētiā. Nam nunc materia, nunc consequētū artificium fallit.

Non est fas, ut responsor illa disputanti obijciat, aut quæstiones proponat, suum agat negotium. i. obiecta repeat, repellat, soluat. Tantum ad interrogata respondeat, & quantum datur in singulis satisfaciat oppositori. Repellitur argumentatio negatione, soluitur distinctione, nam eludere absurdo, & obijce retundere non tam fortasse dialectici esse, quā grammatici & rhetoris quibusdam videbitur. Duplice verso nomine repetimus quod proponitur, tum ne forte vocum aliqua vicinitate decepti obauderemus, tum ne ad excogitandam responsum non satis datur spatij, quando præceps & inconsultum responsum raro vacat vitio, ut ait ille. Repetita ergo & quasi ruminata aliquoties argumentatione, vel quæstione, non solum tota per se partium connexio, verum etiam singulæ eius partes singulatim ponderādæ nobis veniunt, ad quas pro earundem qualitatis diuersitate,

IO. SETONI.

sitate separatum, peculiari suo partibus addito nomine, conuenit responsum dare. Præterea responsori summa opus est cautione, vbi quis Socratico more secum iniit disputationem. Hoc est vbi nulla proposita argumentatione, varias quæstiones dolose agitant, cuius in Inductione exemplum dabimus. Aduersarium quoque nos blanda voce demulcentem, laudantem, quod ei largimur, suspectum habere desbemus. nec minus ducentem, quam trahentem vesperi. Porro quorsum tendunt eius conatus prius imaginemur, quo citius scopum illum, ad quem nos velut adactos, velut scopulos vitemus, ac fugiamus, caue peius & angue, ut est in proverbio. Nam caput est videre in altercatione, quid possum est in controvèrsia, ne in ipso portu impingas. Proximum ut illorum naturam omnem, de quibus agitur, probe perspectam habeas, ne Antabatarum more, clausis oculis demises, ac velut labyrinthum ingressus, quo eas interius, hoc exitus sic incertior.

Propositio vera
Quæstio vera
Argumentatio bona } sunt concedendæ.

Propositio falsa
Quæstio falsa
Argumentatio mala } sunt negandæ.

Propositio multiplex
Quæstio multiplex
Argumentatio dubia } sunt distinguendæ.
Decipit enim facile multiplex de quo non fuerit prius

DIALECTICAE LIB. III.

prius præmissa distinctio, nullum vobis negotiū fac-
cessunt, quæ indubitate sunt fidei, aut prossus à vero
aliena, at probabilia recte discernere, hoc opus, hic
labor est. Ad hæc quicquid denegabimus, seu id ve-
rum sit, seu falsum, conabitur illud disputator (si pos-
sit) ratione confirmare, & suffulcire, id quod citra
induam argumentationem nequit omnino fieri. Se-
cunda igitur illa argumentatio, & quasi ex responso
recens nata, qua negatum colligitur confitúq, nō
minus quam prior recitanda, & diligenter pensitan-
da venit, atq; ita porro donec ad solutionem tandem
ventum sit, quæ sane nunquam aut perraro absque di-
stinctione (si doctis credamus) inuenietur. Ac quo-
niam veritatis & eruditionis tantum gratia decertā-
dum est, nō sunt falsa nimis pertinaciter defendenda.
Satius est victori herbā porrigere, & infantiam con-
sideri, quam a falso stare, & sophistarum more de ver-
bis inanicer argutari. Absit procul rixandi desyderiū,
absit contumelia, facessunt conuitia, quæ biliofis in-
genium obfuscant, mentis aciem perstringunt, omne
rationis pene lumen extingunt. Mitte Scotistis omnē
inanem loquacitatem, nullum est enim certius illite-
rati argumentum, quam garrulitas muliebris, doctos
debet modestia, & morum candor ingenuos. Nec re-
spondēti licet, recitato ratiocinio statim ad ipsam so-
lutionem (tanquam respondendi munere grauaretur
aut laqueos timeret) festinare. Longe enim est aliud
verum respondere, aliud recte & apposite: quare aut
omnia pariter concedere, aut antecedens, aut seque-
lam, aut denique negare, vel distinguere oportet. Nā
consequens inficiari nemo solet, nec debet. Hanc rem
multo exercitamentis facilius quam regulis perci-
pies. Nam si quis sic disputationem nobiscum insti-
tueret, Omnis mercator est improbus, ergo est pu-
niens

IO. SETONI.

niendus. Non, hic sequela, sed propositū est negandū si hoc pacto prober. Omnis mercator vtitur fraude, ergo, Omnis mercator est improbus, hic etiam antecedens negabis, quod si sic prober, Omnis mercator pluris reuendet, quam emit merces. Igitur vtitur fraude. Iam neganda est consecutio, si alligabit enthymema, dicemus eius formam non semper esse efficacem ad probandum institutum.

Nunc ordine syllogismos colligamus.

PRIMA FIGVRA.

Bar Omne vitium est castigandum,
ba Omne mendacium est vitium, ergo } Vitium.
ra Omne mendacium est castigandum. }

Ce Nullus magistratus reddit honestū,
la Omnis prætura est magistrat⁹, ergo } Magi-
rent Nulla prætura reddit honestum. } stratus.

Da Quisq; affectus est reprimendus,
ri Ira est affectus, ergo } Affectus
i Ira est reprimenda. }

Fe Nulli lasciu⁹ sunt legendi,
ri Quidam poetæ sunt lasciu⁹, ergo } Lasciu⁹,
o Quidam poetæ non sunt legendi }

Hi quatuor soli perfecti sunt, reliqui omnes imperfecti.

PRIMA figura est perfectorum tantum. Perfectus est syllogismus, cuius partes quasi naturæ duclū

sequens
est, alioq; no maiori sit q; vñ m; seca sit
est vñ.

DIALECTICAE LIB. III.

sequentes, non possunt in meliorem formam reduci: reliqui modi sunt imperfectorum. Itaq; trāsmutacione, & conuersione egent: priusquam ad perfectorum ordinem reducātur, quam rem mox planiorem faciam. Subiungam hic etiam quinq; illos, qui vulgo adduntur primæ figuræ modos, & si enim conclusionem (vt vocant) in directā, hoc est conuersam inferūt, necessario tamen sequitur adsumpta: Nam si ad easdem præmissas in barbara sequitur hæc conclusio, Omnis sobrietas est amplectenda, necessario per conuersiōnem attenuatam sequetur, aliquod amplectendum est sobrietas, & ita in cæteris modis.

Ba Omnis temperantia est amplectenda, Tem.
ra Omnis sobrietas est temperātia, ergo peran-
lipton Aliquod amplectēdum est sobrietas, tia.

Ce Nullum vitium est decens,
ian Omnis audacia est vitium, ergo Vitium.
tes Nullum decens est audacia,

Da Quoduis crudele est odiosum,
bi Aliquod bellum est crudele, ergo Crudele.
ris Aliquod odiosum est bellum,

Fa Omnis auarus est miser,
pes Nullus probus est auarus, ergo Auarus.
mo Aliquis miser non est probus,

Fri Quædam modestia est laudabilis,
ces Nullum conuicium est modestia, ergo Mod-
morū Aliquod laudabile non est conuicium. stia.

Fa

2. in primis sicut sonde formata pectorata, 2. in me
2. gastriculapic. 2. negotiis animalibus et vegetabilibus pectorata
1. 3. in pectorata **IO. SETONI.** negotiis animalibus et vegetabilibus

Fapesmo, & fricesmorum dicuntur omnibus figuris ex æquo congruere, & communes esse si medium ad debitam figurarum naturam recte temperetur.

SECUND A FIGVR A.

Cæ Nemo liberalis cupid aliena,
ia Omnis auarus cupid aliena, ergo } Cupiens
re Nullus auarus est liberalis. } aliena.

Ca Omnis prudens est temperans,
me Nullus voluptuarius est tēpérās, ergo } Tēpe-
stres Nullus voluptuarius est prudens. } rans.

Fe Nullum scelus est excusabile
sti Aliqua culpa est excusabilis, ergo } Excusab.
no Aliqua culpa non est scelus. }

Ba Omnis fraus est prohibita,
ro Quædam mercatura nō est prohibita, er. } hibi-
co Quædam mercatura non est fraus. } tum.

TERTIA FIGVRA.

Da Omne periurium est flagitium,
ra Omne periurium est mendaciū, ergo } Periur.
pti Aliquod mendacium est flagitium. }

Fe Nulla dialectica est venal is,
la Omnis dialectica est scientia, ergo
tron Aliqua scientia non est venal is. } Dialect.

Est finora ¹⁵⁰ una domanda, com'è, nel Casti-
na intanto più ¹⁵¹ continua. Allo stesso
tempo, una domanda.

DIALECTICAE LIB. III.

Di Castigatio est necessaria,
sa Omnis castigatio est poena, ergo
mis Poena est necessaria.

Castig

Da Omnis studiosus est adiuuandus,
ti Quidam studiosus est pauper, ergo
si Quidam pauper est adiuuandus.

Studio

Bo Aliqua podagra non est medicabilis,
car Omnis podagra est morbus, ergo
do Aliquis morbus non est medicabilis.

podag

Fe Nulla seueritas placet pueri,
ri Aliqua seueritas est perutilis, ergo
son Aliquod perutile non placet pueri.

Seueri

In his vocabulis, quæ vocamus modo
gnificatiuæ sunt literæ quædam.

A Vniuersalem affirmatiuam

E Vniuersalem negatiuam

I Particularem affirmatiuam

O Particularem negatiuam

designat.

Reductio syllogismorum est quum secundum & tertiam figuram syllogismi, ad primam figuram disponuntur, eadem remanente materiali imperfecti autem, ad eos perfectos reducuntur qui ab iisdem literis incipiunt.

IN reductione est aduertendum, quod B, C, D

IO. SETONI.

imperfectorum principiis, eos modos ad illos quas
tuor perfectos debere reduci denotat, qui ab iisdem
characteribus initium sumunt. ut, Baroco ad Barba-
ra, Cæsare ad Celarent, & ita de aliis adhæc,

M Mutationem præmissarum

P Attenuatam conuersionem

S Simplicem conuersionem

C, si alibi quam in primo loco ponitur per impossis-
bile conuersionem denotat.

Reductio imperfectorum.

1 Tres primi imperfecti in prima figura per conuer-
sionem conclusionis reducuntur. Quartus præter con-
versionem etiam mutatione præmissarū eget. Quintus
conuersas præmissas transponit.

2 In secunda figura primus & tertius modus: per con-
uersationem maioris, secundus mutata & conuersa mi-
nore, quartus solum per impossibile reducitur.

3 In tertia figura. Primus, secundus, quartus, & sex-
tus modus, per conuersionem minoris. Tertius trās-
ponit præmissas, maiore, & conclusione conuersis,
denique quintus solum per obliquum syllogismi du-
ctum perficitur. Potest quisque modus per obliquum
ductum probari, at baroco & bocardo nullam aliam
reductionem agnoscunt. Reductio per impossibile
est, cum ex contradicentia conclusionis cum alteru-
tra præmissarum colligitur alterius præmissæ contra-
dicentia. ut, Omnis fraus est prohibita, quædam mer-
catura non est prohibita, ergo quædam mercatura
nō est fraus. sic reducitur. Omnis fraus est prohibita,
Omnis mercatura est fraus, ergo, omnis mercatura
est prohibita, sic etiam bocardo, quædam podagra
non est sanabilis, omnis podagra est morbus, ergo
quidam morbus non est sanabilis. Ita reducitur ad
barbara, Omnis morbus est sanabilis, omnis poda-

gra

DIALECTICAE LIB. III.

Gra est morbus, ergo omnis podagra est sanabilis. Seruat maiorem baroco, bocardo minorem. Ille à maiore, hic à conclusione incipit in reductione. De his scitis.

Hunc tam concinnum syllogismorum ordinem, qui maxime in quatuor perfectis conspicitur, nos docuit ipsa natura, nobiscum enim simul nascuntur scientiarum principia.

Utilissimum est, quando syllogismum colligis, figuras & modos semper in mentem reuocare, si vniuersale sit quod probatum iri cupis, vniuersali modo ad hoc inferendum, conuenienti est vtendum, si particulare, vtendum aliquo modo particulari. Nihil enim firmiter statuitur, nisi quod in conclusione per præmissas inferrur. Quicquid autem negatur inter ratiocinandum, in noui syllogismi conclusione semper ponendum est, donec voti compotes fuerimus. Categorici & simplices syllogismi, in dialectica sunt vñitatores.

Porro vt inuentio ex locis proprie petitur, ita iudicium, altera dialecticæ pars, præcipue ex syllogismi cognitione pender, eoq; plura nobis hic de eo sunt dicenda.

Modi alij sunt vniuersales, alij particulares, & rursum alij affirmatiui, alij negatiui, quas nomēclaruras à conclusione habent. Tum enim vniuersales vel particulares dicuntur, cum conclusio sit vniuersalis vel

IO. SETONI.

particularis, & ita de affirmatiuis & negatiuis est dis-
cendum. Si vniuersale sit quod statuere vis (thematis
enim quantitas in primis est spectanda) Barbara aut
alio vniuersali modo, est vtendū. Sin particulare, tum
dari, ferio, aut alijs particulares modi conueniunt. Nā
ponendum est semper in conclusione, quod cupimus
persuasum iri, excogitandæ quæ sunt (inuento semel
medio) præmissæ, vnde illud cōmodissime sequi po-
test, quæ si forte negentur, & ipsæ statim in conclusi-
one alterius syllogismi ponentur, & per alias nouas
præmissas probentur. Insuper dirimitur syllogismus,
in categoricum, & hypotheticum. Cathegoricus
est, cum & præmissæ & conclusio sunt Cathegoricæ
enunciationes, hypotheticus quando harum aliqua
sit hypothetica. Cathegoricus in communem & sin-
gularem. Communis in simplicem & compositum,
quæ nomina ab extremis induntur. Communis di-
citur, cuius extrema sunt communia, de singulari suo
loco dicemus. Simplex est, cuius extrema sunt sim-
plicia vocabula, quales sunt fere syllogismi, quos hac
tenus collegimus. Compositus itidem est, cum ex-
rema sunt composita. Minus apti sunt ad disputan-
dum, quorum media & extrema sunt multum com-
posita, & idcirco à philosopho rejiciuntur.

DE SYLLOGISMO REGVLAE.

MAIORI inest maxima vis syllogismi,
quæ penè semper conclusionem intra se
complectitur.

2 In maiori ergo causa conclusionis ponenda
est, præsertim in prima figura. Tum videndum
ne

DIALECTICAE LIB. III.

ne subiectum minoris sit extra causam, atq; ita
necessitatem sequi.

In maiori collocanda sunt plærunq; gnome, 3
lex, communis sententia, locus communis, a-
pothegma.

Thesis etiam maiori

conuenit.

Hypothesis vero conclusioni

Maior non potest esse particularis in prima, 5
aut secunda figura, si sit directa.

Maior minus virium habet quam minor in 6
tertia figura.

Minoris subiectum in prima figura sub sub- 7
iecto maioris continetur.

Minor non potest esse negativa in quatuor 8
perfectis.

Minor in tertia figura semper est affirmativa. 9

Minor ad inferendam intentionem minus 10
habet virium, quam maior.

Ex præmissis veris recteque constitutis, infer- 11
tur intentio ex necessitate vera.

Præmissæ probant, non probantur. 12

Conclusio probatur, nihil probat. 13

Conclusioni igitur minus quam præmissis 14
creditur.

Conclusio rarius ex conuertilibus con- 15
flatur.

Conclusio deteriorem sequitur partem. 16

10. SETONI.

17 Conclusio enim negatur, quoties altera præmissarum est negatiua.

18 Conclusio etiam particularis est, vbi altera præmissarum est particularis.

19 Conclusio nec vniuersalis nec particularis vnuquam affirmatur, nisi vbi utraque præmissa sit talis.

20 Conclusio affirmatiua ad confirmandum, negatiua ad infirmandum est apta.

21 Conclusionem falsa, necesse est alterutram propositionem esse falsam.

22 Conclusio minus continet, quam altera præmissarum.

23 Concedenda est conclusio in omni bono syllogismo.

24 Nulla est conclusio affirmatiua in secunda figura.

25 Nulla est conclusio vniuersalis in tertia figura.

26 In prima figura, ex causis effectus.

27 In secunda ex effectibus causæ colliguntur.

27 Maius extreum, nunc iungitur, nunc disiungitur à medio.

28 Maius minori nunc superius, nunc inferius, nunq̄ aut raro æquale.

29 Maius & minus extreum, nunq̄ ante conclusionem iunguntur.

Me-

DIALECTICAE LIB. III.

Medium est extremonum quasi mensura. 31

Medium in affirmatiuis utriusque extremo 31
congruit.

In negatiuis alteri iungitur, & remouetur 32
ab altero.

Medium igitur in affirmatiuis primæ figu- 33
rae, debet esse vox, inter maius & minus extre-
num media, in negatiuis minori superior.

Medium, in secunda figura debet esse vox 34
Superior eo, cui affirmatiue iungitur.

Medium ubique in tertia inferius est mi- 35
nore, & maiore etiam quoties ab ea non dis-
iungitur.

Medium fit ex voce dissentanea utri- 36
que extremo.

Medium, s̄epissimè superius est subiecto 37
conclusionis.

Medium, præssius non impedit conse- 38
quutionem.

Medium, ex locis omnibus petitur. 39

Medium, est causa, quod prædicatum con- 40
clusionis subiecto insit, vel non insit.

Ex medio pendet, cuiusq; argumentatio- 41
nis vis, & energia.

Syllogismus affirmatiuus ad probandum, 42
Negatiuus ad infirmandum est aptior.

Bonus est syllogismus, ex cuius intentionis 43

IO. SETONI.

contradicentia, cum altera præmissarum inferatur alterius contradicentia.

44 Omnis syllogismus recte dispositus, firma est argumentatio.

45 Malus est syllogismus, vbi fuerint quatuor aut plures termini.

46 Malus itidem si plus sit subiectum minoris in prima figura (vt dictum est) quam sub subiecto maioris continebatur.

47 Deniq; malus est, vbi vox vlla homonime capitur.

48 Αμφιβολία vbiq; sed in syllogismis maxime vitanda est.

49 Nullus est syllogismus ex solis negatiuis.

50 Nullus est omnino ex solis particularibus.

51 Si tantum in materia peccetur, non impedit syllogisini consecutionem.

52 Vbi medi⁹ aut extremorum dispositio non seruatur, vocatur paralogismus, siue obratiocinatio, cuius sequelam inficiari licet.

Prædictarum regularum expositio.

MAIOR magis pollet. Nam in se continet conclusionem. vt, Omnis virtus est laudabilis, Omnis iustitia est virtus, ergo omnis iustitia est laudabilis.

2 Conclusio sub maiore intelligitur. Itaque maior causa est conclusionis, vt docet 2. regula.

Apte

DIALECTICAE LIB. III.

Apie conuenit lex maiore, ut potest quisque vim 3
vi repellere. Milo occidit Clodium vim vi pellendo,
ergo iure fecit.

Thesis generalis & infinita est sententia. 4

Hypothesis finita atque aptior conclusioni, quod
syllogismus à communiori ad angustius descendit.

Maior vniuersalis est in prima & secunda figura, ut 5
ex modis liquet.

Maior minus pollet in tertia figura, quantum ad 6
quantitatem, quia particularis est, sed non ad infer-
rendam conclusionem.

Subiectum minoris in prima figura inferius est, ad 7
subiectum maioris. ut, Iustitia ad virtutem in supe-
riori exemplo.

Minor affirmatur, in quatuor perfectis, est enim 8
aut A, aut I.

Minor nunquam negatur in tertia figura, quæ rez 9
gula multos soluit paralogismos.

Quamvis aliquando minor iuxta quantitatē æquat 10
vel superat maiorem, minus tamen proprie probat
conclusionem.

Ad veras præmissas, nō potest sequi falsa cōclusio. 11

Præmissæ probant conclusionem, non probantur, 12
quatenus sunt præmissæ.

Conclusio, contra nihil infert, sed infertur. 13

Conclusioni propter præmissas creditur, minus 14
igitur quam præmissæ ipsæ meretur fidem.

Conclusio ex extremis cōflatur, quæ raro æquātur. 15

Sequitur conclusio deteriorem partem, hoc est po- 16
tius negationem quam affirmationem, & particula-
ritatem quam vniuersalitatem.

Nunquam vniuersalis est nec affirmativa, nisi vtrā- 18
que præmissa sit talis.

Conclusio affirmativa ad confirmandum, hoc est 20

ad

IO. SETONI.

ad asserendum aliquid. Negatiua ad infirmandum,
hoc est negatiue concludendum est aptior.

- 21 Conclusionē falsa, falsa est altera præmissarū, quia
ex veris falso recte induci non potest.
- 22 Minus continet cōclusio quam præmissæ, quia syllo-
gismus est quasi descensus, quod dictum est.
- 23 Concedenda est cōclusio, quia syllogismus est ar-
gumentatio perfecta necessario inferens consequēs.
Pro. 24. & 25. consule modos. Omne leue ascendit,
omnis ignis est leuis, ergo omnis ignis ascendit.
- 26 Ascendere effectus est leuitatis. Nullū graue ascens-
dit, omnis ignis ascēdit, ergo nullus ignis est grauis.
- 27 Maius extremum nunc iungitur medio, hoc est af-
firmatiue nec titur, nunc disiungitur à medio, hoc est
negatiue separatur.
- 28 Extrema raro sunt conuertibilia.
- 29 Nunquam inuicem occurruunt nisi in consequente.
- 30 Per medium depræhenditur extremerū cognatio.
- 31 Nam in affirmatiuis utriusque extremo conuenit, &
affirmatiue iungitur.
In negatiuis semper disiungitur ab altero.
- 32 Medium igitur in affirmatiuis primæ figuræ debet
esse nomen inter extrema medium.
- 33 In negatiuis minore superius, si syllogismus in eas-
dem prædicamentali linea fiat. vt, Homo, animal,
substantia. Non potest homo, nec substantia medium
esse, si verus sit syllogismus.
- 34 Mediū in secūda figura (vbi nullus est modus affir-
matiuus) vni tantū extremo iungitur, & superior est
eo, vt si ex his vocib⁹ fieret syllogism⁹. Vitiū, iustitia,
virtus, nec iustitia, nec vitiū sed virtus fieret mediū.
- 35 Contra, si in tertia ex iisdem fieret syllogismus, nō
virtus, sed iustitia medium esset.
- 36 Medium nunquam disiungitur utriq; extrema.

Medi⁹

DIALECTICAE LIB. III.

Medium s^{ae}pe est superius minore. 37

Medium s^{ae}pius impedit conclusionem, quum lar^{ge} 38
ge, quam quum stricte sumitur.

Bonus est syllogismus, ex cuius contradicentia cō- 43
clusionis cum maiore sumitur minoris contradicen-
tia, vel quando maioris contradicentia colligitur ex
contradicentia conclusionis cum minore.

Malus est syllogismus, quando minus extremum 46
sit maiore superius.

Equiuocatio & Amphibolia rejiciuntur à dialectica, 47
Sequitur consequentia etiam si materia falsa sit. vi, 48
Omnis lapis crescit, Ferrū est lapis, ergo ferrū crescit. 51

Contra, si forma syllogismi non seruetur, paralo- 52
gismus fit, etiam si in materia nihil peccetur. vi, Rex
est homo, Omnis rex induit diadema, ergo, Omnis
homo induit diadema. Nihil est præterea in his re-
gulis, quod magnopere expositione egeat. Quædam
quæ per se satis manifesta sunt, prudens præteregre :

Ratio consequutionis syllogismorum.

Syllogismorum est, quod in præmissis
duo extrema sic in medio iunguntur, vt in cō-
clusione, eadem eodem modo inter se coniungi
sit necesse. vi,

Bar Quodq; pulchrum est difficile.

ba Quæq; scientia est pulchra, ergo

ra Quæq; scientia est difficultis.

Quæcunque enim in eodem tertio conve-
niunt, eadem inter se quoq; conueniunt.

Similiter quum duo termini in medio disiun-
gun-

guntur, illi inter se in conclusione disiunguntur. VI,

Ca Omnis prudens est temperans,
me Nullus voluptuarius est tēperans, ergo Tēpe
rāns.
Nullus voluptuarius est prudens.

Difficile & scientia iunguntur affirmatiue, in eo quod est esse pulchrum, iunguntur in cōclusione etiā inter se affirmatiue. Quæcunque enim eodem tertio conueniunt, eadem inter se quoq; conueniunt. Nam tertium quod medium vocamus, illud est quod duobus combinationem, & velut cognitionem quādam addit, vt si qui duo vnum aliquem habeant, qui utrīq; sit conterraneus, illi ipsi inter se sunt conterranei, & quicunq; eundem habent fratrem, illi fratres sunt inuicem, & ita in reliquis, vbi mutua & reciproca est nomenclatura, alioqui nō sequetur. Nam ei qui mihi pater est, non sum ego illi pater: vt, Frater sum illi qui est mihi frater, quia nomenclatura in talibus non est reciproca. Exemplum eorum quæ disiunguntur in conclusione, quod in medio non conueniunt. Nullum natuum est laudabile, Omnis virtus est laudabilis, ergo nulla virtus est natua. Virtus & laudabile conueniunt, hoc est affirmatiue iunguntur, sed virtus & natuum non cōgruunt, hoc est disiunguntur negatiue, ergo in conclusione virtus & natuum necessario negatiue disiunguntur. Præterea apud oratores, & poëtas nonnunquam inuertitur ordo, & dispositio syllogismi. Illi enim conclusionem nunc primo, nunc secundo loco inferunt, ac propositiones quandoq; præpostero ordine pro arbitrio, & cōmoditate sua collocant, quam rem nemo citius dialectico prospiciet. Valla contendit hunc syllogismum recte

DIALECTICAE LIB. III.

geſteſponi.

Socrates est homo

Omnis homo est animal, ergo

Socrates est animal.

homo

Ethunc apud Senecam.

Omne peccatum est actio,

Omnis actio est voluntaria, ergo

Omne peccatum est voluntarium.

actio

Hi syllogismi, transmutatis propositionibus, eam
ipſam habent dispositionem, quam nobis commen-
dat Aristoteles, quæ profecto ducem naturam magis
sequitur.

DE DUPPLICI SYLLOGIS-
MORUM DUCTU.

S Y L L O G I S M U S duplicem habet du-
ctum: rectum, vt cum recto gradu proce-
dit: & obliquum, cum reflexo ordine adi-
scopum peruenitur. De priore satis differui-
mus. Obliquo virimur, quum aliquid manife-
ſte verum negatur, vt in hoc exemplo.

Barba
ra Omnis virtus ornat philosophum,
 Omnis patientia est virtus, ergo
 Omnis patientia ornat philosophum.

IO. SETONI.

In hoc syllogismo si quis omnia præter intentionem asserat, sic per obliquum ductum insurgemus.

Bo Quædam patientia non ornat philosophum, car Omnis patientia est virtus, ergo do Quædam virtus non ornat philosophum.

Conclusio hæc est falsa, ergo altera præmissarum vnde est inducta, at non minor, quæ ante est concessa, ergo maior. Nimirum quædam patientia non ornat philosophum, quare eius contradictione ex necessitate est vera, scilicet omnis patientia ornat philosophum. Hic vides quomodo antagonista ad palinodiam vel inuitus impellitur, hoc enim AΞΙΩΜΑ.

Omnis patientia ornat philosophum, in priori syllogismo erat negatum, quod tamen ab eadem postea conceditur. Ex iis quæ diximus colligere licet, ex veris falsum non posse indui.

Ex fassis fassum verumque aliquando sequitur,

Ex veris possit nisi nisi vera sequi.

Syllogismus quemadmodum cæteræ species cō sequentia duplicem habent ductum, vnum directum ut cum proposito aliquo, velut recta via colligimus, id quod probare cupimus, ut videre est in syllogismis à nobis superius adductis. Alterū obliquum, cum non recto sed retrogrado quodam ordine, ad id quod cupimus prouenimus. Illum vulgo

syl-

DIALECTICAE LIB. III.

Syllogismum ostensuum, hunc syllogismum ducens, ad impossibile appellant. In quo accipere oportet, illius negati contradictionem pro vna præmissa sum syllogismi, deinde alteram aliquam propositionem prius concessam, aut manifeste veram. Ex his præmissis (ut necesse est) sequetur conclusio falsa. Recurrentum ergo ad præmissas, vnde inducta est conclusio, quarum altera necessario erit falsa, non illa prius concessa, aut manifeste vera, at altera igitur eius contradictione est vera, quæ in priori syllogismo fuit propositione negata, quam confirmare nitebamur. Sumus igitur iam voti compotes, habemusque quod conabamur. Paratum est (inquit Agricola) quamlibet argumentationem virōis horum ductuū explicare, verum acrius & instantius vrgere videtur. Obliquus alter paulo mitius & leuius, directus, itaque mouentis obliquius exprobranti est similius. Prior aduersum securum & intrepidum aduersarium est aptior. Posterior contra sollicitum & tergiuersantem, cui nihil non suspectum proponit. Ille ad docendum dicendumque magis accommodus, hic ad refellendum. Deniq; animaduertendum ex his quæ diximus, non posse fieri, ut ex veris falso vlo modo vñquam sequatur, ut patet ex carmine.

DE RHETORICO SYLLOGISMO.

RHETORICVS syllogismus nihil à prædicto syllogismo distat, nisi quia plures habet propositiones. sumamus exemplum à Cicerone.

Melius accurantur, quæ concilio geruntur, Propriucti-

10. SETONI.

quām quāe sine concilio administrantur.

atō. Domus ea quāe ratione regitur, omnibus in-
structior est rebus, quām ea quāe temere & nul-
lo concilio administratur. Rursum, Nauis opti-
mē cursum conficit ea, quē scientissimo guber-
ptio. natore vtitur: Eadem est exercitus & cæterorū
ratio. Nihil autem omnium rerum melius cō-
lexio cilio, quām omnis mundus administratur. Nā
& signorum ortus obitūsque definitum quen-
dam ordinem seruant, ac dierum noctiūmque
vicissitudines immutatæ perstant. &c. Conci-
lio igitur mundus administratur.

Rhetoricum syllogismum Cicero ratiocinium,
Fabius epicherema vocat, epicherematos (vt
ait Quintilianus) & quatuor, & quinqꝫ, & sex
factæ sunt partes à quibusdam. Cicero maxime quinqꝫ
que defendit, vt sit propositio, deinde ratio eius, tum
assumptio, & eius approbatio, quinta cōplexio, quia
vero interim & propositio non eget rationis, & as-
sumptio probationis, nonnunquam etiam comple-
xione non sit opus, quadripartitam, & bipartitam
quoque fieri posse ratiocinationem. Mihi, & pluribus
nihilominus authoribus tres ad summum videntur,
hæc ille superius exemplum e Cicerone ad Hereniu
decepitur, in quo loco Aristotelis, & Theophrasti
authoritatē allegat, à quibus hunc syllogismum ma-
xime frequentatum asserit. Vnde magis miror, Ro-
dulphum sequutū Boetium, & Quintilianū tantū tres
partes numerare, rationem & approbationem, no-
nas argumentationes appellare. sed quoniam de re
conueſ

DIALECTICÆ LIB. III.

conueniunt, de verbis minus refert. Patentur omnes quinque illa prædicta pronunciata plerūque poni solere in hoc syllogismo, quæ omnia pro partibus compusant, hi qui quinque partiū esse volant. Qui vero epizcherema in tres tantum partes distribuūt, pro prima propositionem, & suam rationem assumptionem: & eius approbationem pro secunda: denique complexionem pro tertia supputant.

SORITES.

SORITES est consequentia, quæ ab uno concessso ad alia coniuncta assurgit, philosophus eius formam expressit in prædicamentis hoc modo.

S Homo est animal,
Animal est viuens.
Viuens est substantia, ergo
Homo est substantia.

Huius quoque consequutionis ratio à cōmūni sensu est petita, quando enim alterū de altero prædicatur, vt de subiecto, quæcunque de prædicato dicūtur, ea omnia de subiecto primo dicuntur, vt apud eundem habetur. Redigitur in syllogismum, si prædicatum prædicato, & subiectum subiecto, subiectias in hunc modum.

Bar Omne animal est viuens
ba Omnis homo est animal, ergo } Animal.
ra Omnis homo est viuens.

K

Sori-

IO. SETONI.

SORITEM gradationi similem in syllogismū referunt eruditiores. Captiosum est argumentationis genus, à Chrysippo stoico inuentum, quod ab uno concessō ad alia coniuncta assurgit. vulgo dialectici à primo ad ultimum appellant. Alij, ut vox sonat, coaceruationem, siue acerualem argumentationem dicunt. Tantum animaduertendum est, ut illa omnia, quae in coaceruationem inducuntur, his necessario cohæreant, quibus tribuuntur, ne transitus nos aliquando fallat: ut, *Qui dormit non videt, qui non videt cæcus est, ergo qui dormit cæcus est.* Hac senus de syllogismo communi.

SYLOGISMVS EXPOSITORIVS.

SYLOGISMVM expositorium aiunt esse, cuius medium est singulare, talis autem figuræ peculiaris dicitur, quod medium bis subiicitur, & eius formam præcipue refert.

Exemplum affirmatiui.

Diogenes fuit pauper

Diogenes fuit philosophus, ergo } Diogenes.
Quidam philosophus fuit pauper.

Ratio huius sequelæ hæc est, quæcūq; vni cōueniunt, illa inter se quoq; cōiuncta, cōueniunt.

Exemplum negatiui.

Vergilius non est lasciuus,

Vergilius est poëta, ergo } Vergilius.
Aliquis poëta non est lasciuus

Huius ratio est quādo aliquid remouetur ab aliquo, remouetur & ab his quæ illi sunt cōiuncta.

Refe-

DIALECTICAE LIB. III.

RE FER T hic syllogismus aliqua ex parte. 30
figurę formam, non quod proprie in ullo mo-
do conflatur, sed quia huius, quam aliis, est si-
milarior. In hoc ex singularibus communis sententia
apte colligitur: huiusmodi syllogismum ideo vocat
philosophus expositionem, quod communes pro-
positiones frequenter explicat, & exponit. quando-
quidem si quis dubitet, num liceat concionatoribus
allegare ethnicos necne, sic probari potest,
Paulus licite allegabat ethnicos,
Paulus fuit concionator, ergo 3 Paulus.
Concionatori licet allegare ethnicos.

Si conclusio hæc recte ad præmissas sequitur, ne-
cessitatem eandem ad communes sequi: Nam quum ad
præmissas communes sequuntur singulares quicquid
ex singularibus recte inferri potest, id a fortiori ex
communibus recte colligitur. Quicquid enim se-
quitur ad conclusionem bonæ consequentiæ, id ad
antecedens eiusdem non potest non sequi. frequenter
probantur communes syllogismi per expositiones,
& ad eos reducuntur, non tanquam ad perfectiores,
sed magis perspicuos, idq; potissimum in. 3. figura
in hunc modum.

Di Castigatio est utilis,
sa Omnis castigatio est supplicium, ergo
mis Quoddam supplicium est utile.

Maior si cui videatur esse incerta, probabitur per
hanc singularem. Castigatio Catilinæ est utilis, mi-
nor etiam licet nō satis exacte probetur: quum sit vni-
uersalis, tamen per hanc subiectam singularem sic
multo clarior, & apertior, videlicet, castigatio Catilinæ
est supplicium, & prorsus eadem conclusio ex
utriusque syllogismi præmissis colligitur, nimurum
quoddam supplicium est utile, ut est videre.

K. ij Castis

IO. SETONI.

Castigatio Catilinæ est vtilis.

Castigatio Catilinæ est supplicium, ergo Σ castigat.
Quoddam supplicium est vtile.

Expositoria igitur ratiocinatio quasi prima argumēs
tandi via habetur rhetoribus multo frequentissima.
Nam quum omnis humana cognitio ex sensibus ori-
atur, sensus autem singularia, & non cōmunia com-
prehendunt. Ex his mens cōmunes sententias, & re-
rum causas, colligit: quæ licet sint percipientibus cer-
tiores, sunt tamen primo intuenti minus perspicuæ,
quam singulares. Postremo cauendum est in his syl-
logismis, ne minor propositio sit vñquam negatiua,
id quod supra de reliquis tertiae figuræ admonuimus.

DE INDUCTIONE.

INDUCTIONE est argumentatio à pluribus
singularibus ad vniuersale, vel à partibus ad
totum progressio.

Exemplum de speciebus.

Ebrietas puerum ducit in perniciem, Men-
daciū ducit puerum in perniciem, Furtum
idem agit, periurium idem: similiter faciunt li-
bido, & ocium, nec in cæteris est contrarium
videre, ergo Omne vitium ducit puerum in
perniciem.

A partibus.

Plebs romana optime de Milone sentit, e-
quester ordo optime sentit, senatus optime sen-
tit, ergo Totus populus Romanus optime de
Milo.

DIALECTICAE LIB. III.

Milone sentit.

Dicitur inductio inuersus syllogismus, quia sicut in syllogismo ab vniuersali descendit, ita è cōtrario in inductione à singulari inchoatur, & ascendit argumentatio. Hanc viam docuit nos natura paulatim, inductione ex multis singularibus vniuersale colligendi. In hac summopere notāda est singularium similitudo, sine qua nemo recte valer inducere. Demum in epagogis cauendum est, ne diuersum aliquid inter singularia, quæ non exprimuntur, appareat, quando non recte colliges.

Frugifera est cerasus, nux, pinus, vitis, vīlex,
Ergo facit fructum, arboris omne genus.

Antecedens in epagoge est, quod singularium coaceruatione constat. Consequens vero, vniuersale ex singularibus vel totum ex partibus collectum, per inductionem vtcunq; probari possunt scientiarum principia, quæ nullo modo demonstrari queant.

INDUCTIO dicitur ab Agricola enumeratio, quæ modus quidem est, quo vniuersale cōstituitur cognosciturq. Vniuersale notio quedam est in singularibus reperta, indeq; in intellectu coaceruata, & retenta. Principia & causæ cognoscendi singularia, sunt ipsis sensus, vniuersale autē mentis opus est, ab ea enim effingitur, sicut causæ quæq;. Mentis enim pro-

IO. SETONI.

primum est vnire, & cogere, quæ paulatim ex sensibus collegit. Animæ quoque acrimonia est, vt, etiā si genera, quæ accidunt sensibus continenter labuntur & fluunt, tamen similitudines eorum accipere & memoria continere possit. quare ad quendam modum vniuersale sensu percipitur, non quidem seorsum a singulari, at obiter, subinde que vt apud Themistium habetur. Ex his duobus cognoscendis syllogismo, & inductione, non aliter, quam ex locis inuentio constat. Altera pars dialectices, quam græci critichin .i. iudicium dicunt: recte Aristoteles syllogismum firmiorem esse dixit, sed inductionem magis obuiam, & in conspectu omnibus positam, quod sensus sequatur, hæc suader apertissime, ille vel nolentes trahit, hæc indoctis, ille eruditis est aptior. Denique si ne iis nihil proprie condiscitur, si authoribus credamus. Inductio appellatur Socratica, propterea quod ea Socrates creberrime usus est, idque fere nunquam sine magna interrogationum congerie, vt an nō possum generosissimum quod est optimum? An non & qui optimus equus generosissimus erit? quid pscis? ager? pratum? an non similiter per omnia sese habet? quæ si fatearis, tandem ex prolixa inductione propositum sūum tibi inexpectatissimū inferet, hoc modo: quid ni igitur optimus homo erit & generosissimus? In his igitur labi, & decipi aliquando, minor est culpa, quam in cæteris ratiociniis, quod difficilius sit latentem scopum in nuda interrogatione deprehendere, quam si integra proponeretur argumentatio. Nam subito in inductione, & quasi ex insperato irretitur propugnator, nisi innumera simul animo verset ac prospiciat. Addunt Sophistæ in antecedente, ita de reliquis, ne inter partes diuersum aliquid, & dissimile appareat, authores non tam ex-

priz

DIALECTICAE LIB. III.

primunt quām intelligunt. Rhetores rogant aduersarium, vt ille dicat, si possit, vbi diuersum reperiatur, vt ex eius imperitia conuincant. Possunt qui volunt inductiones elegantiores, ex Platone & Cicero colligere.

ENTHYMEMA.

ENTHYMEMA est imperfectus syllogismus, alteram tantum præmissam conclusiōni connectens. Vel est oratio, in qua non omnibus propositis festinata, infertur conclusio, quandoq; maiorem cum themate, quādoq; minorē complectitur. vt, Temeritas est vitium, ergo temeritas est fugienda. Deest maior, scilicet omne vitium est fugiēdum. Nulla scientia sine usu paritur, igitur nec dialectica sine usu paritur. Deest minor, dialectica est scientia.

Si in antecedente & consequente idem sit subiectum, deest maior; sin prædicatum sit in utroq; idem, minor desideratur.

Prior enthymematis pars antecedens, posterior vero consequens appellatur. Aristoteles ait esse ex probabilibus & signis, imperfectum syllogismum, signum interpretantur quidam necessarium.

Necessarium est quod aliter se habere nequit,

K iiii

vt si

IO. SETONI.

vt si cui quid addas, totum maius efficitur.

Probabile dicitur, quod omnibus, plurib[us], vel sapientibus, vel iisdem omnibus, aut pluribus, aut præcipuis videtur: vt, Omnis mater filium diligit. Probabile est enthymema, quando vtrāq[ue] eius pars sit probabilis.

Enthymema autem, si quando validum & efficax sit, ex ipsa re magis, quam ex sua forma fidē facit. vt, Nullam colis virtutē, ergo nec iustitiā colis. Hæc arbor fructū fert, ergo floruit.

IN Enthymemate vel maior vel minor tacetur, nec magni negotij resest, vtra desit perspicere, vt præmonstratum est, duplii autem nomine potissimum dissimulatur altera præmissarum, alias breuitatis studio, cum aperta & omnibus obuia sit illa ostendenda sententia. vt apud Ciceronem pro Milone. Omnis insidiator est iure occidendus, ergo Clodius est licite interfectus. alias cum infirma videtur præterita illa propositio, vt melius sit eam tacite de industria præterire, quam exprimere. vt, Quintus Fabius fuit cunctabundus, ergo bonus imperator. Catilina fuit temerarius, ergo parum fortis. Omissæ maiores parum sunt firmæ, nimirum omnes cunctabundi sunt boni imperatores, & temerarij quique sunt parum strenui. Ita enthymematis vitium facile se offert, si statim in integrum syllogismum mutabitur, in quo facilius deprehenditur, si quod fuerit falsum axioma latius patet enthymematis nomen apud dialecticos, & omnibus imperfectis syllogismis attribuitur. vt cum à diuisis ad coniuncta proceditur, vt Aristoteles est eruditus, & Aristoteles est philosophus, ergo

DIALECTICAE LIB. III.

go Aristoteles est eruditus philosophus. A tertio adiecto (ut loquuntur) ad secundum adiectum , ut **Carbunculus** est viridis, ergo **Carbunculus** est. **Taurus** est robustus , ergo **Taurus** est . ducuntur ex omnibus locis, verum maxime perspicua sunt enthymemata, quæ expugnantibus ducuntur. ut, **Quem a lienum fidum inuenies, si tu tuis hostis fueris?** Amici sunt diligendi , ergo non sunt odio habendi . omnes nouis dilectamur , ergo vetera minoris facimus. **Vergilius.**

Nulla salus bello, igitur pacem te poscimus omnes &c. Hinc moti sunt forsitan veteres, ut solis talibus enthymematis appellationem tribuerent. **Tullius** enim testatur , rhetores enthymemata proprie appellaſſe rationes illas, quæ ex contrario ducuntur. optime admonet **Melanthon**, inuersum esse nonunquam enthymematis ordinem apud oratores & poëtas, ut quum prior periodus consequens, posterior antecedens infert: ut, **Improbus est, si crudelis.** Sæpe etiam pluribus verbis amplificantur eius partes, ut ab imperitis agnosci nequeat, nisi detracto ornatu, & contra aliquando tam implicite, succincte, & citra formam connectuntur, ut ea bene gnarus lector, nisi animaduertat, non aspiciat. ut, **Quid facerem cum ebrio?** Hoc cinc est officium patris: qualia innumera ubique in omni oratione sperguntur . Enthymema ex ipsis aliquando vocibus , nunquam ex forma sua est efficax. quare quoties negetur illius consequentia, in perfectam argumentationem est vertendum.

EXEMPLVM.

EXEMPLVM est argumentatio, qua unum particulare ex alio probatur, propter utriusq;

10. SETONI.

usq; similitudinem. vt, Gipsum aut argilla dum est vda, in quamuis imaginem facile sequitur hingentis manum: ita rudes animi ad omnem disciplinam sunt idonei. Hic inter argillam & animos, & inter vnum & rude, similitudo est.

Exemplum non est absimile enthymemati, nisi quod exemplū aliquāto imbecilior est argumentatio, & magis infirmas habet proposiciones. vt, Cæsar non occidit Ciceronē inimicum suum, ergo nec occidisset Catonem inimicum.

Nam in exemplis similitudo causa consequentia existit. Itaq; quoties in his bona est consequētia, ex materia & pronuntiatorum similitudine, potius quam à sua propria forma robur habebit, vt Apes per omnia circumvolitans, id quod est vtile domum adducit: Ita ergo studiosus ex uno quoq; quod ad mores cōfert, excerpit. Satis erit si ea parte congruunt, cui adhibentur similitudines. Dissoluimus exemplum, ostensa partium dissimilitudine. Nam hoc ratiocinium: Laterensis fuit accusatus, quia cōsulatum affectauit, ergo Cicero fuit accusandus, quia consulatum affectauit. Non valet ob dissimilitudinem. alter enim per ambitum, alter citra ambitum affectauit. In suadēdo mire conducunt, in vrgendo parū habent momenti. Petitur non solum à comparatione, vt pari,

DIALECTICAE LIB. III.

pari, maiori, minori, sed etiam è locis similiūm
& dissimiliūm.

Syllogismum & inductionem præmonuim⁹ esse perfectas formas argumētandi, in quibus rātum recte possit antecedens negari, at vero in enthymemate & exemplo, tum antecedens, tum cōseq̄ue-
tionem licet inficiari. Aristoteles vocat enthymema rhetoricum syllogismum: Exemplum, rhetorica inductionem. nam ad perfectiores referuntur (ut dis-
ximus prius) imperfectiores. verum omnis imper-
fcta inductio non est exemplum, nec contra, licet sæ-
penumero ita contingat. Exēplum est enthymemate
minus efficax, & infirmiorēm habet sæpe probatio-
nem, ut Milo missus est in exilium, quod Clodiū oc-
cidit, ergo Cicero mittendus in exilium, quod Len-
tulum occidit. Talia & tam frigida ratiocinia appel-
lat Cicero plumbeos pugiones. Itaq; ob hoc ineffica-
cissima forma est exemplum, quod rarae sunt similis-
tudines adeo consonæ, & per omnia conuenientes,
ut non in aliquo appareat dissimilitudo. His tamen
imperfectis argumētandi speciebus vti licet, quoties
perfectioribus non est opus. Si quando negabitur il-
larum consequutio, nec valemus ex sua materia en-
thymema, nec ex similitudine exemplum satis con-
firmare, tum statim ad perfectiores, syllogismum &
inductionē (quorum firma semper & efficax est con-
sequentia) confugiemus. Aiunt quidam exēplum esse
comparationis speciem, quod, quam sit verum, alio-
rum esto iudicium. Dicitur exemplum à pari. Si
fratrem domi alis, cur me ejcis? A maiori, Non po-
tuit Romam capere Annibal, ergo nec Gothi. A mi-
nori, Patres vestri libertatem ciuium Romanorū im-
munitam non tulerunt, vos vitam creptam neglige-
us?

IO. SETONI.

sis? A simili, Gagates aqua infusa incenditur, oleo restringitur: ita quidam quo magis rogas, eo magis frigescunt, si negliges, vltro cupiunt. A dissimili, vt hystrix non iaculatur spinas nisi prouocatus, at scurra vltro in quemuis sua dicta torquet. A maiori confirmationi, a minori infirmationi apta sunt argumenta. Huc etiam spectant prouerbia, sententiae, apologiæ, & alia similia. vt, Facile inuenitur baculum, quo canem cedas, ergo potens facile capiet causam nocendi pauperi. Distat tamen locus ab authoritate, & exemplu. Nam in illo hominis iudicium, in hoc similitudine vtimur, qui inductione, vel exemplo sæpe inter disputandū vti velit, crebras apud authores similitudines colligere debet, quarum ingens est copia in parabolis Erasmi. Vt tandem finiam, vitandæ sunt propugnatori falsæ, obscuræ, & incertæ similitudines, quæ (nisi diligenter prospiciat) facile eum deſcient. Sequuntur ex diuīſione dilemma pseudomenos, crocos delites, & violentum, quæ ad prædictas argumentationum species, adiecta conclusione, reduci possunt.

DILEMMA.

DILEMMA est oratio bicornis vtrinq; aduersariū illaqueens. vt, Si duxeris uxorem formosam, habebis communem: si deformē, habebis molestam, proinde nulla ducenda est. Medium facile dabit effugium, si poteris excogitare. Sed aptissima vitiosi dilemmatis dissolutio est AVTISTροφορ. i. conuersio, quæ vtrunq; cornu in aduersarium retorquet, valde suadent quæ nec habent medium, nec facile reflectun-

DIALECTICAE LIB. III.

fluctuntur. Pseudomenos & crocodelites sunt, in quibus quodcunq; eligeris capieris. Prioris exemplum. vt, An sit mentitus nec ne, qui tan-
tum dixit se mentiri? Si fatearis eum mētitum, non quadrat, quia dicta fides sequitur: Sin ne-
ges, itidem contrarium eueniet. Posterioris ex-
emplum, Crocodilus marri raptum filium re-
poscenti, ita respondet: reddam si verum mihi
respondeas, quid ais ergo, reddam, an non? tum
illa non reddes (inquit) & ideo reddes, quia ve-
rum dixi. Cui ille, atq; si reddidero, non dixisti
verum, & ideo non reddam. Postremo violen-
tum (quod græci vocant βίαιον) est, quoties ad-
uersarius sua ratione, quasi proprio gladio iu-
gulatur. vt, Nolo philosophiæ operam dare,
quia sum filius regis. Responderi potest, imo
hoc magis philosophiæ est tibi insudandū, quod
sis regia proles.

RIVNTVR ex diuisione dilemma pseu-
dos, menos, crocodelites, & violentum. Dilemma
cornuta ratio est, utring; respondentem pun-
gens. vt, Si vir bonus, cur vituperas? Sin malus, cur
hactenus in amicis habuisti? Quædam retorqueri
possunt: vt, Si duxero formosam, vita erit iucūda, sin
deformem, erit communis. Potest & idem exēplum
per medium dissolui. vt, Non omnis fœmina formo-
sa, vel deformis est, talem ergo mihi deligam, cuius
nec deformitas cedium, nec forma zelotipiam pa-
rere queat. Efficacissima sunt, quæ nec inuertuntur,
nec

IO. SETONI.

nec medium habent. ut mentietur in eculo, qui cruciatus ferre poterit, mentietur itidem qui ferre non poterit, ergo tormenta non exquirunt verū. Pseudos menos mentiens latine interpretatur, in quo siue hoc seu illud fatearis, absurdum sequetur. Hæc vulgo insolubilia & sese falsificātia appellantur, nec quicquam aliud dici potest, nisi talem in his esse hypothesis, ut quodcumq; respondeas, contrarium eueniet. Huiusmodi similis est crocodelites, à Crocodilo quosdam tyranno nomen retinens, qui matrem ereptum filium reposcentem, hoc interrogationis genere iles lusit. poterat hinc dixisse mulier, tyranno in manu fuisse efficere, ut veræ aut falsæ responderet: quemadmodum in apologis de Phœbo legimus. Adiit quidam A pollinē, periculum facturus, num omnia præsciret, passerem ferens in manu à tergo posita, dicit (inquit) Phœbe, animatum an inanimatum in manu proferam: si inanimatum dixisset, viuam produxisset passerem, si animatum, passerem mortuum digitoū compressū necatum ostendisset. Phœbus præscius, visauit utrumque hoc modo. Penes te est (inquit) O incepte, viuum ne an mortuum velis producere. Violēti frequentissimus est usus apud oratores & concionatores. Facile autem in hoc genere elabitur, qui, quod prius dixit, vel noua ratione corroborare, vel quod contra eum assertur, retorquere valet. ut, Improbus es o Cato, quod quadragies in ius sis vocatus. Imo hoc maior est, inquit, mea integritas, qui toties iudicuni sententiis sum liberatus. Imo tanto es flagitiosior, qui non semel iudices pecunia corrupisti: & ita uterq; insurgat, & instet, quo ad eius fieri potest, talia argumenta, ad perturbandum magis, quam ad veritatem investigandam sunt excogitata. Postremo in casu ut vocant, ubi non tam quid sit, quam quid esse possit

DIALECTICAE LIB. III.

possit spectatur, hic seruabitur ordo. Postulabit oper pugnator, concedi sibi quod verum non sit, quod possum vocari solet, quo semel concessio, seu secus usque cauendum est, ne vel huic repugnans fateamur, vel annexum, & consequens negemus, ad aliena, quae nec repugnant, nec sequuntur, iuxta illorum qualitates, est respondendum.

Hoc est vera concedenda, falsa neganda, & dubia distingueenda.

FINIS.

Lectori Ioannes Setonus.

Qui reliquum querit logicam quod perficit artem,
Sedulus insignem voluat Aristotelem.

Omnia non possum docuisse, nec expedit, imo
Prudens, atque sciens, plurima prætereo.

Conabar pueris glaciem præscindere tantum,
Hoc ubi natus ero, nil moror ulterius.

ANNO M. D. XCV.
SOLONDINIS
IN OFFICINA Tho. Berthel.
typis impress.
Cum priuilegio ad imprimen-
dum solum.

ANNO M. D. XCV.

